

Partnerství pro lepší politiku

Příručka pro oblast mainstreamingu

Vypracováno v rámci evropského projektu
“Mainstreaming Mental Disability Policies”

Slova v akci!

Na politice záleží!

Nic o nás bez nás!

My jsme také občané!

Společně to dokážeme!

ISBN: 2-87460-065-2

Grafická úprava a tisk: DIVUS Studio

Editoři: Camilla Parker (OSI), Francisca Goedhart (GIP)
Gengoux Gomez (Inclusion Europe)

Korektury: SPMP—CMHCD

Tento projekt „Mainstreaming Mental Disability Policy“ schválila a financuje Evropská komise na základě Dohody č. VS/2004/0572 podle výzvy na předložení návrhů č. VP/2004/008. Tato publikace reprezentuje názory partnerů projektu „Mainstreaming Mental Disability Policy“ a nemusí nutně vyjadřovat postoj Evropské komise. Evropská komise a partneři projektu nenesou žádnou odpovědnost, která může vyplynout z informací uvedených v této publikaci.

Obsah

<u>INFORMACE O PARTNERECH</u>	5	
<u>ÚVOD</u>	9	
1. Projekt „Mainstreaming politika v oblasti mentálního postižení“	10	
2. Oblast působnosti, účel a obsah příručky	12	
<u>1. ČÁST. VŠEOBECNÉ INFORMACE</u>	17	
1. Pochopení rozdílů mezi poruchami duševního zdraví a intelektovým postižením	18	
2. Evropská unie	24	
3. Lidská práva	30	
4. Přístup k zaměstnání	44	
5. Přístup ke vzdělání	46	
6. Další informace	50	
<u>2. ČÁST. DUŠEVNÍ ZDRAVÍ</u>	51	
1. Informace o klíčových oblastech politiky	51	
2. Akce na podporu zvyšování povědomí o problémech duševního zdraví	53	
3. Praktické informace pro školitele	56	

3. ČÁST. NÁPADY PRO ŠKOLITELE, KTEŘÍ PRACUJÍ S MENTÁLNĚ POSTIŽENÝMI OSOBAMI

63

Úvod 63

1. Práva a občanství 64

2. Sebeobhajoba 69

3. Setkání a schůze 74

4. Přístupnost informací: snadno srozumitelný jazyk 76

5. Jak ovlivňovat politiku 79

4. ČÁST. INFORMACE SPECIFICKÉ PRO JEDNOTLIVÉ ZEMĚ

83

Informace o partnerech

Tento projekt, podporovaný Evropskou komisí, je organizován:

- **Organizací Inclusion Europe** – Evropským sdružením společností zaměřených na pomoc intelektově postiženým a jejich rodinám. Organizace Inclusion Europe vede kampaň za práva a zájmy lidí s mentálním postižením a jejich rodin v celé Evropě, koordinuje aktivity v mnoha evropských zemích, reaguje na evropské politické návrhy, informuje o potřebách lidí s mentálním postižením a poskytuje Evropské komisi a členům Evropského parlamentu poradenství v otázkách postižení.
www.inclusion-europe.org
- **Iniciativa otevřené společnosti v oblasti duševního zdraví (Open Society Mental Health Initiative):** podporuje iniciativy v rámci střední a východní Evropy a bývalého Sovětského svazu, které usilují o rozvoj společností zajišťovaných (komunitních) služeb tvořících alternativu k ústavní péči, a zaměřuje se na sociální vyloučení lidí s poruchami duševního zdraví a intelektovým postižením.
www.soros.org/initiatives/mhi
- **Světová iniciativa v oblasti psychiatrie (Global Initiative on Psychiatry)** má za cíl podporovat humánní, etickou a efektivní zdravotnickou péči po celém světě a působí zejména v zemích střední a východní Evropy a v nově nezávislých státech, kde je péče v oblasti duševního zdraví stále ještě nedostatečná a lidská práva uživatelů služeb jsou často porušována. Vede rovněž kampaně proti politickému zneužívání psychiatrie, kdekoli k němu dochází.
www.gip-global.org

V každé z osmi zemí byly dvě organizace odpovědné za realizaci činností v rámci projektu (jedna organizace pracuje s lidmi s intelektovým postižením, druhá pracuje s lidmi, kteří mají poruchy duševního zdraví.)

Osm organizací, které se zabývají problémy lidí s intelektovým postižením:

- **Sdružení pro pomoc mentálně postiženým (Inclusion Czech Republic)** je české sdružení společností dobrovolníků zaměřených na pomoc lidem s mentálním postižením a jejich rodinám. SPMP podporuje všechny iniciativy, které zaručují stálé zlepšování životních podmínek osob s intelektovým postižením v rodinách, případně v sociálních a výukových zařízeních. Rovněž usiluje o rovnoprávné postavení osob s postižením.
www.spmPCR.cz
- **Estonská podpůrná organizace na pomoc lidem s mentálním postižením (Estonian Mentally Disabled People Support Organisation - EVPIT)** reprezentuje estonské organizace zabývající se osobami s mentálním postižením v rámci světových a evropských organizací i organizací vnitrostátních. Posláním podpůrné organizace je zlepšování postavení osob s mentálním postižením v Estonsku. Naším hlavním cílem je hájit zájmy osob s mentálním postižením a napomáhat jim svou činností k vytvoření rovných příležitostí, jako mají ostatní členové společnosti.
www.vaimukad.ee

- **Nadace Ruku v ruce (Hand in Hand Foundation)** byla založena v roce 1993 v Maďarsku. Je to vnitrostátní organizace, která usiluje o zlepšení životních podmínek osob s intelektovým postižením, jejich rodin a profesionálních pracovníků, kteří se o ně starají a s nimi pracují. Za tímto účelem s námi spolupracují speciální pedagogové a specialisté z příbuzných profesí. Uznávání experti – z Maďarska i ze zahraničí - rodiče i samotné osoby s postižením nám svými náměty, zkušenostmi a znalostmi pomáhají uskutečňovat náš rozsáhlý program. Hlavní oblasti naší práce jsou: obhajoba, individuální pomoc, působení na veřejné mínění, informační služby a rozvoj služeb.
www.kezenfogva.hu/
- **Rupju Berns** (Lotyšsko) je organizace, která usiluje především o změnu postojů společnosti vůči lidem s intelektovým postižením a jejich rodinám. V posledních letech je zvláštní pozornost věnována rozvoji sítě sebeobhájců. Tato činnost je úzce spjata se zakládáním agentur zřizujících chráněné dílny a podporou celoživotního učení v zájmu nezávislého života a sebeurčení. Tyto osvědčené postupy začaly v roce 1999 za podpory programu Phare Lien a rozvíjely se několik let jako lokální projekt. Jako nezbytnou se ukázala nutnost založení přidružené organizace, která by se specializovala na práci se sítí sebeobhájců, podobně jako byla ustanovena nevládní organizace „Saule“.
www.latvijasrupjuberns.lv
- **Litevská charitativní organizace na pomoc osobám s mentálním postižením (Lithuanian Welfare Society for Persons with Mental Disability) „Viltis“** je sdružením litevských organizací usilujících o podporu práv lidí s intelektovým postižením a jejich rodin, o rozvoj jim určených společností zajišťovaných služeb a také o působení na orgány veřejné správy, aby vypracovaly zákony a právní předpisy týkající se politiky v oblasti postižení. Toto sdružení hodně spolupracuje s odborníky ze střední a východní Evropy, kde pomáhá rozvinout vhodné a dostupné služby pro osoby s intelektovým postižením a jejich rodiny.
www.viltis.lt
- **Polské sdružení osob s mentálním postižením (Polish Association For Persons With Mental Handicap)** je nevládní, neziskovou, svépomocnou organizací. Reprezentuje zájmy, mluví a jedná jménem osob s mentálním postižením, jejich rodin a opatrovníků v celém Polsku. Cílem tohoto sdružení je snaha o vytváření rovných příležitostí pro osoby s mentálním postižením, o tvorbu vhodných podmínek pro dodržování lidských práv těchto osob, jejich vedení k aktivní účasti na životě společnosti a pomoc jejich rodinám.
www.psouu.org.pl
- Hlavním úkolem **Združenia na pomoc ľuďom s mentálným postihnutím (ZPMP)** na Slovensku, je integrace osob s intelektovým postižením do společnosti. Chceme dosáhnout toho, aby se základní lidská práva stala přirozenou složkou života i v případě osob s postižením: právo na práci, vzdělání, volnočasové aktivity, rodinný život a přátel a na přijímání druhými. Činnost ZPMP na Slovensku: poskytování sociálního poradenství a podpory rodičům a občanům s postižením, prosazování jejich práv a zájmů, rozvoj našich publikačních aktivit prostřednictvím našeho časopisu „Informácie“ a časopisu sebeobhájců „To zme my“. Publikační činnost zahrnuje rovněž letáky, příručky určené odborníkům, pohlednice, organizování přednášek, seminářů, konferencí, odborného výcviku, organizaci výukových aktivit, sebeobhajobu.
www.zpmpvsr.sk

- **Zveza Sožitje** je slovinská asociace společností lidí s mentálním postižením a jejich rodin. Základním cílem je poskytovat celkovou péči lidem s mentálním postižením. Organizace sdružuje 50 lokálních společností a Special Olympic of Slovenia (Speciální olympionici Slovinska). Má 14.000 členů. Zveza Sožitje byla založena roku 1963. Poskytuje různé programy pro lidi s mentálním postižením a jejich rodiny, víkendové semináře, celoživotní vzdělávání, čtyřletý vzdělávací a výcvikový kurz pro rodinné příslušníky, udržování psychosomatického zdraví, vzdělávání a trénink pro mentálně postižené (bez rodičů), atd. Spolupracuje s podobnými domácími a mezinárodními organizacemi.
www.zveza-sozitie.si

Osm organizací, které pracují na obtížích lidí s problémy s duševním zdravím:

- **Centre for Mental Health Care Development** (Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví) je nevládní nezisková organizace, která se zaměřuje na reformu a rozvoj péče o duševní zdraví v České republice. Centrum bylo založeno v roce 1995 jako sdružení právnických osob na základě rozhodnutí zástupců poskytovatelů služeb, odborníků a výzkumného centra. Základní myšlenky se shodují se zásadami ochrany lidí s duševní chorobou a zlepšováním péče o duševní zdraví, které přijalo Valné shromáždění OSN. Hlavním cílem je poskytovat informace a prostor pro problémy duševního zdraví a jejich řešení v rámci systému zdravotní péče. Všechny tyto aktivity, z nichž se mnohé realizují se zahraniční odbornou a finanční pomocí, jsou zaměřené na poskytovatele péče a zaměstnance veřejné správy na všech úrovních (ministerstva, regionální a místní správa), a též zdravotní pojišťovny.
www.cmhcd.cz
- **Iseseisev Elu** je nevládní organizace, která poskytuje služby lidem s mentálním postižením a lidem s problémy duševního zdraví a mentálním postižením. Iseseisev Elu zabezpečuje chráněné bydlení, podporované zaměstnání a služby denní péče.
www.iseseisev-elu.ee
- **Soteria Foundation** (Nadace Soteria - Maďarsko) založili odborníci a rodinní příslušníci v roce 1995. Cílem organizace je poskytovat komunitní služby pro lidi s problémy duševního zdraví v Maďarsku. Soteria vytvořila první centrum denní péče v Budapešti, kavárnu jako sociální neziskový podnik a mobilní tým pro řešení případů.
www.soteria.hu
- **Globali Iniciatyva Psichiatrijoje** (GIP – Litva) je aktivní v oblasti reformy péče o duševní zdraví v zemích bývalého Sovětského svazu. Hlavní aktivity této organizace jsou: rozvoj politiky a podpora rozumné praxe v oblasti duševního zdraví, zlepšování poskytování služeb pro duševní zdraví, budování kapacity třetího sektoru v oblasti duševního zdraví.
www.gip-global.org
- **Brotherhood of Hearts** (Bratrstvo srdce - Polsko) pracuje od roku 1993 ve smyslu vzájemné pomoci mezi uživateli a bývalými uživateli služeb v oblasti hospitalizace, morální podpory, charity, obhajoby pacientů, post-terapeutického pracovního výcviku, hledání zaměstnání pro postižené/bývalé pacienty, chráněného bydlení, spolupráce s místními orgány, lobování za lidská práva a práva pacientů prostřednictvím médií (spolupracovali s parlamentem na přípravě Zákona o duševním zdraví z r. 1993/94, který je historicky prvním polským zákonem o duševním zdraví), antidiskriminačních aktivit, boje proti sociálnímu vyloučení, účasti na konferencích a seminářích.
www.enusp.org/braterstwo/index.htm

- **Association for Mental Health Integra** (Asociace pro duševní zdraví Integra - Slovensko) byla založena v říjnu 1994 s cílem vytvářet a rozvíjet podmínky pro důstojný a rovnoprávný život lidí s mentálním postižením ve společnosti. Integra buduje nový systém péče o duševní zdraví, založený na tetralogu (vzájemné komunikaci mezi klienty, jejich rodinnými příslušníky, odborníky a veřejností) s ohledem na potřeby klientů. V současnosti Integra provozuje čtyři komunitní služby pro cílovou skupinu lidí s mentálním postižením – management případů, rehabilitační centrum, chráněné dílny, chráněné bydlení.
www.integradz.sk
- **Latvian Nurses Association** – Psychiatric Nurses Unit (PMA) NGO (Lotyšská asociace zdravotních sester – Psychiatrická ošetrovatelská unie) MVO byla založena roku 1994 a má 515 členů. PMA si vzala za úkol změnit postoje společnosti vůči mentálně postiženým lidem. PMA zorganizovala seminář s prezentací metodického materiálu „Jak vytvořit svépomocné skupiny“ pro klienty a jejich rodinné příslušníky, připravuje vzdělávací programy pro odborníky, poskytovatele a uživatele služeb. Minulý rok v říjnu zorganizovala informační kampaň o dodržování lidských práv lidí s mentálním postižením na Litvě. Zúčastňuje se mezinárodních setkání, organizuje národní konference a vzdělávací workshopy.
www.masas.lv
- **Asociace Sdružení pro mentální zdraví VEZI**, Štorje u Sežany, Slovinsko. Byla založena v r. 1998 s úmyslem pomoci lidem s mentálními zdravotními problémy v oblasti Carstu – západní části Slovinska. Rok od roku roste počet účastníků – lidí s mentálními zdravotními problémy, odborníků i laiků, stejně tak jako počet denních center, domácích skupin a různých programů pro vzdělávání, obhajobu a pracovní činnost. V současné době má asociacesdružení VEZI čtyři denní centra v různých městech a vesnicích, dvě domácí skupiny (další dvě se právě zakládají) a sociální pracoviště.
www.drustvo-paradoks.si

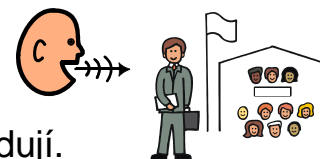

Úvod

Tato příručka je určena každému, kdo se chce podílet na vytváření politiky, jež se ho týká.

Tato příručka informuje o důležitých věcech. Podává návod, jak mluvit s politiky a lidmi, kteří o politice rozhodují.

Tuto příručku mohou využívat školitelé, kteří pracují s osobami s mentálním postižením nebo s osobami s poruchami duševního zdraví.

Tato příručka může také sloužit osobám s mentálním postižením nebo osobám s poruchami duševního zdraví.

Úvod

Tato příručka byla sepsána jako součást projektu „Mainstreaming politika v oblasti mentálního postižení“.¹ Jejím cílem je předložit materiál, který je důležitý pro lidi s poruchami duševního zdraví, nebo s intelektovým postižením, a který může být použit při výcviku v politice mainstreamingu. Příručka je také určena k tomu, aby pomáhala sebeobhájčům, jedincům a skupinám, kteří chtějí mít podíl na rozvoji politiky, jež se jich týká, prostřednictvím informování o důležitých tématech, navrhování praktických doporučení, jak působit na politické činitele, poukazování na znepokojivé otázky a upřesněním, kde získat další informace.

¹ Pojem „mentální postižení“ zahrnuje lidi s problémy duševního zdraví a intelektovým postižením. Informace o „problémech duševního zdraví“ a o „intelektovém postižení“ jsou uvedeny na str. 19.

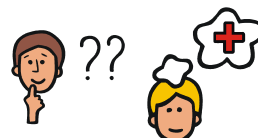
1. Projekt „Mainstreaming politika v oblasti mentálního postižení“

Tato příručka byla napsána jako součást projektu, který se nazývá „Mainstreaming politika v oblasti mentálního postižení“.

Slovo „mainstreaming“ je velmi těžké a nedá se přeložit. Pokud mluvíme o politice „mainstreamingu“ nebo o „mainstreamingové“ politice, pak to znamená, že žádná politika nemůže zapomínat na osoby s mentálním postižením nebo na osoby s poruchami duševního zdraví.

Politici jsou odpovědní za různé oblasti života. Například za sociální věci, zaměstnanost, kulturu, nebo sport. Při utváření nové politiky nebo programů týkajících se těchto oblastí nesmí politici zapomínat také na osoby s mentálním postižením a osoby s poruchami duševního zdraví.

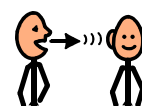
Na projektu pracovali partneři z osmi zemí: České republiky, Estonska, Maďarska, Litvy, Lotyšska, Polska, Slovenska a Slovinska.

Partneři projektu organizovali vnitrostátní konference a diskusní skupiny. Rovněž organizovali semináře a workshopy pro osoby s mentálním postižením a pro osoby s poruchami duševního zdraví.

Cílem tohoto projektu je ukázat těmto osobám, jak mohou mluvit s politiky o politických záležitostech, jež se jich týkají.

Evropská unie se domnívá, že politici při utváření nových politických programů nesmějí zapomínat na postižené osoby.

Evropská unie je sdružení evropských zemí, které spolupracují. Evropská unie je pro každého v Evropě velmi důležitá.

1. Projekt „Mainstreaming politika v oblasti mentálního postižení“

1.1. Záměr projektu

Záměrem výše zmíněného projektu je vznik nových příležitostí pro lidi s poruchami duševního zdraví a s intelektovým postižením, účastnit se efektivně rozvoje a provádění politiky a opatření, jež se jich týkají.

Tento projekt se provádí v osmi nových členských státech EU ze střední a východní Evropy. (Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Polsko, Maďarsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko.) Projekt usiluje o:

- růst povědomí politiků a politických činitelů o existenci, potřebách a možnostech lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením;
- zlepšení možností lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením a nevládních organizací pracujících s jednou, nebo oběma skupinami, podílet se na rozvoji politiky, a to na lokální, státní i na evropské úrovni;
- dosažení změny v politice a legislativě, aby lidé s poruchami duševního zdraví a lidé s intelektovým postižením měli lepší přístup ke vzdělání a zaměstnání;
- šíření osvědčených postupů v oblasti mainstreamingu politik týkajících se lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením.

1.2. Co se míní pojmem „mainstreaming“ a proč je tak důležitý?

Pojem „mainstreaming“ používáme k popsání procesu zajišťování, aby veškerá politika a veškerá opatření vlády a jiných odpovědných činitelů zohledňovala a vnímala potřeby lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením. To by se mělo týkat veškeré politiky a veškerých opatření, ne pouze těch, jež se na problémy duševního zdraví a intelektového postižení zaměřují. Tento přístup reflektuje jak základní mezinárodní standardy v oblasti lidských práv, tak i politiku Evropské unie. Evropská komise uvádí, že v politice vůči „znevýhodněným skupinám“ (lidé s postižením jsou součástí této kategorie):

„...Komise uplatňuje přístup „mainstreamingu“. Mainstreaming znamená, že potřeby znevýhodněných skupin je potřeba mít na mysli při vytváření politiky a všech opatření a kroky zaměřené na znevýhodněné osoby nejsou omezeny jen na ta opatření a politiku, jež se těmito skupinami konkrétně zabývají.“

Organizace spojených národů (OSN) se domnívá, že by se postižení lidé měli účastnit rozvoje politiky.

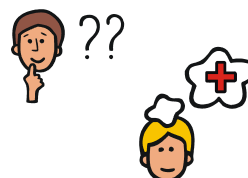

Organizace spojených národů je mezinárodní organizace, jejímiž členy je 191 zemí. Z toho vyplývá, že jsou jejími členy téměř všechny země světa.

2. Oblast působnosti, účel a obsah příručky

2.1. Oblast působnosti a záměr

Tato příručka je pro školitele, kteří mohou nebo nemusejí být osobami s mentálním postižením nebo osobami s poruchami duševního zdraví. Je určena také školitelům, kteří pracují s osobami s mentálním postižením nebo s osobami s poruchami duševního zdraví.

Ale tuto příručku mohou využívat i jiné osoby. Může sloužit k tomu, aby si politici více uvědomovali potřeby lidí s mentálním postižením a osob s poruchami duševního zdraví.

Tato příručka se týká několika témat. Protože nemůže pokrýt celou problematiku, nabízí pouze shrnutí těchto témat. Obsahuje však rovněž internetové adresy, na kterých můžete nalézt více informací.

K této příručce existuje i brožura. Podává informace o rozdílech mezi osobami s mentálním postižením a osobami s poruchami duševního zdraví. Tuto brožuru je možné dát politikům, aby mohli těmto rozdílům lépe porozumět.

K příručce existuje rovněž CD rom. Tato příručka i informace na CD romu mohou být volně kopírovány. Například školitelé mohou volně využívat jakýkoli materiál obsažený v této příručce. Mohou pořizovat kopie čehokoli, co potřebují.

Tak například „Pravidla OSN pro vyrovnávání příležitostí pro osoby s postižením“ zdůrazňují, že potřeby každého jedince mají stejnou důležitost a že tyto potřeby musí být základem plánování rozvoje společnosti. Dále tato standardní pravidla vyhláší:

„Státy by měly uznat právo organizací osob s postižením reprezentovat osoby s postižením na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Státy by také měly uznat poradní roli organizací osob s postižením při rozhodování o záležitostech, které se týkají postižení.“²

Mainstreaming se opírá o zásady lidských práv, jako jsou například rovnost, úcta, důstojnost a účast.

Z toho důvodu je mainstreaming velmi důležitý. Má rovněž velmi praktickou výhodu, jestliže jsou při vypracování a provádění politiky a opatření brány v úvahu názory lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením, jsou pak následná opatření a politika pravděpodobně příhodnější a účinnější.

2. Oblast působnosti, účel a obsah příručky

2.1. Oblast působnosti a záměr

Tato Příručka by měla být užitečným zdrojem pro výcvikové pracovníky lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením, se zaměřením na to, jak se angažovat v politickém dění. Měla by také být vhodná pro jedince usilující o to, aby politici a političtí činitelé měli větší povědomí o lidech s poruchami duševního zdraví a/nebo s intelektovým postižením. Vzhledem k šíři problematiky, není možné detailně pokrýt celou zájmovou oblast. Příručka spíše podává přehled klíčových problémů a informuje o tom, kde lze nalézt další informace.

Příručka a doprovodné materiály (dokumenty na CD Romu a brožurka podávající výklad o rozdílu mezi poruchami duševního zdraví a mezi intelektovým postižením) mohou být kopírovány. Například výcvikové pracovníci mohou pořizovat fotokopie částí Příručky a používat je jako pracovní pomůcky pro účastníky výcviku. Brožurka může být předána politikům a politickým činitelům.

² Viz: Úvod a Pravidlo 18, A/RES/48/96, 20. prosinec 1993, na: www.un.org/esa/socdev/enable/dissre00.htm

2.2. Přehled obsahu

Příručka má 4 části.

První část podává obecné informace. Například vysvětluje, jak je organizována Evropská unie. Je srozumitelná pro osoby s mentálním postižením a osoby s poruchami duševního zdraví.

Druhá část podává konkrétní informace o osobách s poruchami duševního zdraví. Tato část není psaná snadno srozumitelnou formou.

Třetí část přináší některé podněty pro práci školitelů, kteří pracují s osobami s mentálním postižením.

Mluví se zde například o sebeobhajobě, o tom, jak organizovat setkání nebo schůzi a jak ovlivňovat politiku. Rovněž obsahuje webové adresy, kde můžete nalézt více materiálu. Tato část je určena lidem s mentálním postižením – je tedy psána srozumitelnou formou.

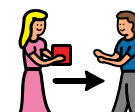
Čtvrtá část podává konkrétní informace o vaší zemi. Aby bylo možné ovlivňovat politiku, je třeba vědět:

- kdo je za co ve vaší zemi zodpovědný;
- jaké organizace zde existují a jak pracují;
- jak je spravována vaše země.

2.3. Budoucí využití příručky

Všechny země by měly mít dobré politiky počítající s potřebami postižených lidí.

Partneři tohoto projektu se domnívají, že tato příručka tomu může napomoci. Z toho důvodu chtějí, aby byla rozšířena mezi co největší počet lidí.

Vy můžete pomoci tím, že budete tuto příručku šířit.

2.2. Přehled obsahu

Příručka je rozdělena na čtyři části:

- **Část první: Všeobecné informace.** Jsou důležité a přístupné lidem s poruchami duševního zdraví a lidem s intelektovým postižením. Obsahuje například přehled o organizování Evropské unie a přehled o mezinárodních standardech lidských práv.
- **Část druhá: Problémy specifické pro lidi s poruchami duševního zdraví:** Podává informace důležité pro lidi s poruchami duševního zdraví, jako například o klíčových politických oblastech a doporučení pro růst povědomí o poruchách duševního zdraví, o tom, jak organizovat zasedání, workshopy a skupiny sebeobhájců. Tato sekce není ve formě snadné ke čtení.
- **Část třetí: Nápady pro výcvikové pracovníky (trenéry), pracující s lidmi s intelektovým postižením:** týká se trenérů s intelektovým postižením i bez něj. Navrhuje, jak zajistit trénink v různých oblastech (například sebeobhajoba, pořádání zasedání a jak ovlivňovat politiky) a kde je možno si obstarat materiál, který jim může pomoci, aby jejich trénink byl pro účastníky co možná nejzajímavější. Tyto informace jsou vhodné i pro sebeobhájce, kteří si přejí účastnit se politik, jež se jich týkají. Z toho důvodu jsou tyto informace ve formě snadné ke čtení.
- **Část čtvrtá: Informace týkající se specifík jednotlivých zemí.** Tato příručka je dostupná v jazyce každé z osmi zemí účastnicích se tohoto projektu (Česká republika, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko) Politiky jsou rozvíjeny a implementovány na lokální, vnitrostátní, evropské a mezinárodní úrovni a z toho důvodu je potřeba vědět, které organizace jsou za co odpovědné a jaký je jejich zájem o rozvoj určitých politických oblastí. Jiným slovem – je důležité znát klíčové hráče na poli politického rozvoje. Čtvrtá část je psána a zkoumána vnitrostátními partnery tohoto projektu a podává informace specifické pro tu kterou zem.³

2.3. Další využití příručky

Tato Příručka je k dostání ve Francii a v Německu, stejně tak jako v Česku, Estonsku, Maďarsku, Litvě, Lotyšsku, Polsku, Slovinsku a Slovensku. Partneři projektu „Mainstreaming Mental Disability Policy“ usilují o rozšíření této Příručky a chtějí mít jistotu, že úsilí ke zlepšení sebeobhajoby a mainstreaming politik, které jsou důležité pro lidi s poruchami duševního zdraví a pro lidi s intelektovým postižením, se bude rozvíjet i mimo tento projektový záměr.

³ Tato sekce byla připravena v jazyce každé z osmi zemí. Část čtyři není obsažena v anglickém znění.

1. Část. Všeobecné informace

První část se zabývá 5 oblastmi.

- Pochopení rozdílů mezi poruchami duševního zdraví a mezi intelektovým postižením.
- Evropská Unie.
- Lidská práva.
- Zaměstnání.
- Vzdělávání.
- Další informace.

1. část. Všeobecné informace

Souhrn

První část se zabývá těmito oblastmi:

- Pochopení rozdílů mezi poruchami duševního zdraví a mezi intelektovým postižením. Aby politická a jiná opatření odpovídala potřebám lidí s intelektovým postižením a lidí s poruchami duševního zdraví, pak je potřeba aby si odpovědní političtí činitelé a další zúčastněné strany v oblasti politiky byli vědomi specifických potřeb těchto dvou skupin.
- Evropská unie: Tato část podává stručný souhrn cílů a činností EU a odkazuje na další informační zdroje.
- Lidská práva: Tato část podává přehled některých základních lidských práv. Zaměřuje se rovněž na některé oblasti, které jsou pro lidi s intelektovým postižením a s poruchami duševního zdraví žijící v zemích střední a východní Evropy důležité.
- Zaměstnání: Tato část uvádí příklady některých nástrojů z oblasti lidských práv, které zakládají právo na práci. Informuje rovněž o Směrnici EU o rovném zacházení v zaměstnání a povolání.
- Vzdělávání: Tato část uvádí příklady některých nástrojů z oblasti lidských práv, které zakládají právo na vzdělání, a informuje o aktivitách EU, které se vzděláváním souvisejí.
- Další informace.

1. Chápání rozdílů mezi poruchami duševního zdraví a intelektovým postižením

Osoby s mentálním postižením a osoby s poruchami duševního zdraví mají společné problémy.

- Jsou mezi postiženými osobami nejvíce diskriminovanou skupinou.
- Nejvíce ze všech postižených lidí jsou vyřazováni ze společnosti.
- Nejsou vyzýváni ke spolupráci při rozhodování politiků o věcech, které se jich týkají.
- Mnozí z nich jsou stále ještě dlouhodobě umístěni v ústavech.

Osoby s mentálním postižením a osoby s poruchami duševního zdraví se však také od sebe hodně liší.

Pro všechny lidi je velmi důležité, aby tyto rozdíly chápali.

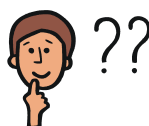
Pokud je lidé nebudou chápat, budou nabízet služby, které potřebám těchto osob nebudou vyhovovat.

Pokud politici těmto rozdílům porozumí, mohou vytvářet lepší politické programy.

Budou také schopni podniknout kroky k zastavení diskriminace.

1.1. Lidé s intelektovým postižením

Co se rozumí slovy „intelektové postižení“?

Jestliže mají osoby mentální postižení, pak je mají od narození až do smrti.

Je to „celoživotní“ stav.

Příčinou intelektového postižení mohou být:

- problémy během těhotenství a porodu;
- nebo jiné důvody – například důsledek infekce, nebo úrazu.

Osoby s mentálním postižením mají snížené intelektové schopnosti. To znamená, že tito lidé mohou mít problémy se čtením, s počítáním, s orientací a s pamětí.

Nicméně tyto osoby mají také schopnosti, kterých by si jejich okolí mělo vážit.

1. **Pochopení rozdílů mezi poruchami duševního zdraví a intelektovým postižením**⁴

Projekt „Mainstreaming politika v oblasti duševního zdraví“ je zaměřen jak na lidi s intelektovým postižením, tak i na lidi s poruchami duševního zdraví, neboť představují mezi postiženými lidmi nejvíce diskriminovanou a vylučovanou skupinu a z toho důvodu je velice pravděpodobné, že budou vylučováni i z procesu vytváření politiky. Zatímco ve společnosti došlo ke značnému zlepšení postojů vůči postiženým lidem obecně, pokud jde o lidi s intelektovým postižením a lidi s poruchami duševního zdraví, zůstávají i nadále vážné a velmi časté překážky bránící jejich sociálnímu začlenění. Tyto překážky jsou zvláště závažné v zemích střední a východní Evropy, kde jsou obě tyto skupiny stále vylučovány z většinové společnosti a jejich práva jsou opomíjena. To proto, že vzhledem k nedostatku komunitních služeb jsou lidé s intelektovým postižením a lidé s poruchami duševního zdraví stále ještě umisťováni do různých ústavů. Lidem, kteří nejsou v těchto ústavech, rovněž hrozí vyloučení ze společenského života, neboť není rozvinut systém potřebných služeb a jejich příbuzní je často drží doma, aby je chránili před zneužíváním a nebo proto, aby rodině neudělali ostudu.

Ačkoli obě skupiny lidí čelí při svém sociálním začlenění podobným překážkám – jako jsou například velmi častá a hluboce zakořeněná stigmata, předsudky a vážné prohřešky v oblasti lidských práv – přesto jsou mezi nimi závažné rozdíly. Pokud se tyto rozdíly opomíjejí, může to vést k poskytování nevhodných služeb a udržování negativních postojů, které vedou ke stigmatizaci a diskriminaci. Chápání těchto rozdílů pomůže politikům a ostatním činitelům v jejich práci a zajistí, aby kroky podniknuté ke společenskému začlenění lidí s intelektovým postižením a lidí s poruchami duševního zdraví byly náležité a efektivní. Pomůže jim rovněž zajistit, aby politiky a další opatření byla náležitá a přiměřená jedincům z každé této skupiny. Proto tento oddíl vysvětluje, co se rozumí pod pojmem „intelektové postižení“ a „poruchy duševního zdraví“, a informuje o klíčových rozdílech mezi těmito dvěma skupinami lidí.

1.1. **Lidé s intelektovým postižením:**

Co se rozumí pod pojmem „intelektové postižení“?

Tímto pojmem se označuje dlouhodobý stav, obvykle se vyskytující už od narození, nebo který se rozvine do 18 let věku. Intelektové postižení vzniká v důsledku genetických dispozic nebo vnějších vlivů, jako je například infekce nebo nedostatek kyslíku v mozku v průběhu těhotenství nebo porodu, v důsledku abusu alkoholu během těhotenství či poranění hlavy nebo mozku. Je to trvalý stav, který je charakterizován závažným snížením intelektových schopností a vede k závažnému omezení rozumových funkcí a adaptivního jednání. Lidé s poruchami intelektu tak mohou mít trvale narušenou schopnost poznávání, vyjadřování, motoriky a sociálních schopností.

Nicméně lidé s intelektovým postižením mají rovněž celou řadu dovedností a schopností. Někteří z nich dokáží žít samostatně a potřebují pomoc jen v některých velmi specifických oblastech života (například někteří z nich umějí číst, ale mají potíže s číslicemi, jiní mohou umět počítat, ale mají potíže s orientací v čase a podobně).

Ačkoli jsou rozdíly mezi intelektovým postižením a poruchami duševního zdraví, mohou lidé s intelektovým postižením trpět také poruchami duševního zdraví.

⁴ Tento odstavec byl vytvořen na základě brožury publikované Inclusion Europe a Mental Health Europe.

Jakou podporu potřebují lidé s intelektovým postižením?

Lidé s mentálním postižením chtějí tytéž věci, jako kdokoli jiný. Například chtějí být šťastní, mít přátele a těšit se ze života.

Ale všechny osoby s mentálním postižením mají také určité schopnosti. Každý z nich se může nějak uplatnit v životě společnosti. Z toho důvodu je velmi důležité, aby programy a služby pro lidi s mentálním postižením byly zaměřeny přímo na tyto schopnosti. Všechny poskytované služby mají podporovat začlenění do společnosti. Proto je tak důležité všeobecné vzdělání, odborná příprava nebo komunitní služby.

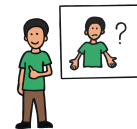
Další důležitou věcí pro lidi s mentálním postižením je přístup k informacím. Informace jsou pro společnost velice důležité.

Také jsou důležité pro lidi s mentálním postižením. Texty podávající důležité informace o lidech s mentálním postižením by měly být vždycky k dispozici v přístupné formě, například ve snadno srozumitelné podobě, případně by měly být na magnetofonových nahrávkách.

V mnoha zemích zakládají lidé s mentálním postižením skupiny. Tyto skupiny se nazývají „skupiny sebeobhájců“. V těchto skupinách mohou rozhodovat pouze lidé s mentálním postižením.

Lidé v těchto skupinách navzájem spolupracují. Snaží se o to, aby byli tázáni na to, co si myslí, pokud někdo o nich rozhoduje.

1.2. Lidé s poruchami duševního zdraví

Co to je „porucha duševního zdraví“?

Lidé s poruchami duševního zdraví trpí například úzkostí, depresí nebo schizofrenií.

Pokud mají lidé poruchy duševního zdraví, mohou například špatně spát nebo nedostatečně komunikovat s druhými lidmi.

Je mnoho příčin, proč mají lidé poruchy duševního zdraví. Tyto poruchy mohou propuknout například v důsledku nějaké stresující životní události, ako je například úmrtí někoho blízkého nebo ztráta zaměstnání. Poruchy duševního zdraví mohou mít během svého života tudíž i lidé s mentálním postižením.

Jaký druh podpory potřebují lidé s intelektovým postižením?

Většina lidí s intelektovým postižením má stejné potřeby, jako ostatní lidé, například potřebu přiměřeného bydlení, možnosti dosažení vzdělání, získání smysluplného zaměstnání a volby s kým chtějí trávit čas. Nicméně je často potřeba jim pomoci k tomu, aby toho mohli dosáhnout. Typ potřebné podpory závisí na každém jednotlivci a na typu a stupni intelektového postižení dané osoby. Lidé s malým postižením intelektu mohou potřebovat dodatečné vzdělávání (často ve formě celoživotního učení), ale obvykle mohou žít samostatně, pokud se jim dostane určité podpory. Lidé se závažnějším postižením často potřebují náročnější sociální podporu, například osobní pomoc.

Všechny služby určené lidem s intelektovým postižením musí usilovat o maximalizaci jejich schopností a o jejich účast na životě společnosti.

Lidé s intelektovým postižením se více a více domáhají práva mluvit sami za sebe a být považováni za rovnocenné partnery v diskusích o rozhodnutích, která se jich týkají. To se nazývá sebeobhajoba. V mnoha zemích lidé s intelektovým postižením založily skupiny „sebeobhájců“, kteří se vzájemně podporují a pomáhají i dalším lidem s intelektovým postižením dát najevo svoje mínění a zajistit, aby s nimi byla konzultována všechna rozhodnutí, která se týkají jejich života.

1.2. Lidé s poruchami duševního zdraví⁵

Co se rozumí pod pojmem „poruchy duševního zdraví“?

Termín „poruchy duševního zdraví“ označuje širokou oblast duševních a emočních stavů a diagnóz, jako je například úzkost, deprese, stres a schizofrenie. Poruchy duševního zdraví se liší od jiných stavů, jako je například intelektové postižení. Pojem „porucha duševního zdraví“ se používá tehdy, když duševní stav jedince významně zasahuje do jeho životních aktivit, jako je například myšlení, komunikace, učení a spánek. Mnozí lidé mohou mít s poruchami duševního zdraví zkušenosti řadu let. Typ, intenzita a délka trvání jednotlivých projevů se od člověka k člověku výrazně liší. Projevy někdy přicházejí a mizí a zřídka je v tom nějaká pravidelnost, takže někdy je obtížné předvídat, kdy se projevy a funkce zhorší.

V některých případech, kdy jedinci mají vážné a trvalé problémy v oblasti duševního zdraví, může se o nich říkat, že mají „duševní nemoc“ nebo že jsou duševně nemocní. Nicméně mnozí lidé s poruchami duševního zdraví vnímají toto označení jako útočné a stigmatizující.

Může být rovněž zavádějící, protože pokud o někom mluvíme, že je „duševně nemocný“, pak navozujeme dojem, že poruchy duševního zdraví jsou zapříčiněny pouze biologickými faktory, zatímco je mnoho důvodů, proč u člověka vzniknou problémy, například v důsledku stresujících životních událostí, jako je například úmrtí někoho blízkého nebo ztráta zaměstnání. Ačkoli poruchy duševního zdraví mohou vést k úzkosti a způsobit narušení života dané osoby, mnoho lidí dokáže najít způsob, jak tyto pocity a zkušenosti zvládat a jsou schopni plnohodnotného a aktivního života.

⁵ Další informace viz: (Nadace pro duševní zdraví) : www.mentalhealth.org.uk/page.cfm?pagecode=PM a Mind (Mysl): www.mind.org.uk/Information/Factsheets/#M

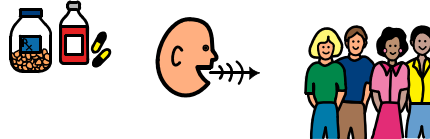
Jakou podporu lidé s poruchami duševního zdraví potřebují?

Jeden ze čtyř lidí na celém světě někdy během svého života trpí poruchami duševního zdraví. Mnozí lidé však přesto žijí spokojený život, jestliže se jim dostane ve správný čas správné pomoci.

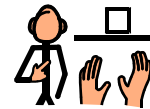
Tato pomoc může být poskytnuta třemi způsoby:

- prostřednictvím léků;
- psychoterapie;
- sociální podpory.

Lidé s poruchami duševního zdraví by se měli sami rozhodnout o tom, jaký způsob pomoci je pro ně nejvhodnější.

Aby tak mohli činit, musí mít dobré informace, například o tom, jaké léky by měli užívat a jak na ně tyto léky mohou působit.

Osoba s poruchami duševního zdraví občas potřebuje nemocniční péči. Mělo by to však vždycky být na co možná nejkratší dobu.

Lidem s poruchami duševního zdraví by měly být mimo nemocnici dostupné služby a taková podpora, aby mohli žít ve společnosti.

Podobně jako lidé s mentálním postižením i lidé s poruchami duševního zdraví jsou schopni se účastnit života společnosti. Z tohoto důvodu je potřeba usilovat o rozvoj komunitních služeb.

Velmi prospěšné může být vzájemné setkávání lidí s poruchami duševního zdraví.

Lidé s poruchami duševního zdraví zakládají skupiny, kde se mohou setkávat a sdělovat si své pocity a zkušenosti. Tyto skupiny se nazývají „svěpomocné skupiny“.

Lidé s poruchami duševního zdraví ale mohou nalézt i jiné způsoby, jak ke svým poruchám duševního zdraví přistupovat. Například mohou dělat nějaký sport nebo se mohou věnovat cvičením, při nichž se uvolní.

Jakou podporu potřebují lidé s poruchami duševního zdraví?

U jednoho ze čtyř lidí se někdy během života objeví poruchy duševního zdraví. Mnozí lidé, kteří mají poruchy duševního zdraví, se je mohou naučit zvládat, zvláště když je jim co nejdříve poskytnuta pomoc. Nicméně některým lidem s poruchami duševního zdraví se pomoci, jakou by potřebovali, nedostane. Jiní ani pomoc nevyhledávají, neboť z důvodu stigmatizace, která je spjatá s „duševní nemocí“, mají obavy a stydí se, že by byli označeni jako „duševně nemocní“. Z toho důvodu je zaměření na stigmatizaci a diskriminaci, které jsou spjaté s „duševní nemocí“, důležitým faktorem vedoucím ke zlepšení duševního zdraví populace.

Poruchy duševního zdraví jsou obvykle léčeny kombinací medikace, psychoterapie a sociální pomoci. I když je někdy vhodná hospitalizace, je potřeba dbát na to, aby doba léčby v nemocnici byla co možná nejkratší. Kvalitní, přiměřené, přístupné a cenově dostupné komunitní služby, mají být rozvíjeny tak, aby jedincům byla poskytována potřebná podpora, s jejíž pomocí by mohli žít mimo zdi ústavů a nemocnic. Nicméně v zemích střední a východní Evropy je rozsah dostupné léčby limitován, nebo je nevhodně využívána, a z toho důvodu je stále běžná dlouhodobá hospitalizace.

Lidem s poruchami duševního zdraví by měla být poskytnuta možnost samostatně se rozhodnout, jaká léčba je pro ně nejvhodnější. Aby se tak mohlo stát, potřebují nutně dostatečné informace o vhodných způsobech léčby, například pokud jde o medikaci, osoba potřebuje znát pravděpodobné nežádoucí vedlejší účinky léčby a dostupné alternativy. Z tohoto důvodu musí odborníci vyslechnout názory svých pacientů, aby se společně mohli dohodnout na plánu léčby, která by byla pro daného člověka nejvhodnější. Bohužel je tato praxe v mnoha zemích Evropy stále neobvyklá.

Svépomocné skupiny mohou rovněž být velkou oporou tím, že umožňují jedincům sdělování pocitů a zkušeností. Lidé s poruchami duševního zdraví mohou rovněž shledat, že je vhodné rozvíjet vlastní osobní strategii k dosažení úlevy nebo k prevenci návratu jejich problémů v oblasti duševního zdraví – například cestou dietních opatření, cvičení a relaxačních technik. U některých lidí je rovněž užitečné domluvit se předem s jejich příbuznými a s odborníky, kteří poskytují péči a léčbu, co dělat v kritické situaci.

Leták o rozdílech mezi poruchami duševního zdraví a mezi intelektovým postižením můžete nalézt v závěru této Příručky.

2. Evropská unie

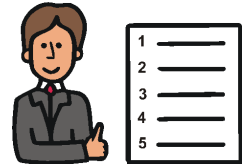

2.1. Přehled

Státy se mohou stát členy Evropské unie.

Aby se některý stát mohl stát členem Evropské unie, musí souhlasit s právními předpisy a politikou Evropské unie.

Aby tedy bylo možné ovlivňovat politiku v těchto zemích, je důležité znát politiku Evropské unie.

2.2. Účel Evropské unie a členství v ní

Evropská unie byla založena v roce 1957

Evropská unie je skupina států, které vzájemně spolupracují

Někteří lidé Evropskou unii nazývají zkráceně „EU“.

V roce 2006 je členy Evropské unie 25 států.

- Belgie
- Česká republika
- Dánsko
- Estonsko
- Finsko
- Francie
- Holandsko
- Irsko
- Itálie
- Kypr
- Litva
- Lotyšsko,
- Lucembursko
- Maďarsko
- Malta
- Německo
- Polsko
- Portugalsko
- Rakousko
- Řecko
- Slovensko
- Slovinsko
- Španělsko
- Švédsko
- Velká Británie

Tyto země mají společné cíle, například aby se každému žilo dobře.

Členské státy předávají část svojí moci Evropské unii, aby všechny země mohly spolupracovat a dosahovat společných zájmů.

Evropská unie je proto odpovědná za dosažení těchto společných zájmů.

To znamená, že Evropská unie o některých věcech rozhoduje.

Členské státy pak musí toto rozhodnutí dodržovat.

Evropská unie rozhoduje o mnoha věcech, například o lidských právech a o veřejném zdraví.

2. Evropská unie

2.1. Přehled

Jedinci a organizace, kteří si přejí ovlivňovat politiku ve svých zemích, potřebují porozumět úloze Evropské unie (EU). Je to z toho důvodu, že vlády nových členských zemí (České republiky, Litvy, Lotyšska, Estonska, Maďarska, Polska, Slovenska a Slovinska) se při vstupu zavázely k dodržování politik a právních předpisů, o kterých bylo rozhodnuto v rámci EU a které se týkají mnoha oblastí, z nichž některé jsou pro lidi s poruchami duševního zdraví a/nebo lidí s intelektovým postižením bezprostředně důležité

Tento oddíl předkládá stručný přehled, jak EU pracuje. Je založen na informacích dostupných na webových stránkách EU⁶, kde je možné nalézt další podrobnosti.

Organizace Inclusion Europe vydala brožuru s názvem „Co je Evropská unie?“⁷, která je snadná ke čtení.

2.2. Účel Evropské unie a členství v ní

Webové stránky EU popisují EU jako:

„...rodinu demokratických evropských zemí, usilujících o spolupráci za mír a prosperitu..“ Není to stát, který se snaží nahradit stávající státy, ani pouhá organizace pro mezinárodní spolupráci. EU je ve skutečnosti jedinečná. Její členské státy ustanovily společné instituce, kterým předaly část ze svých pravomocí tak, aby se mohla demokraticky na evropské úrovni činit rozhodnutí o některých konkrétních záležitostech společného zájmu.

(http://europa.eu.int/abc/panorama/index_cs.htm)

Aktivity EU jsou mnohočetné, například zahrnují: hospodářské a finanční záležitosti, zahraniční a bezpečnostní politiku, lidská práva a veřejné zdraví. Na základě řady smluv předaly členské státy institucím EU některé ze svých vnitrostátních pravomocí.

Založení EU se datuje do 50. let 20. století, ale během padesáti let její existence k ní přistoupily další státy. Od 1.května 2004 je to těchto 25 členských zemí:

- Belgie
- Česká republika
- Dánsko
- Estonsko
- Finsko
- Francie
- Holandsko
- Irsko
- Itálie
- Kypr
- Litva
- Lotyšsko,
- Lucembursko
- Maďarsko
- Malta
- Německo
- Polsko
- Portugalsko
- Rakousko
- Řecko
- Slovensko
- Slovinsko
- Španělsko
- Švédsko
- Velká Británie

Více informací o Evropské unii a vaší zemi můžete najít na:

http://europa.eu.int/euinyourcountry/index_cs.htm

⁶ <http://europa.eu.int/>

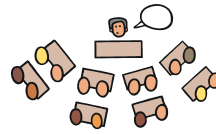
⁷ Kopie této brožury můžete získat od Inclusion Europe: self-advocacy@inclusion-europe.org

2.3. Orgány Evropské unie

Existují tři hlavní orgány Evropské unie.

Evropský parlament

Podobně jako vaše země, má i Evropská unie svůj Parlament. Všichni obyvatelé Evropy mají v tomto parlamentu zastoupení. Těmto našim zástupcům se říká „poslanci Evropského parlamentu“.

Evropský parlament má 732 členů.

Jsou voleni každých 5 let.

Země, které mají více obyvatel, mají také více poslanců Evropského parlamentu.

Evropský parlament vytváří právní předpisy.

Rovněž rozhoduje o tom, jak bude Evropská unie hospodařit s penězi.

Rada Evropské unie

Radu Evropské unie tvoří ministři všech členských zemí.

Pokud například Rada jedná o sociálních věcech, účastní se zasedání všichni ministři sociálních věcí všech členských států.

Rada Evropské unie rozhoduje o věcech týkajících se hlavních politických programů EU.

Spolu s Evropským parlamentem se podílí na vytváření právních předpisů.

Evropská komise

Evropská komise zajišťuje, aby v EU všechno dobře fungovalo.

Evropská komise zajišťuje, aby byly dodržovány evropské právní předpisy.

Komise organizuje práci orgánů.

Navrhuje Parlamentu právní předpisy.

Členové Komise se nazývají „komisaři“.

Každý komisař je odpovědný za jednu oblast.

Například existuje komisař odpovědný za sociální věci.

Všichni komisaři jsou nezávislí lidé.

Jsou vybíráni každých pět let.

Evropská komise dělá svá vlastní rozhodnutí.

Evropský parlament rozhodnutí Komise schvaluje.

Evropský parlament může také vyměnit komisaře.

2.3. Orgány Evropské unie⁸

Hlavní instituce EU jsou Evropský parlament, Rada Evropské unie, Evropská komise, Soudní dvůr, Evropský účetní dvůr, Evropský hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů, Evropská centrální banka, Evropská investiční banka. Níže jsou uvedené informace o prvních třech institucích, které jsou hlavními rozhodovacími orgány. Další informace je možné najít na:

http://europa.eu.int/abc/panorama/howorganised/index_cs.htm#council

- **Evropský parlament:** Členové Evropského parlamentu jsou voleni každých pět let. Poslední volby proběhly v r. 2004 a bylo zvoleno 732 členů ze všech 25 zemí (222 z nich jsou ženy). Hlavní úlohou Parlamentu je schvalování zákonů Evropské unie. Společně s Radou Evropské unie je odpovědný za schválení 100miliardového každoročního rozpočtu EU. Návrhy nových zákonů podává Evropská komise. V rámci Parlamentu působí skupina, která se zabývá problematikou postižení (European Parliament Disability Intergroup):
<http://www.edf-feph.org/apdg/index-en.htm>.
- **Rada Evropské unie:** Je nejdůležitějším rozhodovacím orgánem Evropské unie. Rada se skládá z ministrů jednotlivých vlád všech zemí EU. Spolu s Parlamentem má odpovědnost za přijímání zákonů a politických rozhodnutí. Rada má také hlavní odpovědnost za aktivity EU v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky a za některé problémy vztahující se k právu a svobodě. Na každém zasedání Rady je přítomen jeden ministr z každé z členských zemí. Přitom záleží na pořadu jednání, kteří ministři jsou přítomni. Pokud se například projednávají otázky zahraniční politiky, jsou zde přítomni ministři zahraničních věcí všech zemí.
- **Evropská komise** reprezentuje a prosazuje zájmy Evropy jako celku. Je nezávislá na národních vládách. Navrhuje nové evropské zákony, které předkládá Evropskému Parlamentu a Radě. Řídí každodenní provádění politik EU a hospodaření fondů EU. Odpovědností Komise je rovněž zajišťovat, aby členské státy zachovávaly evropské smlouvy a zákony, a ty státy, které tak nečiní, může pohnat k Soudnímu dvoru. Komisi tvoří 25 „komisařů“ – po jednom z každé země EU, přičemž každý z nich je odpovědný za určitou konkrétní oblast politiky EU.

Jednotliví občané a lidé žijící v členských zemích EU si mohou stěžovat na špatné zacházení ze strany některého evropského orgánu nebo instituce evropskému ochránci lidských práv. (viz. Co může pro vás udělat evropský ochránce lidských práv?)

www.euro-ombudsman.eu.int/guide/en/default.htm

2.4. Generální ředitelství Evropské komise

Evropské komisi pomáhá státní správa, kterou tvoří 36 generálních ředitelství (DGs) a další služby, které mají sídlo zejména v Bruselu a Lucembursku. Patří k nim:

- zaměstnanost, sociální záležitosti a rovnost příležitostí (činnosti: *návrhy právních předpisů a průběžných programů v boji proti diskriminaci, prosazování základních práv, zlepšení integrace postižených lidí*);
- zdraví a ochrana spotřebitele (práce je rozdělena do třech oblastí: veřejné zdraví, bezpečnost potravin a záležitosti spotřebitelů);
- právo, svoboda a bezpečnost (činnost: občanství a základní práva).

Další informace o činnosti generálních ředitelství jsou dostupné na

http://europa.eu.int/comm/dgs_cs.htm

⁸ Ústavní smlouva Evropské unie zavádí změny institucí EU, ale nabývá účinnosti až tehdy, když je ratifikována všemi 25 státy: http://europa.eu.int/scadplus/constitution/index_cs.htm

2.4. Generální ředitelství Evropské komise

Evropská komise se dělí na 36 různých oblastí.

Ty se nazývají „generální ředitelství“.

Každé generální ředitelství je rozděleno na několik útvarů.

Tak například existuje generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti.

Toto generální ředitelství je rozděleno na útvary, jako je například „útvary pro postižené“, nebo „útvary proti diskriminaci“

2.5. Strategie Evropské unie v péči o postižené

Tento text je pro postižené osoby velmi důležitý. Vysvětluje cíle Evropské unie v oblasti postižení. Jedním z hlavních cílů je utváření společnosti, která je otevřená a dostupná všem.

Aby toho bylo dosaženo, zaměřuje se tento text například na

- spolupráci mezi Komisí a členskými zeměmi;
- plnou účast lidí s postižením.

2.6. Anti-diskriminace a občanské vztahy

Evropská komise má webovou stránku, kde se mluví o antidiskriminaci:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_cs.htm

Je to jediná webová stránka Komise, která podává informace ve snadno srozumitelné formě. K těmto informacím se můžete dostat tak, že kliknete na logo v pravém horním rohu.

Tato webová stránka vám poskytne informace, adresy a názvy organizací, které bojují proti diskriminaci.

Rok 2007 bude zaměřen na „rovné příležitosti pro všechny“. To znamená, že Evropská komise bude podporovat projekty zaměřené na boj proti diskriminaci.

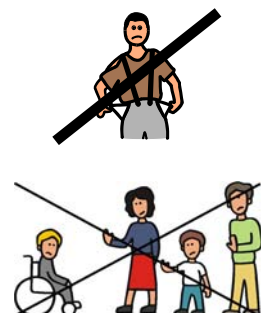

2.7. Vymýcení chudoby a boj proti sociálnímu vyloučení

Všechny členské státy EU se dohodly na jedné důležité věci: Žádný obyvatel EU by neměl žít v chudobě.

Toho by mělo být dosaženo do roku 2010.

Rovněž chtějí bojovat proti sociálnímu vyloučení.

2.5. Strategie Evropské unie v péči o postižené

Cílem strategie EU v péči o postižené je dosažení „společnosti, která by byla otevřená a přístupná pro všechny“. Tento přístup byl podnícen vydáním Standardních pravidel Organizace spojených národů pro zrovnoprávňování příležitostí postižených osob. Tato strategie se zaměřuje zejména na tři hlavní oblasti:

- Spolupráce mezi Komisí a členskými zeměmi – Komise například usiluje o podporu shromažďování, výměny a rozvoje srovnatelných informací, statistik a osvědčených postupů a zlepšuje povědomí o problematice postižení.
- Plná účast lidí s intelektovým postižením - například, když Komise vytváří nebo mění politiku, bere přitom v úvahu potřeby a práva lidí s postižením. Oddělení pro integraci lidí s postižením je odpovědné za mainstreaming problematiky postižení v rámci Komise a usiluje o zlepšení povědomí o problematice postižených, o usnadnění a podporu spolupráce v oblasti tělesného postižení mezi generálními ředitelstvími.
- Mainstreaming postižení do vytváření politik: Komise se domnívá, že postižení lidé by měli být zahrnuti do plánování, sledování a hodnocení změn politik, činností a programů. Komise povzbuzuje k takovému jednání a také sama se o to snaží. Například iniciativa ROVNOST (EQUAL initiative) (2000 - 2006), v jejímž rámci byli hlavní účastníci, včetně zástupců skupin diskriminovaných na trhu práce, zahrnuti do procesu vytváření a zkoušení nových podnětů v oblasti tvorby pracovních míst.

Podrobnosti o strategii EU v péči o postižené a příslušné klíčové dokumenty, lze nalézt na http://europa.eu.int/comm/employment_social/disability/strategy_cs.html

2.6. Anti-diskriminace a občanské vztahy

Evropská komise má webové stránky, na nichž prezentuje svoji práci v oblasti diskriminace. http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_cs.htm

Tyto webové stránky byly založeny anti-diskriminačním oddělením při generálním ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci. V roce 2006 je to jediná webová stránka Evropské komise, která předkládá informace ve formě snadné ke čtení. Oddíl informací pro snadné čtení je dostupný kliknutím na evropské logo označující snadné čtení, které můžete nalézt v pravém horním rohu na první straně těchto webových stránek.

Tyto webové stránky se zaměřují na všechny aspekty akčního programu Evropského společenství pro boj s diskriminací (2001-2006) a na právní předpisy Společenství vztahující se k boji proti diskriminaci. Webové stránky odkazují a informují o agenturách a orgánech v celé Evropské unii, které pomáhají jak zaměstnancům, tak i zaměstnavatelům v prohlubování znalostí o jejich právech a povinnostech při získávání a zajišťování rovného zacházení v rámci evropských právních předpisů. Například oddíl „Vaše práva a povinnosti“ odkazuje na řadu adres, na nichž jsou základní informace o tom, jak se jednotlivci a organizace mohou vyhnout a bránit diskriminaci.

Podrobnosti antidiskriminační kampaně EU „Za rozmanitost. Proti diskriminaci.“ jsou dostupné na: <http://www.stop-discrimination.info/>

EU rozhodla že rok 2007 bude Evropským rokem rovných příležitostí pro všechny. Cílem této iniciativy je více připomínat obyvatelům EU jejich právo na rovné zacházení a život bez diskriminace. Aktivity pořádané během tohoto roku se budou zaměřovat na diskriminaci, již někteří jedinci zakoušejí kvůli své rase nebo etnickému původu, náboženství nebo víře, věku, pohlaví, sexuální orientaci nebo postižení, nebo na všechny důvody diskriminace, na něž je možné se zaměřit na evropské úrovni. Podrobnosti o Evropském roce rovných příležitostí pro všechny (2007) můžete nalézt na:

http://ec.europa.eu/employment_social/equality2007/index_cs.htm.

3. Lidská práva

Slovo „práva“ označuje způsob, jakým má být zacházeno s lidmi, a co mohou lidé činit.

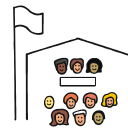
Lidská práva platí pro všechny. Nicméně v mnoha zemích nejsou dodržována práva postižených osob.

3.1. Co jsou to „lidská práva“ a proč jsou tak důležitá?

Existuje celá řada dokumentů, které vysvětlují, co jsou to lidská práva.

Právní předpisy vypracované vládou mluví o vašich právech. Existují také evropské a mezinárodní dokumenty, které hovoří o vašich právech.

Nejznámějším dokumentem je Všeobecná deklarace lidských práv. Byl to první dokument, který závazně stanovil lidská práva.

Od té doby byla vypracována celá řada dokumentů týkajících se lidských práv.

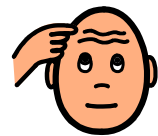
Podpisem těchto dokumentů se vlády zavázaly k dodržování a rozvíjení lidských práv.

Pokud vlády podepsaly příslušný text, mluvíme o tom, že jej „ratifikovaly“.

Tyto dokumenty týkající se lidských práv jsou důležité. Pokud je totiž vlády ratifikovaly:

- pak musí dodržovat lidská práva;
- musí mít tato práva na mysli při vypracovávání nových politik;
- organizace je mohou upozorňovat na povinnost zachovávat tato práva;
- organizace nebo jednotlivci si mohou stěžovat, jestliže jejich práva nejsou respektována.

Vlády všech evropských zemí ratifikovaly několik dokumentů týkajících se lidských práv.

Proto všechny musí dodržovat lidská práva.

2.7. Vymýcení chudoby a boj proti sociálnímu vyloučení

V březnu 2000 se členské státy shodly na tom, že je třeba podniknout kroky, které by rozhodným způsobem přispěly k vymýcení chudoby do roku 2010, a na tom, že jejich politiky v boji proti sociálnímu vyloučení mají být založeny na přístupu vzájemné koordinace. Nové členské státy předložily své první Národní akční plány boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení v červnu 2004. Akční plány každé země je možné najít na:
http://europa.eu.int/comm/employment_social/social_inclusion/naps_cs.htm.

3. Lidská práva

Úvod

Lidská práva náleží všem. Nicméně v mnoha zemích nejsou práva lidí s postižením (včetně lidí s poruchami duševního zdraví nebo lidí s intelektovým postižením), často respektována a jsou opomíjena. Tento oddíl podává krátký přehled některých důležitých mezinárodních a evropských dokumentů, jež se týkají lidských práv. Podrobně informuje také o tom, kde nalézt další informace o lidských právech.

3.1. Co jsou to lidská práva a proč jsou důležitá?

V roce 1948 přijala Organizace spojených národů (OSN) Všeobecnou deklaraci lidských práv. Tato deklarace byla prvním dokumentem, který stanovil řadu „občanských a politických“ práv (jako například právo na život a na svobodu projevu) a „hospodářských, sociálních a kulturních“ práv (jako například právo na práci a právo na vzdělání). Od té doby byla v oblasti lidských práv podepsána celá řada mezinárodních úmluv. Práva stanovená v těchto úmluvách jsou důležitá, neboť:

- ratifikováním úmluv o lidských právech se vlády jednotlivých zemí zavazují, že budou lidská práva svých občanů respektovat a prosazovat;
- vlády by měly mít na zřeteli lidská práva, pokud vypracovávají, provádějí a mění právní předpisy, politiky a praxi;
- jednotlivci a organizace (například nevládní organizace) mohou upozorňovat vlády na jejich povinnost dodržovat na základě úmluv lidská práva, když se je snaží přesvědčit o nutnosti potřebné reformy;
- V některých případech (v závislosti na dané úmluvě a na tom, zda s ní stát souhlasil), si může jedinec, který je přesvědčen, že jeho práva, k jejichž dodržování se stát zavázal, nejsou respektována, stěžovat orgánu pověřenému sledováním, jak stát dodržuje své závazky vyplývající z úmluvy. V jiných případech, kdy je smlouva součástí vnitrostátních právních předpisů, může jedinec podat žalobu k vnitrostátním soudům. Pokud se jedinci domnívají, že jejich práva byla porušena a že v jejich zemi neexistuje žádná účinná náprava, mohou si na základě Evropské úmluvy o lidských právech stěžovat u Evropského soudu pro lidská práva.

Vlády všech zemí střední a východní Evropy ratifikovaly celou řadu mezinárodních a evropských nástrojů v oblasti lidských práv. Dokumenty o lidských právech, které váš stát ratifikoval, můžete nalézt na www.unhchr.ch/pdf/report.pdf (smlouvy OSN). Informace o smlouvách Rady Evropy jsou dostupné na <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/v3MenuEtats.asp>

Viz. také: <http://www.whatconvention.org>

3.2. OSN a lidská práva

Organizace spojených národů je mezinárodní organizace. Zkráceně ji nazýváme OSN.

OSN má 191 členských zemí.

To znamená, že téměř všechny země světa jsou členy OSN.

Organizace spojených národů usiluje o mír a o dobré vztahy mezi jednotlivými zeměmi.

OSN rovněž usiluje o dodržování lidských práv.

Proto byl v roce 1993 jmenován „vysoký komisař pro lidská práva“.

Tento komisař má za úkol prověřovat, zda

- vlády členských zemí dodržují své závazky v oblasti lidských práv;
- v jednotlivých zemích nejsou lidská práva porušována.

Smlouvy OSN, které se týkají lidských práv

Smlouvy jsou mezinárodní právní předpisy.

Existuje šest velmi důležitých smluv OSN, které se týkají lidských práv.

Vlády všech členských zemí OSN byly požádány, aby tyto smlouvy ratifikovaly.

To znamená závazek podepsat příslušnou smlouvu a zavázat se k dodržování všeho, co obsahuje.

Země, které tyto smlouvy ratifikovaly, musí OSN každých dva až pět let podávat zprávu.

Tyto zprávy mají ukázat, jak jednotlivé vlády zajišťují dodržování lidských práv.

3.2. OSN a lidská práva

Důležité informace: Úloha OSN⁹

Organizaci spojených národů (OSN) založilo v r. 1945 padesát jedna zemí. V současné době jsou téměř všechny státy světa členy OSN (191 členů) Členové musí přijmout závazky vyplývající z charty OSN. Tento dokument prohlašuje, že cílem OSN je :

- udržovat světový mír a bezpečnost;
- rozvíjet přátelské vztahy mezi národy;
- spolupracovat na řešení mezinárodních problémů a na prosazování respektování lidských práv
- být centrem harmonizace aktivit různých národů.

Klíčovou oblastí OSN je ustanovení mezinárodních standardů pro lidská práva, ale v současné době, kdy existuje více než 80 mezinárodních úmluv a deklarácí týkajících se lidských práv, se důraz přesouvá na provádění právních předpisů upravujících oblast lidských práv. V roce 1993 jmenovala OSN prvního vysokého komisaře pro lidská práva, do jehož kompetence spadá i spolupráce s vládami na zlepšení jejich souladu s lidskými právy a na prevenci porušování lidských práv. Více informací o úřadu vysokého komisaře pro lidská práva je možné najít na: www.ohchr.org/english/.

Úmluvy OSN o lidských právech

Existuje šest klíčových smluv OSN o lidských právech a všechny jsou právně závazné pro státy, které je ratifikovaly. Státy musí každých 2 až 5 let předkládat zprávu (termíny jsou u různých úmluv různé) orgánům zřízeným na základě daných úmluv, které sledují, zdali státy plní své smluvní závazky. Tyto orgány mohou získávat informace o situaci v oblasti dodržování lidských práv v daném státě i z jiných zdrojů, včetně nevládních organizací. Seznam smluv je uveden níže (spolu s jménem příslušného kontrolního orgánu):

- Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, 1965 (Výbor pro odstranění rasové diskriminace (CERD))
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966 (Výbor pro lidská práva (HRC))
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, 1966 (Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva (CESCR))
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1979 (Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW))
- Úmluva o právech dítěte, 1989 (Výbor pro práva dítěte (CRC)).

Další informace o práci těchto orgánů, včetně zpráv předložených vaší zemí viz <http://www.ohchr.org/english/bodies/treaty/index.htm>

Práce OSN v oblasti lidských práv a postižení

Jednou z oblastí působnosti Kanceláře komisaře pro lidská práva je zvyšování podpory a ochrany lidských práv postižených osob (včetně lidí s poruchami duševního zdraví nebo lidí s intelektovým postižením). OSN má za to, že jsou obzvláště důležité následující klíčové hodnoty:

- *důstojnost* každého jedince, který je považován za neocenitelnou hodnotu z důvodu své vlastní ceny, nikoli z důvodu hospodářského a jiného „přínosu“;
- pojetí *autonomie* a sebeurčení, které je založeno na předpokladu schopnosti samostatného jednání a chování, vyžaduje aby každá osoba byla středem všech rozhodnutí, které se jí týkají;

⁹ Tato kapitola poskytuje přehled o Spojených národech (OSN) a byla sestavena podle informací, které jsou k dispozici na internetové stránce OSN, kde můžete získat další informace: <http://www.un.org/aboutun/index.html>

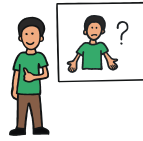
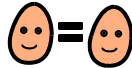

Práce Organizace spojených národů v oblasti lidských práv a postižení

OSN chce chránit rovněž lidská práva postižených osob.
Hlavní zásady, které se týkají osob s postižením jsou:

- důstojnost každého jednotlivce;
- nezávislost a sebeurčení;
- rovnost všech lidí;
- solidarita.

OSN vytvořila novou skupinu.

Říká se jí „ad hoc výbor“.

Tato skupina pracuje na konkrétním textu,
který se týká práv postižených osob.

Další normy OSN, které se týkají lidských práv

Organizace spojených národů připravila mnoho smluv a úmluv.
Pokud vlády tyto texty ratifikují, musí je dodržovat.

Jestliže chcete vědět, jaké úmluvy vaše vláda podepsala
a zavázala se k jejich dodržování, můžete navštívit webovou stránku:

www.unhchr.ch/pdf/report.pdf.

Tato webová stránka není psána ve snadno srozumitelné formě.
Osoby s mentálním postižením mohou potřebovat pomoc,
aby si je mohli přečíst.

Organizace spojených národů však rovněž vydává doporučení.
Doporučení nejsou tak závazná, jako smlouvy.
Vysvětlují, co by vlády měly dělat pro ochranu lidských práv.
Vlády nemají povinnost tato doporučení zachovávat,
ale jsou vyzývány k tomu, aby je zachovávaly.

Tak například v roce 1993 vydala OSN text s názvem
„Standardní pravidla Organizace spojených národů
pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením“.

Tento text požaduje, aby vlády zajistily,
aby byli postižení lidé plně začleněni do společnosti.

Není to právní předpis.

Pro vlády však může být velmi důležitým pokynem.

- vrozená rovnost všech bez ohledu na rozdíly;
- etika *solidarity*, která vyžaduje zachování svobody lidí s pomocí přiměřené sociální podpory.

Informace o práci kanceláře vysokého komisaře OSN pro lidská práva v oblasti postižení viz: www.ohchr.org/english/issues/disability/index.htm

OSN ustanovila „ad hoc výbor“ zabývající se mezinárodní úmluvou o lidských právech, pokud jde o osoby s mentálním postižením. Tento výbor ještě nedokončil svou činnost. Další informace viz: www.un.org/esa/socdev/enable/disabout.htm.

Další normy OSN v oblasti lidských práv

OSN přijala deklarace a doporučení, která sice nejsou pro vlády jednotlivých zemí právně závazná, avšak dávají vládám jasné pokyny, jaká opatření by měla být přijata k ochraně a rozvoji lidských práv osob s mentálním postižením:

- **Zásady pro ochranu psychicky nemocných osob a pro zlepšení péče o duševní zdraví.** (MI zásady) byly přijaty OSN v r. 1991. Dávají pokyny v takových oblastech, jako jsou například nedobrovolné vstupy do příslušných zařízení, zajištění léčby a standardy péče. Ačkoli některá z těchto ustanovení jsou kritizována, že nabízejí méně ochrany než jiné úmluvy týkající se lidských práv,¹⁰ jsou přesto významná, neboť identifikují některé klíčové oblasti, které vyžadují pozornost politických činitelů a zdůrazňují potřebu umožnit lidem s poruchami duševního zdraví žít ve společnosti tam, kde je to možné (viz. pravidlo 3 a 7). Ačkoli dokument odkazuje na „psychicky nemocné osoby“, je určen pro všechny osoby umístěné do příslušných zařízení, a tudíž zahrnuje i osoby s intelektovým postižením, kteří jsou v takovýchto zařízeních umístěni.
- **Standardní pravidla Organizace spojených národů pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením** byla přijata v r. 1993. Vyzývá státy k přijetí opatření na odstranění překážek, které brání postiženým lidem (včetně lidí s mentálním postižením) v uplatňování jejich práv a svobod, a které jim znesnadňují plné zapojení do společenských aktivit. Standardní pravidla jsou rozdělena do čtyř oblastí:
 - * **Předpoklady rovnoprávného zapojení:** tato oblast je věnována rostoucí informovanosti, lékařské péči, rehabilitaci a podpůrným službám.
 - * **Rovnoprávné zapojení:** jedná se o dostupnost, vzdělání, zaměstnání, trvalý příjem a sociální zabezpečení, rodinu a osobní integritu, kulturu, rekreaci a sport, náboženství.
 - * **Realizační opatření:** sem patří informace a výzkum, plánování a tvorba politik, právní předpisy, hospodářská politika, koordinace práce, organizace osob s postižením, výcvik zaměstnanců, vnitrostátní sledování a vyhodnocování programů týkajících se postižení a provádění pravidel, technická a hospodářská spolupráce a mezinárodní spolupráce.
 - * **Monitorovací mechanismus:** zvláštní zpravodaj informuje Komisi pro sociální rozvoj.

Ačkoli ani zásady, ani standardní pravidla nejsou právně závazná, mohou být pro politické činitele užitečným vodítkem. Například Strategie EU v péči o postižené je založena na standardních pravidlech:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/disable/strategy_cs.htm

Tyto dokumenty i celá řada dalších mezinárodních a evropských nástrojů v oblasti lidských práv, které se vztahují k postiženým lidem, jsou dostupné na:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/disable/strategy_cs.htm

¹⁰ Zpráva Valného shromáždění OSN, červen 2003, A/58/181, Postup práce k zabezpečení plného uznání lidských práv osob se zdravotním postižením:

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/443/22/PDF/N0344322.pdf?OpenElement>

3.3. Rada Evropy a lidská práva

Rada Evropy je organizace, která byla založena v roce 1949. Členy Rady Evropy je 46 evropských zemí.

Rada Evropy není to samé, jako Evropská unie. Je to samostatná organizace.

Rada Evropy rovněž hájí lidská práva. Připravila tři důležité texty.

Evropská úmluva o lidských právech

Tento text zahrnuje mnoho lidských práv, jako je například právo uzavřít manželství a založit rodinu.

Pokud se lidé domnívají, že jejich práva nejsou dodržována, mohou si stěžovat u Evropského soudu pro lidská práva. Soud může dospět k rozhodnutí, že vláda nedodržuje lidská práva této osoby.

V tom případě má vláda za povinnost učinit kroky ke zlepšení situace. V některých případech musí vláda osobě, jejíž práva nebyla dodržována, zaplatit odškodné.

Evropská sociální charta

Tento text se věnuje hospodářským, sociálním a kulturním právům. Tento text například pojednává o právu na práci nebo o právu na bydlení. Vlády musí každý rok vypracovat zprávu. Ze zprávy musí být zřejmé, jaká opatření vláda dělá pro dodržování této charty.

Rada Evropy vydala ještě celou řadu důležitých textů.

Tyto texty vám mohou pomoci, pokud se domníváte, že jste diskriminováni, případně pokud máte za to, že vaše práva nejsou dodržována.

Můžete je nalézt na webové stránce Rady Evropy: www.coe.int

Tato webová stránka není srozumitelná osobám s mentálním postižením. K tomu, abyste je navštívili, budete možná potřebovat něčí pomoc.

Švédský svaz organizací postižených osob vydal průvodce „*Agenda 22 – místní samospráva – pokyny plánování politiky v oblasti postižení*“ pro místní samosprávu o tom, jak mohou být na základě standardních pravidel navrhovány plány týkající se postižených. Jsou dostupné na: www.programmavcp.nl/agenda22/agenda22engels.doc

3.3. Rada Evropy a lidská práva

Tento oddíl nabízí stručné informace o Radě Evropy a její práci. Další informace jsou dostupné na webových stránkách Rady Evropy: www.coe.int.

Důležité informace: úloha a záměr Rady Evropy

Rada Evropy byla založena v r. 1949 a v současné je v ní zastoupeno 45 zemí včetně 21 zemí ze Střední a Východní Evropy. Je to instituce nezávislá na EU, ačkoli žádná země se dosud nestala členským státem EU, aniž by předtím vstoupila do Rady Evropy. Jednou z klíčových funkcí Rady Evropy je ochrana lidských práv, parlamentní demokracie a zákonnosti.

Rada Evropy a oblast lidských práv

Klíčové nástroje Rady Evropy v oblasti lidských práv jsou tyto:

- **Evropská úmluva o lidských právech (1950):** stanoví řadu občanských a politických práv, jako je například právo na svobodu, právo uzavřít manželství a založit rodinu. Pokud se jednotlivci domnívají, že jejich práva nejsou respektována, mají právo si stěžovat u Evropského soudu pro lidská práva. Pokud se ukáže, že jejich stížnost je oprávněná, mají státy za povinnost zjednat nápravu a v některých případech žalobci zaplatit náhradu.
- **Evropská sociální charta**, (1961, revidována v r. 1996): stanoví řadu hospodářských, sociálních a kulturních práv, jako je například právo na práci. Revidovaná charta obsahuje právo na bydlení. Státy musí každoročně podávat zprávu o dodržování svých závazků vyplývajících ze sociální charty.
- **Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1987):** ustanovuje Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení a trestání (CPT), který podniká návštěvy jednotlivých zemí a provádí inspekci zařízení, ve kterých jsou osoby zadržovány a referuje o svých nálezech. CPT publikuje zprávy a sdělení, které referují o jejich názorech na to, jak by se mělo zacházet s lidmi s omezením svobody (ve vztahu k standardům CPT).¹¹

Další standardy Rady Evropy v oblasti lidských práv

- **Doporučení č. REC(2004)10** bylo přijato v září 2004. Tento dokument stanovuje pokyny „zaměřené na ochranu lidských práv a důstojnosti osob s duševní nemocí“. Doporučuje, aby vlády přizpůsobily své právní předpisy a praxi těmto pokynům a rovněž přezkoumaly rozdělování zdrojů určených na duševní zdraví, tak aby mohla být splněna ustanovení těchto pokynů. Pokyny se zabývají celou řadou problémů, jako je například nediskriminace, diskretnost, postupy nedobrovolného umístění, postupy léčby bez souhlasu a požadavky na sledování souladu se standardy stanovenými v pokynech.
- **Doporučení č. R(99)4, týkající se právní ochrany nezpůsobilých dospělých**, bylo přijato v únoru roku 1999. Stanoví zásady pro ustanovení právního rámce pro zástupná rozhodování, pokud je takovýto krok nutný pro ochranu práv osob, které mohou být nezpůsobilé.

¹¹ Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání 2001. „Základní“ oddíl všeobecné zprávy CPT, Rada Evropy. Viz: www.cpt.coe.int/EN/about.htm

3.4. Evropská unie a lidská práva

Jednou ze základních hodnot Evropské unie je dodržování lidských práv. Pokud se o členství v EU ucházejí nové země, musí mimo jiné prokázat, že dodržují lidská práva.

Rovněž Evropská unie sepsala důležitý text o lidských právech. Nazývá se „Charita základních práv“.

Je zde například uvedeno, že každá osoba má právo na život, rovnoprávnost a na nediskriminaci.

3.5. Zvláštní problémy, jež se týkají osob poruchami duševního zdraví nebo osob s mentálním postižením ve střední a východní Evropě

Ústavní péče

V mnoha zemích je stále mnoho ústavů. Vlády musí usilovat o vytvoření komunitních služeb. To je zejména zapotřebí ve střední a východní Evropě. Z toho důvodu mnoho osob stále ještě žije v různých ústavech. A v mnoha z těchto ústavů nejsou dodržována lidská práva těchto lidí.

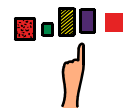

Před dvěma lety byla provedena studie o ústavech v čtených zemích. Tato studie ukázala, že osoby žijící v ústavech, se nemají tak dobře jako osoby žijící ve společnosti.

Studie rovněž uvedla, že se život lidí v těchto ústavech musí řídit osmi důležitými zásadami.

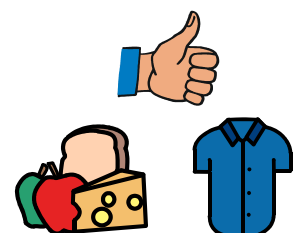
1. Ochrana před svévolným zadržením

Lidé by měli mít možnost se rozhodnout, kde chtějí žít. Pouze za velmi vážných okolností může být osoba k pobytu v odpovídajícím zařízení přinucena. Tyto podmínky musí být obsaženy v právních předpisech dané země.

2. Odpovídající životní podmínky

Vlády musí zabezpečit, aby se lidem žijícím v ústavech dařilo dobře. To znamená, aby byly zajištěny jejich základní potřeby, jako je dobré jídlo, topení a oblečení.

3.4. Evropská unie a lidská práva

Respektování lidských práv je jednou ze stěžejních hodnot EU a je nezbytným předpokladem pro země, které se chtějí připojit k Unii. Odkazy na stránky věnované základním lidským právům nabízí:

http://europa.eu/pol/rights/index_cs.htm.

Podrobnosti o aktivitách EU v oblasti lidských práv je možné nalézt na:

http://europa.eu/pol/rights/overview_cs.htm

Charta základních práv Evropské unie (2000) stanoví řadu občanských, politických, hospodářských a sociálních práv, jako je například právo na život, na soukromí, svobodu projevu, rovnoprávnost a nediskriminaci. Ustanovení této charty jsou určena orgánům a institucím Unie. Vztahují se pouze na členské státy, které provádějí právní předpisy EU.

Evropská komise navrhla, aby byl ustanoven nový orgán, Agentura Evropské unie pro základní práva. Tato agentura má být nezávislým střediskem odborníků, kteří budou poskytovat poradenství orgánům EU a členským státům, jak nejlépe připravit a provádět právní předpisy Unie v oblasti základních práv. Další informace viz.:

http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/rights/fsj_rights_intro_cs.htm

3.5. Zvláštní problémy, jež se týkají osob poruchami duševního zdraví nebo osob s mentálním postižením ve střední a východní Evropě

Institucionalizace

Vlády zemí střední a východní Evropy teprve mají provádět politiky, které povedou k rozvoji souhrnných komunitních služeb jakožto alternativy ústavní péče. Ačkoli v některých státech střední a východní Evropy se poskytují velmi kvalitní komunitní služby, je těchto služeb stále ještě málo a jsou ojedinělé. Desítky tisíc lidí s poruchami duševního zdraví a lidí s intelektovým postižením stále ještě pobývají v dlouhodobých zařízeních, jako jsou například psychiatrické léčebny, ústavy sociální péče a dětské domovy a jsou odděleny od společnosti. Řada zpráv poukázala na vážné porušování lidských práv, k němuž v těchto uzavřených zařízeních dochází.¹² *Začlenění do společnosti*, zpráva o výsledcích a následných doporučeních studií zaměřených na ústavy v mnoha evropských zemích prokázala, že ústavní péče má závažný negativní dopad na kvalitu života obyvatel ústavů.¹³ Tato zpráva identifikovala řadu zásadních standardů v oblasti lidských práv, které, jak zdůrazňují tyto zprávy, nejsou v mnoha ústavech dodržovány. Tyto standardy jsou uvedeny v následující tabulce.

¹² Viz např. Amnesty International *Bulharsko, Far from the eyes of society: Systematic discrimination against people with mental disabilities*, (Daleko od pohledu společnosti: Systematická discriminace lidí s mentální disabilitou), Amnesty International 2003.

¹³ K dispozici na: www.community-living.info

3. Odpovídající zajištění péče a léčby

Všem lidem žijícím v ústavě musí být zajištěna potřebná péče. Musí být s nimi dobře zacházeno.

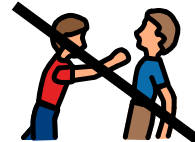
4. Plán individuální péče

V ústavech je běžné, že mnoho lidí bydlí společně. Nicméně personál by se měl o každého starat jednotlivě. Každé osobě by se mělo dostat péče odpovídající jejím potřebám.

5. Ochrana před poraněním

Lidé žijící v ústavech musejí být chráněni. Jiní lidé by je neměli mít možnost zraňovat. A oni by zase neměli zraňovat jiné nebo sebe.

Z toho důvodu by tam měl být stále dostatek pracovníků. Nemělo by se používat fyzické omezování, pokud není nutné danou osobu nebo jiné lidi chránit. Fyzickým omezením se myslí například držení lidí tak, aby nemohli poranit sebe nebo jiné.

Jestliže je fyzického omezení použito, mělo by to být v souladu s právními předpisy. Mělo by být rovněž použito po co nejkratší dobu.

6. Právo na soukromý a rodinný život

To znamená, že by pošta lidí žijících v ústavech neměla být otevírána. To znamená, že by tito lidé měli mít možnost kontaktu s rodinou. Také to znamená, že by nikdo neměl být nucen sdílet s někým koupelnu, zvláště ne s osobou opačného pohlaví.

7. Soukromí

Lidé žijící v ústavech by měli mít uzamykatelné místo, kam by si mohli uložit své osobní věci.

8. Kontakt s rodinou

Lidé žijící v ústavech by měli mít možnost přijímat návštěvy rodiny. Měli by mít přístup k telefonu. Měli by mít možnost posílat a dostávat dopisy.

Ústavní péče a lidská práva
(výňatek ze zprávy „Začlenění do společnosti?“ „Included in Society“)¹⁴

Ochrana před svévolným zadržením: Právo na svobodu může být omezeno jen za omezených okolností a v souladu s postupem předepsaným právními předpisy. (Viz např. článek 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR) a článek 5 ECHR.)

Odpovídající životní podmínky: standardy CPT¹⁵ uvádějí, že „v ústavech, kde má stát ve své péči osoby, musí být vždy zajištěny základní životní potřeby. K těm patří odpovídající jídlo, topení, oblečení a - v případě zdravotnických zařízení - vhodná medicína.“

Odpovídající zajištění péče a léčby: „Se všemi osobami zbavenými osobní svobody se jedná lidsky a s úctou k přirozené důstojnosti lidské bytosti.“ (viz. článek 10, ICCPR).

Individuální léčebné plány: Jak zásady OSN pro ochranu osob s duševními poruchami, tak i CPT zdůrazňují, že léčba má být založena na individuálním přístupu, takže jedinci mají mít svůj vlastní individuální léčebný plán.

Ochrana před ublížením: musí být přijat odpovídající opatření k ochraně pacientů před jinými pacienty, kteří by jim mohli ublížit. Také by měl být neustále přítomen odpovídající počet personálu (standardy CPT). Fyzické omezování by se nemělo používat, pokud to není jediný dostupný prostředek, jak zabránit poranění dané osoby nebo jiných osob. Pokud se ho použije, musí to být v souladu se schválenými politikami nebo postupy a pouze na minimální nezbytnou dobu.

Právo na soukromí a na rodinný život: toto právo může zahrnovat celou řadu oblastí, které budou pro obyvatele ústavů velmi důležité. Patří sem například právo na odesílání a přijímání pošty, zajištění umýváren oddělených podle pohlaví, přístup ke zdravotní dokumentaci a osobním záznamům, podávání léků a kontakt s rodinou a přáteli. (Viz článek 8 ECHR a článek 17 ICCPR, které oba zakazují svévolné porušování jedincova soukromí a rodinného života.)

Soukromí: standardy CPT zdůrazňují důležitost tzv. „pozitivního terapeutického prostředí“. Tím se nemyslí jenom zajištění dostatečného životního prostoru pro pacienta a udržování dobrého stavu prostor a hygienických požadavků, ale také zajištění respektování soukromí a důstojnosti pacientů. Pacienti by tedy měli mít možnost ponechat si své osobní věci a měli by mít k dispozici zamykatelný prostor, kam by si je mohli ukládat.

Kontakt s rodinou: Mnohé ústavy jsou umístěny v odlehlých oblastech a jejich obyvatelé ztrácejí kontakt s rodinami a s místními komunitami. Standardy CPT uvádějí, že by pacienti měli mít možnost odesílat a dostávat poštu, měli přístup k telefonu a mohly je navštěvovat jejich rodiny a přátelé.

¹⁴ Zkratky: CPT = Evropský výbor pro prevenci mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání, ECHR = Evropská dohoda o lidských právech, ICCPR = Mezinárodní dohoda o občanských a politických právech, ICESCR = Mezinárodní dohoda o ekonomických, sociálních a kulturních právech.

¹⁵ Tyto standardy vytvořil Evropský výbor pro prevenci mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení a trestání. Viz: www.cpt.coe.int/EN/about.htm

Rozvoj komunitních služeb jakožto alternativy k ústavní péči

Měly by se rozvíjet dobré komunitní služby.

To by se mělo uskutečnit na základě těchto čtyř klíčových hodnot: úcta, možnost volby, život ve společnosti a nezávislost.

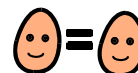
- Úcta: Práva každého by měla být dodržována.
Každému by mělo být umožněno říct, co si myslí.
Každý by měl být vyslechnut.
S každým by se mělo zacházet slušně.

- Možnost volby: Každý by měl mít možnost rozhodovat o svém vlastním životě.
Například by měl mít možnost si vybrat, kde chce žít nebo co chce jíst.

- Život ve společnosti: Každý by měl mít možnost zaujmout své místo ve společnosti.
Na každého má být pohlíženo jako na rovnoprávného člověka.

- Nezávislost: Každý má mít možnost činit vlastní rozhodnutí.
Například se má sám rozhodnout, jak chce žít.

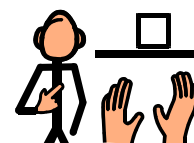
Zákonné zastupování

Všichni lidé mají právo na vlastní rozhodování.

To znamená, že můžete rozhodovat o tom, co chcete.

Ale někdy opravdu nevíte, jaké je nejlepší rozhodnutí.

Je tu mnoho způsobů, jak vás chránit před rozhodnutími, která pro vás nejsou správná.

Když je rozhodnutí těžké, měl by tu být někdo, kdo by vám pomohl.

V mnoha zemích se tato osoba nazývá opatrovník, neboli zákonný zástupce.

Měli byste mít právo na to, abyste si tuto osobu vybrali sami.

V některých zemích však lidé s mentálním postižením nemají právo na vlastní rozhodování.

Nemohou si vybrat svého zákonného zástupce

Jejich zákonný zástupce dělá veškerá rozhodnutí za ně, a to i tehdy, kdy by mohli dělat tato rozhodnutí sami.

Podpora komunitních služeb jakožto alternativy k ústavní péči

Paul Hunt, zvláštní zpravodaj Organizace spojených národů pro oblast všeobecného práva na požívání nejvyšší dosažitelné úrovně fyzického a duševního zdraví, vyzdvihl důležitost komunitních služeb jako alternativ k ústavní péči.

„Právo na začlenění do společnosti vycházející z práva na zdraví a dalších lidských práv se vztahuje obecně na všechny lidi s mentálním postižením. Společenská integrace lépe podporuje jejich důstojnost, autonomii, rovnost a účast na životě společnosti. Pomáhá v prevenci umístování do ústavů, kde může být člověk s mentálním postižením vystaven možnosti porušování lidských práv a poškozování svého zdraví v důsledku psychické zátěže způsobené odloučením a izolací. Společenská integrace je rovněž důležitou součástí strategie v úsilí o odstranění stigmatizace a diskriminace osob s mentálním postižením (tento pojem zahrnuje osoby s poruchami duševního zdraví a lidi s intelektovým postižením).“¹⁶

Zpráva o začlenění do společnosti¹⁷ uvádí některé klíčové hodnoty, které podporují rozvoj vysoce kvalitních komunitních služeb. Patří k nim: úcta, rozhodování, účast a nezávislost.

- **Úcta:** Každý by měl mít stejnou příležitost k užívání svých práv – má právo na to, aby říkal co si myslí, má právo, aby mu druzí naslouchali a právo na spravedlivé zacházení. Nemá s ním být zacházeno odlišně kvůli jeho pohlaví, věku, rase nebo postižení.
- **Rozhodování:** Každý by měl mít právo rozhodovat o svém životě, jako například o tom, kde chce žít, s kým se chce přátelit a jaké chce využívat služby.
- **Účast:** Každý by měl mít možnost účastnit se života společnosti jako rovnoprávný občan.
- **Nezávislost:** Každý by měl mít možnost konat svá vlastní rozhodnutí o tom, jak chce žít, a mít stejnou svobodu jako kdokoli jiný, s podporou a pomocí, která by mu k tomu dopomohla.

Tyto hodnoty by mohly být používány při vypracovávání a provádění všech politik a opatření, které mají dopad na jednotlivce, včetně lidí s poruchami duševního zdraví a intelektovým postižením.

Opatrovnictví¹⁸

V mnoha zemích východní a střední Evropy je lidem s poruchami duševního zdraví a intelektovým postižením rozhodnutím soudu přidělován „opatrovník (zákonný zástupce)“, neboť o nich panuje přesvědčení, že nejsou schopni činit svá vlastní rozhodnutí. Některé země zachovávají systém zákonného zastupování v plném rozsahu. To znamená, že osoba pověřená zákonným zastupováním má široké pravomoci, zatímco člověku, svěřenému do této péče, je bráněno činit jakákoli významná rozhodnutí o sobě samotném. Například v některých zemích lidé se lidé, kteří podléhají plnému zákonnému zastupování, nemohou ženit či vdávat a nemohou volit v parlamentních volbách. V jiných zemích jsou dostupné citlivější formy zákonného zastupování – například „částečné opatrovnictví“. V tomto systému je opatrovník oprávněn konat rozhodnutí jen ve vztahu ke konkrétním problémům, v ostatních záležitostech se svěřená osoba může rozhodovat sama za sebe.

Obě tyto formy zákonného zastupování mohou z mnoha důvodů podnítit závažné porušování lidských práv. Obecně je to například nedostatek procesní ochrany, nedostatky v právním zastupování, nepatřičné ohodnocení schopností dané osoby jednat sama za sebe a rovněž nedostatek periodických kontrol. Kromě toho široká pravomoc zákonného zástupce může vést ke zneužití nebo vykořisťování dané osoby, například umístěním do ústavu.¹⁹

¹⁶ Zpráva z 11. února pro Valné shromáždění Spojených národů, ECN.4/2005/51
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G05/108/93/PDF/G0510893.pdf?OpenElement>

¹⁷ www.community-living.info

¹⁸ V rámci programu Mental Disability Advocacy se realizuje průzkum o poručnictví. Více informací najdete na: www.mdac.info/projects/guardianship.htm

¹⁹ Úřad komisaře pro lidská práva, Ochrana a podpora lidských práv osob s mentálním postižením, Shrnutí, CommDH(2003)1, únor 2003, paragraf 11.

To je špatně.
 Opatrovníci by neměli dělat, co se jim zlíbí.
 Je důležité, aby o právech zákonných zástupců rozhodl soud.
 Také je důležité, aby soud prověřoval,
 zda zákonný zástupce jedná správně.

A je důležité, aby se tato rozhodnutí dala kontrolovat i po několika letech.
 Všichni lidé by si měli udržet všechna svá práva na vlastní rozhodování.
 Když lidé potřebují pomoc a podporu, měli by mít na ni právo.
 Podpora by měla být zdarma.

4. Přístup k zaměstnání

Už dříve jsme si vysvětlili, že je hodně právních předpisů,
 které ochraňují lidská práva.
 V mnoha z těchto právních předpisů
 je často zahrnuté právo na práci.

Tak například Pakt EU o základních právech mluví o tom,
 že každý má právo

- na práci;
- na další činnosti.

Každý si může tyto činnosti svobodně vybrat.

Dalším příkladem jsou Standardní pravidla Organizace spojených
 národů pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.
 V odstavci č. 7 tohoto textu se mluví o tom,
 že osoby s postižením mají mít stejné příležitosti získat na pracovním trhu
 zaměstnání.

4.1. Zaměstnanost a Evropská unie

V roce 2000 sepsala Evropská unie velmi důležitý text.
 Nazývá se směrnice o rovném zacházení,
 „kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení
 v zaměstnání a povolání“.

Tento text bojuje proti diskriminaci v oblasti zaměstnání
 a přístupu ke vzdělání.

Mluví se v něm o tom, že lidé s postižením by měli mít
 možnost pracovat a chodit do školy, jako jiní lidé.

Navíc plné zákonné zastupování nerespektuje základní princip, že každé omezení lidských práv musí být určeno soudem na základě specifického nálezu, že jedinec postrádá schopnost rozhodovat se sám za sebe s ohledem na specifickou činnost.²⁰

Zpráva Valného zasedání OSN z června 2003 zdůraznila obavy z praxe opatrovnictví v jednotlivých zemích a poukázala na to, že zákonné zastupování se často používá nevhodně ke zabavování jedinců s mentálním postižením jejich právních možností, takže nejsou schopni konat důležitá a základní rozhodnutí o svém životě a ocitají se bez možností přiměřené procesní ochrany, jako je například právo na slyšení v periodických intervalech kompetentními soudními orgány. Zpráva rovněž poznamenává, že zákonné zastupování se rovněž zneužívá k obcházení zákonů upravujících vstup do různých institucí.²¹

Podobné obavy vyjádřil rovněž komisař Rady Evropy pro lidská práva a vyzval k uplatňování Doporučení č. R(99)4, zaměřené na právní ochranu nezpůsobilých dospělých (viz str. 37).²²

4. Přístup k zaměstnání

Právo na práci je součástí mnoha nástrojů v oblasti lidských práv. Například:

- čl. 15 odst. 1 Charty základních práv EU – „Každý člověk má právo pracovat a vykonávat svobodně zvolené či přijaté povolání.“
- čl. 6 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech uznává „právo na práci, které zahrnuje právo každého člověka na příležitost vydělávat si na živobytí svojí prací, kterou si svobodně vybere nebo přijme, učiní příslušné kroky k ochraně tohoto práva.“
- čl. 1 Evropské sociální listiny ukládá jednotlivé kroky, které mají být podniknuty státy „s cílem zajistit účinný výkon práva na práci“, k němuž patří i snaha „poskytovat a podporovat vhodné poradenství pro volbu povolání, odborný výcvik a rehabilitaci.“
- pravidlo 7 Standardních pravidel Organizace spojených národů pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením - Státy by měly uznat zásadu, že osobám se zdravotním postižením musí být umožněno uplatnit jejich lidská práva, zvláště v oblasti zaměstnávání. Jak ve venkovských, tak v městských oblastech musí mít stejné příležitosti pro produktivní a výdělečné uplatnění na trhu práce.

4.1. Zaměstnanost a Evropská unie

„Zaměstnání a povolání jsou základními prvky zaručování rovných příležitostí pro všechny. Významně přispívají k plné účasti občanů na hospodářském, kulturním a společenském životě a k realizaci jejich možností.“ (Evropská komise, Antidiskriminace a vztahy s občanskou společností.)

Článek 13 Amsterdamské smlouvy Evropskou unii pověřuje, aby podnikla opatření proti diskriminaci na základě mnoha důvodů včetně zdravotního postižení. To vedlo k vypracování směrnice, kterou se zavádí zásada rovného zacházení a která zakazuje diskriminaci v oblasti zaměstnání a povolání na základě mnoha důvodů včetně zdravotního postižení. (http://europa.eu.int/comm/employment_social/news/2001/jul/directive78ec_en.pdf)

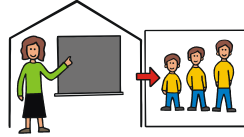
²⁰ Progres v úsilí o zajištění plného uplatnění lidských práv pro lidi s postižením. Zpráva Generálního sekretariátu OSN, Valné zasedání, A/58/181, červen 2003, paragrafy 20 a 21 (Zpráva OSN) <http://www.un.org/esa/socdev/enable/disa58181e.htm>

²¹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/443/22/PDF/N0344322.pdf?OpenElement>

²² Ochrana a podpora lidských práv osob s mentálním postižením, únor 2003: http://www.coe.int/T/E/Commissioner_H.R/Communication_Unit/CommDH%282003%291_E%20.doc

5. Přístup ke vzdělání

Vzděláváním se míní školní docházka, ale tento pojem zahrnuje i odbornou přípravu a celoživotní vzdělávání.

Právo na vzdělání je také zahrnuto do mnoha právních předpisů týkajících se lidských práv.

Například Pakt EU o základních právech uvádí, že každý má právo

- na vzdělání;
- a na přístup k odborné přípravě.

Dalším příkladem jsou Standardní pravidla Organizace spojených národů pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.

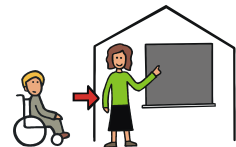

V tomto textu se v článku 6 uvádí, že lidé s postižením mají mít stejnou šanci na vzdělání.

Netýká se to jen dětí, ale rovněž mladých lidí a dospělých.

Mluví se také o tom, že vzdělávání postižených osob má být součástí vzdělávacího systému.

Také se tomu říká „všeobecné vzdělávání“.

Směrnice o rovném zacházení, „kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání“ byla Evropskou unií přijata v roce 2000. Vyžaduje, aby všechny členské státy přijaly právní předpisy zakazující v oblastech zaměstnání a povolání diskriminaci z důvodu náboženského přesvědčení nebo víry, postižení, věku nebo sexuální orientace. Očekávalo se, že nové členské státy tuto směrnici do dne svého vstupu do EU (1. května 2004), plně převezmou do svých právních předpisů, ačkoli bylo členskými státy povoleno požádat o posunutí tohoto termínu o tři roky, pokud jde o zavedení právních předpisů zakazujících diskriminaci na základě věku a postižení. Další informace lze získat na webových stránkách Evropské komise věnovaných nediskriminaci v EU:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_cs.htm.

Projekt nazvaný „Boj za naše práva“ a vedený organizací Inclusion Europe hodnotí, jak byly koncepce týkající se lidí s intelektovým postižením, které jsou zahrnuté do směrnice EU o rovném zacházení, převzaty do vnitrostátních předpisů členských států a jak tam byly definovány. Součástí projektu je příprava informací a dozoru v oblasti této směrnice a zajištění odborného výcviku pro aktivisty a obhájce postižených na místní, vnitrostátní a evropské úrovni zaměřeného na používání nediskriminující legislativy. To povede k rozpoznání a podpoře potenciálních žalobců s intelektovým postižením usilujících o obranu svých práv. Další informace lze nalézt na: <http://www.inclusion-europe.org>.

Nejnovější události: V dubnu 2006 uspořádaly organizace Inclusion Europe a Atempo v Rakousku velkou výstavu. Tyto organizace vybraly 15 nejlepších evropských projektů, které se zabývají problémy zaměstnávání postižených lidí. Během této výstavy byly prezentovány aktivity v rámci těchto projektů. Ty nabízejí určité osvědčené postupy v oblasti zaměstnanosti. Je možné je najít na:

<http://www.atempo.at/index.php?node=496&id=426&size=2&lang=5&>.

5. Přístup ke vzdělání

Právo na vzdělání je součástí mnoha nástrojů v oblasti lidských práv. Například:

- Čl. 14 odst. 1 Charty základních práv Evropské unie – „Každý člověk má právo na výchovu a vzdělání, jakož i na přístup k odborné a soustavné přípravě na výkon povolání“.
- Článek 13 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech uznává „právo každého člověka na vzdělání“.
- Článek 28 Úmluvy o právech dítěte uznává „právo dítěte na vzdělání“.
- Článek 2 Protokolu 1 Evropské úmluvy uvádí: „Nikomus nesmí být upíráno právo na vzdělání.“
- Pravidlo 6 Standardních pravidel Organizace spojených národů pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením – „Státy by měly uznat zásadu zajištění stejných příležitostí základního, středního a vysokoškolského vzdělání pro děti, mládež a dospělé se zdravotním postižením v integrovaném prostředí. Měly by zajistit, aby vzdělávání osob se zdravotním postižením bylo integrální součástí vzdělávacího systému.“

Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva (který dohlíží na to, zda státy dodržují Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech) prohlásil, že vzdělávání je nejenom lidským právem samo o sobě, ale také nezbytným prostředkem k dosažení dalších lidských práv.²³ Z pohledu výboru tvoří technické a odborné vzdělávání součást jak práva na vzdělání, tak i práva na práci, a proto zahrnuje rekvalifikace dospělých, jejichž dosavadní znalosti a dovednosti v důsledku technologických, hospodářských, zaměstnaneckých, sociálních, nebo jiných změn zastaraly.²⁴

²³ 08/12/99. E/C.12/1999/10. (General Comments), paragraf 1

²⁴ Paragraf 16

5.1. Vzdělání a Evropská unie

Evropská unie má v oblasti vzdělávání tři cíle:

1. zlepšit kvalitu výuky;
2. vytvářet podmínky pro celoživotní vzdělávání, které by bylo přístupné všem;
3. rozvíjet vzdělávací kurzy zaměřené na problémy okolního světa.

Za obsah těchto kurzů odpovídají členské státy.
Odpovídají rovněž za organizaci vlastního systému vzdělávání.

Ale Evropská unie se chce přesvědčovat o jeho dobré kvalitě.
Z toho důvodu doporučuje Evropská unie spolupráci členských zemí v oblasti vzdělávání.

Kromě toho je právo na vzdělání jako součást Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech „tzv. progresivním právem“ (to znamená, že se vyžaduje, aby vlády usilovaly o dosažení těchto práv). V rámci tohoto práva má být zajištěna dostupnost veřejných vzdělávacích institucí a programů na základě antidiskriminace.²⁵

5.1. Vzdělání a Evropská unie

Ačkoli členské státy EU mají i nadále odpovědnost za obsah a organizaci vzdělávání ve svých zemích, usiluje EU o prohloubení kvality vzdělávání cestou spolupráce mezi členskými státy. Toto úsilí se ještě zintenzivnilo, protože si Evropská rada na svém zasedání v Lisabonu konaném v březnu 2000 stanovila cíl pro další desetiletí: stát se „*nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, schopnou udržitelného hospodářského růstu, s větším počtem pracovních míst, s lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností*“. Potom následovala „Zprava o konkrétních budoucích cílech systému vzdělávání a odborné přípravy“, která stanovila celkový přístup EU k vnitrostátním vzdělávacím politikám, jež vycházejí z těchto tří cílů:

- zlepšování kvality a účinnosti vzdělání a vzdělávacích systémů v Evropské unii;
- rozvoj celoživotního učení dostupného pro každého;
- vytváření vzdělávání a vzdělávacích systémů, které by byly více otevřené vnějším vlivům, pokud jde o zbytek světa.

Dne 30 listopadu 2002 ministři školství z 31 evropských zemí (členské státy, kandidující státy, a EEA státy (Evropská agentura pro životní prostředí) přijali Kodaňskou deklaraci k posílení evropské spolupráce v přípravě na zaměstnání a uplatnění. Deklarace stanoví:

„Během let vzájemná spolupráce mezi evropskými zeměmi v oblasti vzdělávání hrála rozhodující úlohu ve vytváření nadcházející evropské společnosti. Strategie celoživotního vzdělávání a mobility byly zásadní pro rozvoj zaměstnanosti, aktivního občanství, sociálního zařazení a osobního rozvoje. Rozvoj evropského vzdělání a ujištění, že evropský hospodářský trh je otevřen všem, jsou tou nejvýznamnější výzvou pro vzdělávací instituce a všechny účastníky vzdělání. Stejně tak je potřebné, aby tento systém stále reagoval na nový rozvoj a změny společenských požadavků. Zesílená spolupráce v oblasti profesní výuky a dalšího vzdělávání je významným příspěvkem k zabezpečení a úspěšnému rozšíření EU a k naplnění cílů stanovených Evropskou strategií v Lisabonu.“

Rada Evropské unie vydala Rezoluci v oblasti celoživotního vzdělávání:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2002/c_163/c_16320020709en00010003.pdf

Aktuální problémy: V květnu 2006 Organizace Inclusion Europe věnovala svou každoroční konferenci problematice „celoživotního vzdělání“. Závěry a prezentace představené na této konferenci můžete nalézt na: <http://www.inclusion-europe.org/europeinaction>

²⁵ Quinn, G., and Degener, T. with Bruce, A., Burke, C., Castellino, J., Kenna, P., Kilkelly, U. and Quinlivan, S., (2002) *Lidská práva a zdravotní postižení: Současné využití a budoucí potenciál dokumentů OSN o lidských právech v kontextu zdravotního postižení*: www.unhchr.ch/disability/hrstudy.htm

6. Další informace

Níže uvádíme přehled Evropských organizací postižených:

Autism Europe: www.autismeurope.org

European Association of Service Providers for persons with Disabilities: www.easpd.org

European Coalition on Community-Living (ECCL): www.community-living.info

European Disability Forum: www.edf-feph.org

European Down Syndrom Association: www.edsa.info

European Federation of Associations of families of people with Mental Illness: www.eufami.org

European Network of (ex-)Users and Survivors of Psychiatry: www.enusp.org

European Network on Independent Living: www.independentliving.org

Mental Disability Advocacy Center www.mdac.info

Mental Health Europe: www.mhe-sme.org

The Platform of European NGOs: www.socialplatform.org

2. Část. Duševní zdraví

Přehled

Druhá část bude důležitá zvláště pro osoby, které využívají systémy péče o duševní zdraví, pro jedince, kteří se snaží o rozvoj a provádění politik týkajících se osob s poruchami duševního zdraví, a pro ty, kdo usilují o rozvoj akcí odborné přípravy v oblasti mainstreamingu se zaměřením na otázky duševního zdraví.

Zahrnuje následující oblasti:

- informace o klíčových oblastech politiky;
- podněty, jak zvýšit povědomí o otázkách duševního zdraví;
- praktické informace pro školitele.

1. Informace o klíčových oblastech politiky

Tento oddíl podává stručný přehled o některých klíčových dokumentech, jež se zabývají duševním zdravím. Je míněn spíše jako průvodce těch, kdo chtějí získat další informace, než aby nabízel podrobnou analýzu problémů.

1.1. Politika duševního zdraví a právní předpisy

- *Evropská komise (generální ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele:)* *Zelená kniha: Zlepšení duševního zdraví obyvatelstva. Na cestě ke strategii duševního zdraví pro Evropskou unii, říjen 2005 (odezvy po 31. 5. 2006):*
http://europa.eu.int/comm/health/ph_determinants/life_style/mental/green_paper/mental_gp_cs.pdf
Tento dokument předkládá návrh rozsáhlé strategie duševního zdraví pro Evropskou unii, která bude zaměřena na tyto čtyři oblasti:
 - (1) podpora duševního zdraví všech lidí (například podpora duševního zdraví pracujícího obyvatelstva);
 - (2) preventivní opatření v boji proti duševním nemocem (například kroky vedoucí ke zmírňování deprese a k prevenci sebevražd);
 - (3) zlepšení kvality života duševně nemocných osob a lidí s duševním postižením prostřednictvím začlenění do společnosti a ochrany jejich práv a důstojnosti (například stanovení nejlepších postupů pro podporu začlenění duševně nemocných osob a lidí s duševním postižením do společnosti a pro ochranu jejich práv) a
 - (4) rozvoj systému Evropské unie v oblasti informací, výzkumu a znalostí o duševním zdraví.
- *Rukověť Světové zdravotnické organizace o duševním zdraví, lidských právech a právních předpisech, Světová zdravotnická organizace, 2005:*
<http://whqlibdoc.who.int/publications/2005/924156282X.pdf>
Tento dokument předkládá zevrubné informace o klíčových problémech a zásadách, které mají být včleněny do právních předpisů, které se týkají oblasti duševního zdraví a příbuzných oblastí. Zahrnuje například poručníctví, nedobrovolné přijetí a léčbu, přístup k osobním informacím, diskrétnost a stížnosti. Pozornost je věnována rovněž klíčovým standardům lidských práv a jejich vztahu k duševnímu zdraví.

„Deklarace o duševním zdraví pro Evropu: Čelit výzvám, nalézat řešení“ a Akční plán duševního zdraví pro Evropu, Helsinky, Finsko, leden 2005. Deklaraci o duševním zdraví a Akční plán duševního zdraví pro Evropu přijali jménem svých zemí ministři zdravotnictví členských států v evropském regionu Světové zdravotnické organizace (k nimž patří Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko).

Tato deklarace a akční plán jsou významnými dokumenty, neboť jejich přijetím se vlády těchto zemí zavázaly, že během následujících pěti až deseti let: „vypracují, realizují a vyhodnotí politiky a legislativy, které poskytnou impulsy v oblasti psychického zdraví vedoucí ke zlepšení blahobytu veškeré populace, představí možnosti prevence vzniku psychických zdravotních problémů, a podpoří integraci a působení lidí trpících psychickým onemocněním“.

Existuje široké spektrum aktivit navrhovaných v akčním plánu, mnohé z nich budou užitečné pro jedince i skupiny usilující o účast na vytváření a provádění politik. Níže jsou uvedeny příklady některých akcí, které jsou vládám doporučeny ke zvážení:

Ukázat důležitost psychického zdraví

- „Vzít v úvahu relativní důsledky určité politiky zejména na lidi již trpící některým ze zdravotních psychických problémů či na lidi, kteří jsou takto ohroženi. Zahrnout perspektivu psychického zdraví a odpovídající opatření do stávající i budoucí národní politiky a legislativy.“
- „Vzít v úvahu relativní důsledky určité politiky zejména na lidi již trpící některým ze zdravotních psychických problémů či na lidi, kteří jsou takto ohroženi. Vzít v úvahu relativní důsledky určité politiky zejména na lidi již trpící některým ze zdravotních psychických problémů či na lidi, kteří jsou takto ohroženi.“

Bojovat proti stigmatu a diskriminaci

- „Zavést či přezkoumat legislativní rámec upravující problematiku postižených občanů tak, aby bylo zaručeno, že duševní zdraví je chráněno dostatečně a nezpochybnitelně.“
- „Vyvinout a zavést národní, odvětvové a podnikové strategie za účelem eliminace stigmatu a diskriminace spojené s psychickými zdravotními problémy v rámci zaměstnavatelské praxe.“
- „Vypracovat koherentní programy politiky a legislativy směřující proti stigmatu a diskriminaci, které budou zahrnovat mezinárodní i regionální normy lidských práv.“
- „Ustanovit standardy pro zastoupení postižených a jejich pečovatелů ve výborech a skupinách, které budou zodpovědné za plánování, realizaci, revizi a inspekci opatření na ochranu psychického zdraví.“
- „Zajistit možnost odborného vzdělání pro lidi trpící psychickým zdravotním problémem a podporovat přizpůsobení pracovišť a pracovních postupů vzhledem k jejich speciálním potřebám za účelem zabezpečení jejich přístupu na trh pracovních sil.“

Nabídnout účinnou péči na komunitní bázi lidem trpícím závažnou poruchou psychického zdraví

- „Plánovat a zavádět specializované služby na komunitní bázi, dostupné 24 hodin denně, sedm dní v týdnu, disponující multidisciplinárním personálem, který by pečoval o lidi se závažnými onemocněními jako je schizofrenie, bipolární porucha, těžká deprese nebo demence.“
- „Poskytovat krizovou péči nabízející služby tam, kde lidé žijí a pracují a zabránit v rámci možností zhoršení stavu nebo nutnosti nemocničního umístění; hospitalizovat lidi jen skutečně potřebné, kteří jsou nebezpeční sobě nebo svému okolí.“

1.2. Stigmatizace, diskriminace a sociální vyloučení

Lidé s poruchami duševního zdraví zakoušejí závažnou a široce rozšířenou stigmatizaci a diskriminaci. Základním faktorem, který může zlepšit duševní zdraví populace, je zaměření na stigmatizaci a diskriminaci, které jsou spjaté s poruchami duševního zdraví. Tento oddíl podává některé další informace o tom, jak čelit stigmatizaci a diskriminaci.

- **Dokument Evropské komise Zlepšení duševního zdraví obyvatelstva. Na cestě ke strategii duševního zdraví pro Evropskou unii** (říjen 2005) uvádí:
„Stigma zvyšuje osobní újmu, vyloučení ze společnosti a může být překážkou přístupu k bydlení a zaměstnání. Strach ze stigmatizace může těmto lidem bránit i ve vyhledání

pomoci... Je rovněž třeba změnit postoj veřejnosti, sociálních partnerů, veřejných orgánů a vlád: zlepšením povědomí veřejnosti o duševních nemocech i možnostech léčby a podporou zařazení duševně nemocných a lidí s duševním postižením do pracovního života lze dosáhnout lepšího přijetí a vnímání těchto lidí ve společnost."²⁶

- **Deklarace o duševním zdraví pro Evropu: Čelit výzvám, nalézat řešení a Akční plán duševního zdraví pro Evropu, Helsinky, Finsko, leden 2005.** Identifikuje 10 oblastí činnosti, které by vlády měly mít na paměti při řešení problému stigmatizace a diskriminace (některé z nich byly uvedeny oddíle 1).
- **Open Up, protidiskriminační soubor nástrojů britské neziskové soukromé organizace Mental Health Media** má své vlastní webové stránky určené lidem, kteří se snaží čelit stigmatizaci a diskriminaci. Je zaměřena na lidi pracující ve Velké Británii, ale obsahuje informace, které mohou být užitečné i pro lidi mimo Velkou Británii, jako jsou například informace o projektech zaměřených proti stigmatizaci a diskriminaci a radí, „jak jednat“ - jak čelit stigmatizaci a diskriminaci: www.openuptoolkit.net/home/index.php

2. Akce na podporu zvyšování povědomí o problémech duševního zdraví

Tento oddíl podává informace o činnostech, které vám pomohou při zvyšování povědomí o problémech duševního zdraví. Slova „vést kampaň“ se používají k popisu rozmanitých akcí, které pomáhají zvýšit povědomí, například prostřednictvím vstupu do médií a kontaktu s politiky.

2.1. Informace o kampaních

Ačkoli následující webové stránky nejsou přímo zaměřeny na problémy mentálního postižení, mohou být pro vás zajímavé, neboť vás seznámí s mnoha doporučeními a podněty v oblasti vedení kampaní.

The Millenium Campaign: Voices Against Poverty, kampaň proti chudobě, jejich webová stránka obsahuje i soubor nástrojů v kampani používaných
<http://www.millenniumcampaign.org/site/pp.asp?c=grKVL2NLE&b=403123>

Ačkoli úmyslem této řady nástrojů je pomoci jedincům a společenským organizacím v kampani za cíle tisíciletí (viz www.un.org/millenniumgoals), mnohé z těchto návrhů a doporučení podávajících přehled o tom, jak vést úspěšnou kampaň za zlepšení povědomí o problémech, které se týkají lidí s poruchami duševního zdraví. Část věnovaná: „dovednostem v kampani“ zahrnuje radu o tom, jak připravit tiskovou zprávu, jak psát redaktorům novin, jak dávat médiím interview, jak hovořit na veřejnosti a jak organizovat akce pro veřejnost

„Ptejte se na své léky“, nezávislá kampaň, která začala ve Velké Británii, jejímž cílem je zvýšit podíl lidí na rozhodování, pokud jde o jejich užívání léků, dala vzniknout souboru nástrojů, který má pomáhat lidem, kteří si přejí otevřít tuto problematiku v místních médiích:
http://www.askaboutmedicines.org/Homepage/AAMW_2005/Materials/Media_Tool_Kit/default.aspx

„Community Newswire“, webová stránka Velké Británie, kterou spravují agentura Media Trust a sdružení Press Association, poskytuje poradenství a informace společenským skupinám a skupinám dobrovolníků, které chtějí získat vysílací čas v médiích: http://www.mediatruster.org/community_newswire/index.htm

²⁶ Dostupné na: http://ec.europa.eu/comm/health/ph_determinants/life_style/mental/green_paper/mental_gp_cs.pdf

2.2. Pořádání setkání sloužících k diskusi o činnostech vedoucích ke zvyšování povědomí

Pokud chcete upozornit na důležité otázky a podílet se na vývoji politik, budete muset projednat, na jaké otázky se chcete zaměřit a co budete muset podniknout, abyste mohli dosáhnout změn, které si přejete. Bude proto důležité zajistit čas pro setkávání vaší skupiny, tak abyste si mohli dohodnout plán, podle něhož budete postupovat a vzájemně se informovat o pokroku. Aby vzájemná setkání byla co nejpřínosnější, je potřeba věnovat pozornost jejich pečlivé přípravě. Dále je několik návrhu, jak uspořádat setkání:

- **Stanovení místa setkání:** pokuste se pro schůzku nalézt místo, které je snadno dostupné veřejnou dopravou. Ujistěte se, že je místnost umístěna na relativně klidném místě a že ji budete mít k dispozici po celou dobu trvání vámi zamýšleného setkání (aby vás nikdo nerušil). Pokud se chcete scházet pravidelně, pokuste se nalézt čas, který všem vyhovuje, a tento čas dodržovat (ačkoli může dojít k tomu, že bude muset dojít ke změně, až se skupina rozroste). Pokud je to možné, uspořádejte místnost tak, aby zúčastněné osoby mohly sedět v kruhu a viděly na sebe.
- **Program setkání:** ujistěte se, zda je účel setkání jasný. Pokud je to možné, rozešlete program schůzky předem, aby každý věděl, co se bude projednávat. Snažte se zhruba dodržovat časový plán setkání uvedený v programu – lidé to ocení.
- **Usnadnění jednání:** vaše skupina může začínat v malém počtu, ale postupně – jak se přidávají další lidé – bude důležité, aby měl každý možnost zapojit se do diskuse. Z toho důvodu by bylo vhodné zvolit člověka, který schůzku povede. Jeho úkolem bude zajistit, aby se při projednávání dostalo na všechny body programu, aby měl každý příležitost se k tématu vyjádřit a aby závěry diskuse byly jasné. Při vedení schůzek byste se mohli střídat, případně se mezi sebou můžete dohodnout, kdo by byl pro to nejvhodnější. Tato osoba by měla umět dobře naslouchat, udržet diskusi u tématu a také by měla mít dostatečnou autoritu, aby dokázala zajistit, že se k sobě členové skupiny budou chovat ohleduplně.
- **Zařadte pravidelné přestávky:** mějte na paměti, že lidé mohou být časem unaveni a že se pak těžko soustředí. Z toho důvodu si naplánujte zařazení přestávek zhruba každou hodinu a půl, ale zároveň upozorněte vedoucího, aby v případě potřeby navrhl přestávek více.
- **Dokončení práce:** ujistěte se, že má každý jasno v tom, co je potřeba před dalším setkáním udělat, a kdo s tím souhlasil. Požádejte někoho, aby zaznamenal, co bylo odsouhlaseno, například seznam zamýšlených akcí, a tento zápis rozešlete co nejdříve po setkání všem jeho účastníkům.
- **Vyhodnocení:** po setkání se zamyslete nad tím, jak probíhalo, co můžete zlepšit a co se zdařilo.

2.3. Příprava tiskové zprávy

Následující návrhy vycházejí z příručky Media Trust's online guide „Writing a News Release“ (www.mediatrust.org/). Příklady tiskových zpráv jsou rovněž dostupné on line.

- **Formát a styl**
 - * Použijte papír formátu A4 se záhlavím a dohodnuté uspořádání, řádkování dvě nebo jedna a půl, všechno ať se vejde na jednu stránku nebo nejvýš na dvě;
 - * do záhlaví napište velkým písmem „Tisková zpráva“ a datum;
 - * připojte jména a tituly osob, které chcete s prohlášením seznámit;
 - * zpráva musí být pokud možno stručná a poutavá. Představte si, že o své organizaci nic nevíte – myslíte, že může být vaše zpráva pro čtenáře něčím zajímavá?

- Nadpis
 - * nadpis tiskových zpráv musí být stručný, musí čtenáře zaujmout a v několika málo slovech musí sdělit, o čem zpráva je;
 - * užívejte nadpisy pro po sobě jdoucí odstavce – pokud je to vhodné, ale není to nutné.
- První odstavec: Musí být stručný, k věci a pro noviny dostatečně zajímavý. Musí jasně uvést: kdo? co? kde? kdy? a proč (na pořadí nezáleží)? Tento odstavec musí stručně shrnout informace.
- Druhý odstavec by měl poskytnout další informace. Buď přidá podrobnosti o informacích předložených v prvním odstavci nebo podává informace nové.
- Třetí odstavec/další odstavce: používejte jen tehdy, když máte více nových informací. Tento odstavec může obsahovat citát někoho zúčastněného, kdo je ochoten hovořit pro tisk, je-li vyzván. Citace musí přidat nový rozměr, jako je například osobní stránka daného příspěvku. Případně může citovat vašeho mluvčího, který přesně a spolehlivě vysvětlí důležitost příspěvku..
- Kontaktní údaje: Ve spodní části dokumentu by mělo být čitelným, tučným písmem uvedeno vaše jméno, titul, číslo telefonu, pevná linka nebo mobilní telefon. Připojte také číslo na kterém můžete být zastíženi mimo kancelář. To může mít vliv na to, jestli se vaším případem bude někdo zabývat nebo nebude.
- Další údaje pro redaktora: Připojte počet slov. Popište několika slovy svou charitu. Připojte základní informace a statistické údaje. Uveďte webovou adresu – pokud ji máte.
- Dali jste kopii všem účastníkům kampaně, které by media mohly kontaktovat?
- Zatelefonoval jste potom vašim známým novinářům?

2.4. Kontaktování politických představitelů a politických činitelů

The Millennium Campaign: Voices Against Poverty „Campaigning Toolkit“ (Kampaň tisíciletí: Hlasy proti chudobě – soubor nástrojů používaných při vedení kampaně), obsahuje kapitolu o lobování (lobingu). Tento pojem znamená snahu *presvědčit jedince nebo skupiny, které mají rozhodující pravomoc, aby podpořily vaše stanovisko*. Tato činnost je zaměřena na utváření veřejné politiky ve vlivných arénách na místní, vnitrostátní nebo celosvětové úrovni. Uvedené soubor nástrojů uvádí:

„Při přípravě organizačního plánu je nutné nalézt další zúčastněné strany, jejichž spolupráci a vliv potřebujete. Pak můžete lobovat u lidí, kteří mají moc jednat a podporovat potřeby a zájmy těch, kteří nemají přímou moc a vliv. Lobování je možné použít u každého, kdo má moc.“

Soubor nástrojů uvádí určité „klíčové faktory úspěšnosti“

- Buďte si jist svou věcí, svými fakty i svým postojem.
- Užívejte lobingu jen, pokud jde o důležitou věc, která může zlepšit život společnosti a ujistěte se o správnosti svého stanoviska ještě předtím, než začnete lobovat.
- Nemluvte za lidi, pokud od nich nemáte schválení pro vaše lobování. Vyberte správné lidi, na které se obracíte – zjistěte si, kdo má rozhodovací pravomoc v problému, který chcete řešit a zaměřte své úsilí na tohoto člověka.
- Ustanovte lobovací skupinu – zjistěte si, kdo (organizace a jednotlivci) může mít na daného rozhodujícího činitele vliv, a pokuste se je přesvědčit, aby vaši záležitost podpořili – nikdy se nesnažte lobovat sám. Političtí představitelé jsou často velice vnímaví vůči řadovým občanům, kteří představují jejich potenciální voličskou základnu.

2.5. Psaní politickým činitelům

Jednou z cest, jak upozornit politické činitele na nějaký problém, jsou petice a dopisy. Tyto dopisy musí jasně a stručně vystihnout, proč je této osobě píšete, a co byste chtěli, aby tato osoba udělala (myslete na to, že člověk, kterému píšete, je pravděpodobně velice zaměstnaný, a že se dlouhé dopisy, které se nedrží tématu pravděpodobně nesetkají s kladnou odpovědí). Níže je uveden příklad dopisu určeného politickému činiteli:

- **Komu:** Ujistěte se, že správně znáte jméno a příjmení toho, na koho se obracíte, a také správný titul – profesor, doktor, pan, paní, slečna, a že znáte jeho celou adresu.
- **Od koho:** Uveďte, kdo jste, a uveďte jméno organizace, kterou reprezentujete. Pokud vaše organizace nemá hlavičkový papír, nezapomeňte připojit své kontaktní údaje.
- **O čem:** Vymezte problém, který chcete s danou osobou řešit.
- **Proč:** Vysvětlete, proč se o tento problém zajímáte a co o něm víte. Můžete připojit velice osobní informace, pokud je tomu tak, snažte se o stručnost a o to, aby tyto informace souvisely s problémem, který chcete řešit, a buďte struční.
- **Co a proč:** Uveďte, co by se podle vašeho názoru mělo dělat, a proč si myslíte, že je to potřeba.
- **Uvítejte příležitost setkat se, případně získat další informace.**

2.6. Schůzka s politickými činiteli

Skvělou příležitostí prezentovat svou věc je setkání s politikem nebo jiným politickým činitelem. Z tohoto důvodu je důležité se na toto setkání připravit. Dále jsou uvedena některá doporučení, která vám mohou pomoci k tomu, abyste tohoto setkání co nejvíce využili:

- Buďte si jasně vědomi, proč na tu schůzku jdete – čeho chcete dosáhnout.
- Buďte na místě včas, ale nebuďte netrpěliví, pokud budete muset chvíli čekat.
- Pokud vás bude na setkání více, domluvte se předem, o čem kdo bude mluvit a kdo na začátku rozhovoru poděkuje osobě, která se s vámi setkává, shrne důvody setkání a představí každého z vás a vaší organizaci.
- Představte svou věc stručně a výstižně.
- Pokud vymezíte problém, navrhněte řešení.
- Pokud jste na něco dotázáni a nejste si jisti odpovědí, navrhněte, že odpovíte později písemně.
- Na závěr setkání dané osobě předejte přehled problémů nebo soupis skutečností (ne delší než dvě stránky) s vašimi kontaktními údaji.
- Po setkání zašlete děkovný dopis (a poskytněte jakékoli další informace, které jste slíbili doplnit).

Ačkoli se tato setkání mohou z počátku zdát obtížná a skličující a občas můžete mít pocit, že jste ničeho zásadního nedosáhli, přesto se nevzdávejte. Mějte na paměti, že máte mnoho zkušeností, které mohou politickým činitelům pomoci tak, aby jejich politická práce byla přínosná a efektivní.

3. Praktické informace pro školitele

Tento oddíl nabízí praktické informace těm, kdo se účastní výukových lekcí zaměřených na mainstreaming politik, jež se týkají osob s poruchami duševního zdraví (v tomto oddíle se také mluví o „uživateli péče o duševně nemocné“).

Pro jedince, kteří se chtějí podílet na rozvoji politik, které se jich týkají, je důležité vědět, kde mohou nalézt příslušné informace a jak tyto informace využívat. Budou také potřebovat rozvíjet schopnosti v oblasti obhajoby a prezentace, aby působili při předkládání problémů politikům a dalším důležitým zúčastněným stranám sebejistě. Tento oddíl předkládá nápady, jak vést výukové lekce, které účastníkům pomohou při praktické realizaci výše zmíněných návrhů (činnosti na podporu zvýšení povědomí o poruchách duševního zdraví). Zahrnuje následující informace:

- příprava a zajištění výukových lekcí;
- nápady, jak vytvořit pohodovou atmosféru, která by účastníky povzbudila k vzájemné diskusi o problémech;
- některé příklady toho, jak vykonávat a hodnotit aktivity, aby se zlepšovaly znalosti a dovednosti účastníků i školitelů.

3.1. Příprava a zajištění výukových lekcí

Při školeních se nejlépe osvědčili ti lidé, kteří mají zkušenost s užíváním péče o duševní zdraví. Tento oddíl školitelům pomůže v přípravě dobrého výukového semináře, během něhož by školili lidi, kteří jsou v podobné situaci.

Existuje mnoho různých způsobů, jak vést výukové lekce. Nicméně předkládáme některé klíčové body, které pomohou v tom, aby byly tyto lekce zajímavé a příjemné jak pro školitele, tak i pro účastníky. Například:

i. Cíl: Jasně si uvědomte účel výukové lekce

Ujistěte, že jako školitel máte jasnou představu o smyslu daného školení:

- Co chcete, aby si účastníci osvojili?
- Čeho by měli být po absolvování školení schopni?
- Například: Cílem vašeho prvního semináře může být to, aby účastníci získali všeobecné znalosti příslušných právních předpisů platných ve vaší zemi, byli si vědomi svých práv a zlepšili své schopnosti prezentace, což jim pomůže při dalších setkáních s politickými představiteli.

ii. Metodika: Jakým způsobem budete poskytovat informace a zlepšovat dovednosti

Zvažte, jaké školicí metody budete užívat pro různé předměty, které jsou součástí školicího dne. Tak například informování osob o právech je velmi odlišné od nácviku schopností prezentace.

- **Informační materiály:** Pokud chcete pouze podávat informace, můžete využít prospektů nebo kopií příslušných textů. Pokud chcete o informacích během výukové lekce hovořit, pak nesmějí být informační materiály příliš obsáhlé a musíte účastníkům poskytnout dostatek času na jejich přečtení. Vysvětlete svými vlastními slovy, čeho se informační materiál týká a jak je důležitý. Tak například může být důležité chápat oblast práva, než se setkáte s politickým činitelem.
- **Cvičení:** Někdy pomůže jednoduché cvičení lidem lépe pochopit text. Podívejte se například na odstavec 3.4. Programu 22. Při výuce praktických dovedností je nejlepší zadat účastníkům úkol a požádat je, aby jej splnili před skupinou. Příklad názorného cvičení je uveden v odstavci 3.6.

iii. Výběr účastníků

Při výběru účastníků je třeba mít na mysli jak cíle školení, tak i to, aby výcvik navštěvovali ti účastníci, kteří o to mají zájem a budou mít ze školení užitek. Tyto výukové lekce jsou zaměřeny na jednotlivce, kteří využívají péče o duševně nemocné, ale může být užitečné stanovit ještě další kritéria. Ujistěte se, že máte jasnou představu o lidech, které chcete na školení pozvat. Například účastníky, kteří se nebojí mluvit na veřejnosti, mají určité zkušenosti v sebeobhajobě a obhajobě druhých, případně jsou členy organizace uživatelů. Bylo by vhodné také uvažovat o tom, jak zajistit v řadách účastníků rovnoměrnou účast žen a mužů, a zvážit, zda chcete přitáhnout účastníky z jednoho nebo z různých regionů.

iv. Příprava programu školení

Různí lidé se zajímají o různé problémy a budou jim vyhovovat různé tréninkové metody. Proto je důležité zajistit, aby program školení zahrnoval různé oblasti a různé aktivity.

- Tak například vedle výukových lekcí o teorii právních předpisů zařaďte i další otázky, které jsou poněkud praktičtějšího charakteru.
- Snažte se, aby lekce nebyly moc dlouhé, neboť účast na školení je celkově vyčerpávající. Lidé mají mít čas také na to, aby se mezi sebou seznámili. Například můžete rozvrhnout výukový program tak, že každý den budete mít dvě lekce po dvou hodinách. Do dvouhodinové lekce budete zřejmě muset zařadit přestávku.
- Program by měl zahrnovat širokou škálu různých metod - pokud se například budete celé odpoledně věnovat teorii, lidé vám usnou.
- Zvláště obtížná je odpolední lekce, protože pro mnohé lidi je obtížné se v tuto dobu soustředit. V tuto dobu bude vhodné zařadit lekci, při níž budou účastníci požádáni o aktivní účast, případně můžete zařadit nějaké krátké cvičení.

v. Organizace: praktické otázky

- **Místo a občerstvení:** Je nutné zajistit místo, kde se bude výuková lekce. Pokud uvažujete o vhodném místě, berte v úvahu, zda je dostupné veřejnou dopravou. (Musíte dát účastníkům jasné pokyny, jak se na místo dostanou). Rovněž musíte pro účastníky zajistit občerstvení. Tedy nejenom během oběda, ale také během přestávek na kávu a v některých případech můžete chtít pro účastníky uspořádat. Pokud školení trvá déle než jeden den, budete se muset pro účastníky, kteří nejsou místní, poohlédnout také po ubytování.
- **Vybavení:** Budete muset připravit potřebné materiály používané při výuce a prezentaci. Pokud budete chtít účastníkům rozdávat informační materiál, ujistěte se, zda jich máte dostatek. Pokud potřebujete k prezentaci pomůcky (tabuli a popisovače, projektor, promítací přístroj atd.) ujistěte se v dostatečném předstihu před začátkem školení o tom, zda jsou k dispozici, a - v případě elektrických přístrojů -, zda jsou funkční .
- **Podpora pro vás:** Ačkoli se jedná o velmi prospěšnou práci, příprava a průběh tréninků může být obtížná a stresující záležitost. Z toho důvodu je třeba, aby jste měli také vy ve své práci podporu. Mohli by vám pomoci jiní členové organizace, s nimiž spolupracujete, zvláště ti, co již mají s organizováním školení nějaké zkušenosti. Můžete také požádat o pomoc nějakého svého přítele nebo známého. Někteří všechno zorganizují s pomocí spoluškolitele, jiní požádají pouze o pomoc při krátkých přestávkách. To je zcela na vás, ale ujistěte se, že máte podporu, kterou potřebujete.
- **Rozpočet:** Musíte vypracovat přehled o tom, kolik peněz bude školení stát, připravit rozpočet a ujistit se, že jej nepřekročíte.

vi. Průběh školení

Snažte se o to, aby všichni účastníci přišli do místnosti včas a mohli jste včas začít. Pro vás i pro účastníky je důležité, abyste vytvořili příjemné a přátelské prostředí, ve kterém si budou lidé vzájemně důvěřovat a budou klidně vyjadřovat své názory.

Ať už se účastníci mezi sebou znají nebo ne, je dobré začít školení nějakým „ledoborcem“. Jedná se o cvičení, které slouží k tomu, aby se účastníci seznámili. Příklady „ledoborců“ jsou uvedeny níže v odstavci 3.2.

Držte se programu školení s využitím metod, které jste si připravili. Snažte se dodržovat pořad jednání. Pokud cítíte, že by bylo dobré udělat něco neplánovaného, vysvětlíte to účastníkům.

vii. Práce ve skupině

Pokuste se být vnímaví k potřebám skupiny nebo lidí, které školíte. Čím lépe budete připraven, tím snadněji se přizpůsobíte. Zapojte skupinu. Část vašeho programu může být založena na podnětech účastníků. Nezapomeňte se účastníků ptát na jejich zvláštní znalosti. Můžete se od nich něco nového naučit, stejně tak, jako celá skupina. Nicméně zajistěte, aby na sebe nestrhli veškerou iniciativu. Je to váš program a vy se musíte snažit o dosažení cílů, které jste si pro danou lekci stanovili!

Stanovte, jak by se účastníci skupiny měli během výukové lekce chovat. Příklady pravidel, které byste mohli zařadit: vzájemně se poslouchejte, neskákejte nikomu do řeči, respektujte jeden druhého, i když máte třeba na věc jiný názor. Můžete vést skupinu s pomocí těchto pravidel, nebo tato pravidla vysvětlit před zahájením výukové lekce.

viii. Zpětná vazba při praktických cvičeních

Pro účastníky může být užitečné, pokud se jim ze strany ostatních dostane odezvy o tom, jak dobře si počínali při praktických cvičeních, například při představování ostatním ve skupině. Je důležité stanovit jasná pravidla o tom, jak má odezva vypadat, například bychom měli vysvětlit, že má obsahovat dva kladné prvky a dvě oblasti, které by se mohly zlepšit. Pokud pravidla stanovovat nechcete, měli byste dávat dobrý pozor na to, aby odezva nebyla příliš negativní nebo příliš osobní. Dalším způsobem odezvy na praktické cvičení, které se zaměřuje na předávání informací mezi účastníky, může být úkol pro některé účastníky, aby pozorovali, jak jiní zprostředkovávají informace jeden druhému a pak své postřehy sdělili zbytku skupiny. Někoho také můžete požádat, aby sledoval nonverbální projevy a jiné, aby sledovali čas.

Je také důležité, aby tato setkání probíhala v atmosféře důvěry a bezpečí, kde se ke každému účastníku přistupuje s úctou. Bedlivě proces pozorujte a mějte na mysli, že osoba, již se dostává zpětné vazby, musí být přesvědčena o tom, že je pro ni dobré a užitečné poznat oblasti, ve kterých se potřebuje zlepšit.

3.2. Užívání ledoborců

Ledoborec je druh „společenské hry“, kterou je možné použít na začátku setkání, školení nebo semináře, by se lidé vzájemně seznámili a aby se „prolomily ledy“. Také je možné tyto hry použít tehdy, když školitel cítí, že skupina potřebuje chvíli odlehčení.

Příklady:

1. Dejte každému čistý papír. Požádejte účastníky aby na papír napsali:

- a) své jméno;
- b) odkud jsou;
- c) co od semináře očekávají.

Poté účastníky vyzvěte, aby z těchto listů papíru poskládali vlaštovku a hodili ji do vzduchu. Každý pak na zemi sebere nejbližší vlaštovku. Jeden člověk začne číst, co je na papíře (na vlaštovce) napsáno – bude tam popsán někdo ze skupiny. Poté vezme představený

účastník svoji vlašťovku, kterou sebral na zemi, a přečte, co je na ní napsáno, a tak to jde dál, dokud všichni účastníci skupiny nepřečtou, co je napsáno na papíře, který mají v ruce. Na konci lekce tak budou účastníci vědět o sobě navzájem o něco více.

2. Vezměte míč. Požádejte všechny účastníky, aby si stoupli do kruhu. Hodte míč jednomu z nich a požádejte ho, aby řekl své jméno. Ten opět hodí balón jinému účastníkovi a ten musí uvést svoje jméno. Po prvním kole hodí účastníci někomu míč a zároveň vysloví i jméno toho, komu míč házejí. Po této chvíli znají účastníci vzájemně svá jména.
3. Požádejte všechny, aby si sedli do kruhu. Vezměte si pomyslného králíka. Pohláďte ho, polibte ho na některé místo jeho pomyslného těla (řekněte skupině kam, a zapamatujte si to) a vyzvěte účastníky skupiny, aby si zapamatovali, které místo to bylo. Pak předejte „králíka“ sousedovi. Ten jej také pohládí a políbí a předá dalšímu sousedovi. Řekněte všem, že si musí pamatovat, kam byl králík už políben, protože nesmí být políben dvakrát na stejné místo. Všichni se vystřídají v líbání králíka a ten se pak vrátí k vám. Pak účastníkům řekněte, že začíná druhé kolo, ale v tomto kole musí každý políbit svého souseda, a to na místo, kde líbal imaginárního králíčka...
Je to opravdu vydařená hra a je při ní mnoho legrace. Nicméně ji můžete zařadit jen tehdy, jsou-li účastníci v dostatečně dobré pohodě.
4. Rozdělte skupinu na asi trojčlenné skupinky. Vyzvěte je, aby si navzájem řekli, co mají rádi, to znamená své zájmy a koníčky. Dejte jim dostatek času (kolem 6-10 minut) a ujistěte se, aby měl každý možnost o svých zájmech hovořit. Požádejte je, aby si sedli do velkého kruhu. Každý z účastníků poví zbytku skupiny o nejzajímavějším koníčku nebo koníčcích jednoho člena své skupiny – to se v malých skupinkách dohodne předem. Ujistěte se, že každý byl vyzván, aby pohovořil o koníčcích někoho jiného. Můžete všechny koníčky zapisovat na tabuli a zařazovat je do různých kategorií. Uvidíte, že většina lidí má společné zájmy (jako je například tanec, rybaření, nebo čtení). To lidem pomůže, aby k sobě navzájem našli vztah, někteří mohou mít nějakého víceméně neobvyklého koníčka (například hrát „go“ – japonské šachy).
5. Relaxační ledoborce někdy může provázet hudba. Požádejte účastníky, aby se posadili co možná nejpohodlněji. Potom je vyzvěte, aby vydávali základní zpěvné zvuky, jako například „uuu“ nebo „mmm“ v různých výškách. Potom můžete například zapívat písničku, kterou všichni znají. Můžete také napsat vlastní text o skupině na nějakou melodii a společně jej zazpívat.

Používejte jenom ty ledoborce, o kterých jste jako školitel nebo pomocník přesvědčen, že budou té konkrétní skupině prospěšné a vhodné.

3.3. Zamyšlení nad právy

Následující cvičení může účastníkům pomoci v zamyšlení nad svými právy:

Rozdělte skupinu na několik menších skupinek a dejte jim 15 až 30 minut na to, aby zapsali 10 práv, o kterých si myslí, že je mají, nebo která by chtěli mít. Každou větu začínejte: „Mám právo na...“ Zeptejte si jich na to, co jim připadá nejdůležitější. V další části – teď již v rámci celé skupiny - je vyzvěte, aby vyjmenovali pět nejdůležitějších práv. Další cvičení, která pomáhají zvýšit povědomí o právech je uvedeno na str. 66.

3.4. Agenda 22 a praktická cvičení standardních pravidel OSN

Agenda 22, kterou vypracovalo švédským fórem osob s postižením je srozumitelný dokument vysvětlující Standardní pravidla OSN pro vyrovnávání příležitostí osob s postižením, která byla přijata na plenárním zasedání OSN v r. 1993. Následující cvičení, využívající Agendu 22, usiluje o zlepšování povědomí účastníků o standardních pravidlech OSN a o tom, jak mohou být využívána. (Toto jednoduché, ale účinné cvičení poskytl jeden z odborníků na problematiku duševního zdraví, kteří spolupracují na tomto projektu).

Ukažte účastníkům dokument Agenda 22 a krátce představte standardní pravidla OSN a Agendu 22. Vysvětlete, že Agenda 22 slouží účastníkům k pozorování, zda jejich vláda používá v praxi standardní pravidla OSN (například prostřednictvím politických opatření a právních předpisů) a která pravidla zůstala dosud nepovšimnuta. Mohou nastat případy, kdy tato pravidla byla přijata do politiky a právních předpisů, ale dosud nebyla provedena.

Vyzvěte skupinu k přečtení úvodu a obecně je seznamte se zbytkem Programu 22.

Pak pokračujte ke kapitole „Otázky týkající se Standardních pravidel OSN.“

Můžete rozdělit skupinu na podskupiny a seznámit každou skupinu s jedním pravidlem. Můžete vybrat například Pravidlo 7: Zaměstnávání.

Každá skupina dostane tři stejné otázky. Odpovědi na ně se samozřejmě budou lišit podle toho o jaké pravidlo v odpovědi jde (například Pravidlo 7: Zaměstnávání):

- Jaké zákony a politiky existují ve vaší zemi?
- Co se opomíjí?
- Co potřebujeme?

Například Zaměstnávání má 8 dílčích pravidel. 7.2 až 7.9. Na každé z těchto dílčích pravidel si každý může položit výše uvedené otázky. Například 7.2.:

- Jak samospráva podporuje integraci osob s postižením do otevřeného trhu práce?
- Co dělá veřejná správa pro postižené? A pokud jde o lidi s poruchami duševního zdraví – je to to samé, nebo je zde nějaký rozdíl?
- Jaké aktivity chybějí k podpoře integrace do otevřeného trhu práce na místní správní úrovni?
- Jaké aktivity jsou potřeba k povzbuzení integrace do otevřeného pracovního trhu?

Toto cvičení pomůže účastníkům analyzovat situaci ve své zemi, v okruhu důležitých problémů.

Pokud pořádate více navazujících sezení, můžete vyzvat účastníky, aby si vybrali jedno z pravidel OSN a pokusili se zjistit, jak je toto pravidlo respektováno v jejich regionu. Účastníci si mohou na další setkání připravit sdělení o tom, co zjistili. Tak například – pokud tématem příštího sezení má být „růst povědomí“, můžete je vyzvat, aby popřemýšleli o Pravidlu 1.

3.5. Identifikace klíčových rozhodujících činitelů

K ovlivňování rozvoje politik je důležité vědět, kteří jedinci a organizace jsou klíčovými rozhodujícími činiteli ve vztahu k danému problému. Tím pádem je důležité ujistit účastníky o potřebě vyhledat ty jedince a organizace, které jsou schopny iniciovat potřebné změny. Tak například – pokud se zaměřujete na místní nemocnici, je důležité zjistit, která organizace nemocnici řídí - je to Ministerstvo zdravotnictví, nebo místní správa? Jestliže jsou jednotlivci nespokojeni s tím jak se s nimi v nemocnici zachází, pak je obvykle nejlepší obrátit se na lékaře, ale pokud nespokojenost dále přetrvává, je třeba si stěžovat u ředitele zařízení.

Je také důležité si uvědomit, že slova mají pro různé lidi různý význam. Z toho důvodu je důležité vysvětlit účastníkům tréninku – ještě před tím než, budete spolu diskutovat o ovlivňování politik – co přesně máte na mysli, když užíváte jednotlivé výrazy. Tak například pojem „zaměstnání“ – může znamenat jak oficiální pracovní vztah, tak jakoukoli činnost.

3.6. Výuka představování

Schopnost něco předvést a představit je rovněž velmi důležitá, například při prezentování informace celé skupině. Umění prezentace je často užitečné, například když jsou prezentovány informace velké skupině. Tyto dovednosti jsou rovněž důležité pro setkávání s politickými činiteli, pokud například dojde k setkání se starostou města, při němž se má upozornit na otázky duševního zdraví, budou muset účastníci tohoto setkání umět jasně vysvětlit, jaké jsou jejich obavy a co je třeba dělat, aby se tyto obavy vyřešily. Jako cvičení můžete účastníkům zadat nějaké téma – například uživatelské hodnoty a poskytnout jim nějaký čas na rozmyšlenou k přípravě pětiminutového vystoupení před skupinou. Ponechte účastníkům tak 10 minut na přípravu. Dbejte na to, aby se každý při svém vystoupení cítil dobře.

Po každém vystoupení by daná osoba měla získat zpětnou vazbu jak o obsahu, tak i o formě prezentace. Toto cvičení napomůže účastníkům ve schopnosti předvést informace v časově omezeném termínu. To je velmi potřebné, neboť při setkání s politickými činiteli nebývá mnoho času a je tedy potřeba přesně předvést své problémy a uvést argumenty. Osoby se také cvičí ve schopnosti přijmout zpětnou vazbu v bezpečném prostředí lidí, kterým věří.

Možná budete chtít o něčem promluvit nebo to rozdat v podobě informačního materiálu, náměty na přípravu setkání s politickými činiteli najdete na straně 56.

3.7. Zhodnocení

Na konci tréninkového sezení je pro vás i pro účastníky skupiny důležité si uvědomit, co se nového naučili a jak se během sezení cítili. Můžete účastníkům předložit hodnotící formulář a požádat je o jeho vyplnění, případně také můžete zavést společnou diskusi na toto téma. Mějte na paměti, že pro závěrečné zhodnocení platí stejná pravidla jako pro zpětnou vazbu – vyzdvihnout, co bylo dobré a poukázat na to, co by se mohlo zlepšit. Díky zhodnocení můžete na příště připravit ještě lepší sezení.

Část 3, která byla napsána pro trenéry lidí s intelektovým postižením, předkládá další praktické informace a nápady o průběhu tréninkových sezení.

3. Část. Nápady pro školitele, kteří pracují s mentálně postiženými osobami

Úvod

Je důležité, aby lidé s mentálním postižením byli začleněni do všech politik a programů.

Chceme si být jisti, že lidé s mentálním postižením nejsou při vytváření nových programů a politik opomíjeni.

To se nazývá „mainstreaming“.

Aby toho mohlo být dosaženo, musí být mentálně postiženým osobám poskytnuta pomoc, aby se naučily:

- hovořit s těmi, kdo mají rozhodovací pravomoc;
- a ozvat se v případě, že s něčím nesouhlasí.

Zaměřuje se na pět témat:

- práva a občanství;
- sebeobhajoba;
- pořádání setkání sebeobhájců;
- snadno srozumitelné informace;
- lobování a informování.

Pokud školíte lidi s mentálním postižením, pak byste jim měli:

- pomoci, aby si uvědomili, jak jsou dobří;
- pomoci, aby si uvědomili, že i oni mohou měnit věci, které se jim nelíbí;
- pomoci, aby získali odvahu mluvit (obzvláště s politiky);
- dát materiál, který by pomohl ke zlepšení povědomí o osobách s mentálním postižením.

Osoby, které již tímto školením prošly, se nyní rozhodují samy za sebe.

Založily skupiny sebeobhájců.

Jsou v kontaktu s politiky a jednájí s nimi o věcech, které jim připadají důležité.

Ovlivňují změny v politikách a rozhodnutích, která jsou důležitá pro jejich každodenní život.

Jestliže chcete, můžete to dělat také!

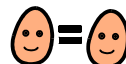
1. Práva a občanství

1.1. Jaká jsou moje práva – jsem občan

Pro účastníky je velmi důležité si uvědomit

- že jsou v první řadě osobami;
- a že všechny osoby mají stejná práva.

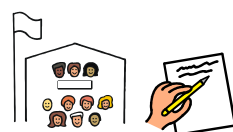

Slovo „práva“ užíváme k označení způsobu, jak se má k lidem přistupovat, a toho, co je lidem dovoleno dělat.²⁷

Existuje celá řada dokumentů, které hovoří o tom, jaká jsou vaše práva.

Zákonné předpisy sepsané vaší vládou také mluví o vašich právech.

Existují rovněž evropské a mezinárodní dokumenty, které hovoří o tom, jaká jsou vaše práva.

Nejznámějším dokumentem je Všeobecná deklarace lidských práv.

Mluví se v ní například o tom, že každý člověk má právo na rovné zacházení.

To znamená, že se s vámi nemůže zacházet jinak jen z důvodů vaší

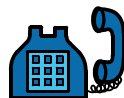
- rasy;
- náboženství;
- pohlaví (mužské a ženské);
- politických názorů;
- postižení;
- nebo jakéhokoli jiného důvodu.

Je zde rovněž vysvětleno, že máte právo na svůj soukromý život.

To například znamená, že nikdo kromě vás nemá právo otevírat vaši poštu.

Znamená to, že by nikdo neměl poslouchat, když telefonujete.

²⁷ Tato definice pochází z informačního balíčku „Můj hlas, mé rozhodnutí“, který můžete nalézt a objednat si na <http://www.inclusionireland.ie>

Máte ještě celou řadu dalších práv,
která mají být vždy dodržována.
To znamená, že i jiní lidé mají mnoho práv,
která musíte dodržovat zase vy.

Dalším příkladem dokumentu o lidských právech je
Evropská úmluva o lidských právech.

Tyto dokumenty nejsou snadno srozumitelné.
Z tohoto důvodu se sdružení lidí s mentálním postižením
v celé Evropě snaží učinit tyto texty srozumitelnějšími.

Snadno srozumitelná verze existuje u následujících textů:

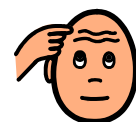
- Všeobecná deklarace lidských práv;
- Evropská úmluva o lidských právech;
- Standardní pravidla OSN;
- Ústava pro Evropu.

Pokud chcete získat příslušný text ve srozumitelné formě
a případně další informace o právech, můžete se obrátit na
self-advocacy@inclusion-europe.org

Na následujících stránkách naleznete seznam jednoduchých otázek.²⁸
Můžete vyzvat účastníky, aby na tyto otázky odpověděli.
Potom spolu můžete diskutovat o tom, jak odpovídali a proč.
Neexistují správné a špatné odpovědi.
Je důležité, aby dokázali říci, co si myslí.

Úmyslem dotazníku, na který se odpovídá „ano nebo ne“,
je ujistit lidi o tom, že jsou důležití.

Úmyslem dotazníku, na který se odpovídá „souhlasí nebo nesouhlasí“,
je ujistit lidi, že mají svá práva.

Tipy pro školitele:

- Na začátku se účastníků zeptejte na to, jaká práva si myslí, že mají.
Společně můžete napsat seznam těchto práv.

²⁸ Tento dokument vychází z kvizu vypracovaného paní Lízou Kellyovou, advokátkou,
Inclusion Ireland <http://www.inclusionireland.ie>

Zatrhněte ANO, jestliže souhlasíte, a NE, jestliže nesouhlasíte

	ANO	NE
Umíte dělat něco, na co můžete být hrdí?	☐	☐
Udělal jste někdy něco, na co jste hrdí?	☐	☐
Je každý dobrý ve všem, co dělá?	☐	☐
Může se každý učit něco nového?	☐	☐
Myslíte si, že by za vás měli rozhodovat jiní lidé?	☐	☐
Je každý člověk jiný?	☐	☐
Myslíte si, že každý občas potřebuje pomoc?	☐	☐
Je důležité poslouchat, co si myslí jiní lidé?	☐	☐

Na následující tvrzení odpovězte „souhlasí“ nebo „nesouhlasí“

	PRAVDA	NEPRAVDA
Všichni lidé mají stejná základní práva.	☐	☐
Personál nebo rodiče mají právo vám říci, kdy máte jít spát.	☐	☐
Pokud žijete v ústavu, nemůžete jít k volbám.	☐	☐
Právo na rozhodování je základní lidské právo.	☐	☐
Pokud jste postižený, nemůžete se oženit /vdát/.	☐	☐
Lidé vám mohou odepřít práva, kdykoli chtějí.	☐	☐
Je důležité vědět, jaká máte práva.	☐	☐

1.2. Jak hájit svá práva

Jestliže někdo nedodrží vaše práva, měli byste si na něj stěžovat.

Jak si stěžovat:²⁹

1. definujte problém;
2. zjistěte, jestli je možné si nějakým způsobem stěžovat (postup při vyřizování stížností);
3. vysvětlete, co se stalo (kdy se to stalo, kde a koho se to týkalo);
4. vysvětlete, co chcete, aby se stalo;
5. pořiďte si kopii stížnosti – pokud si stěžujete písemně;
6. zeptejte se, kdy obdržíte odpověď, a datum si poznamenejte;
7. sledujte to – pokud doba pro odpověď uplynula, požádejte o ni
8. zajistěte si všemožnou podporu.

Tady jsou uvedeny některé nápady, jak lidem pomáhat hájit svá práva.

a. Nezůstávejte sami

Pokud hájíte svá práva, je dobré, když vám v tom pomohou druzí. Společně jsme silní!

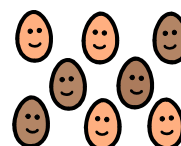

Druzí lidé vám mohou pomoci k větší sebedůvěře. Druzí lidé mohou mít dobré nápady. Jiní lidé mají jiné schopnosti. Jestliže něco žádá více lidí, je těžší je přehlížet.

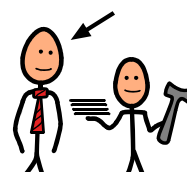
Kdo s vámi může spolupracovat?

Lidé v místě, kde žijete.
Lidé na místech, kam během dne chodíte.
Lidé ze skupiny, k níž patříte.
Jiné skupiny, které usilují o stejné věci, jako vy.

b. Vyhledejte osobu, se kterou je dobré si promluvit

Pokud se domníváte, že vaše práva nejsou respektována, musíte se rozhodnout, komu napíšete, nebo s kým o tom budete mluvit.
Kdo je odpovědný za věci, které chcete změnit?
Kdo má moc věci změnit?
Kdo může ovlivnit důležité osoby?
Kdo vám může pomoci?

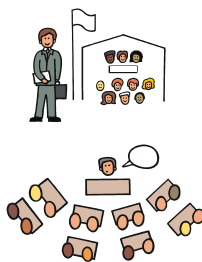

²⁹ Tento seznam je převzat z informačního balíčku „Můj hlas, mé rozhodnutí“, který můžete nalézt a objednat si na <http://www.inclusionireland.ie>

Zde jsou uvedeny některé příklady lidí, na které se můžete obrátit:

Lidé kteří řídí místo, kde žijete.
Lidé, kteří řídí vaše denní centrum.
Místní nebo regionální zastupitelé.
Vaši zástupci v parlamentu.
Členové Evropského parlamentu.
Významní lidé ve vašem okolí.

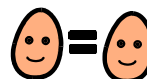
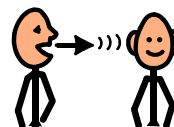

c. Mějte jasno v tom, co chcete

Lidé, na které se obrátíte s prosbou o prosazení změn, musí vědět, co chcete. Každý, s kým spolupracujete, musí žádat o stejnou věc.

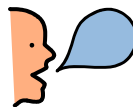
Pokud se na někoho obrátíte, pak mějte na mysli, že:

Jste stejně důležití, jako lidé, se kterými hovoříte.
Máte právo žádat o různé věci.
Máte právo, aby vás druzí vyslechli.
Máte právo na to, aby se s vámi zacházelo s úctou.

Pokud o něco žádáte, pak:

Nebudte hrubí.
Projevujte druhým lidem stejnou úctu, jakou by měli projevovat oni vám.
Buďte silní a pevní.
Buďte sebevědomí a hovořte nahlas.

d. Napoprvé nemusíte ničeho dosáhnout...

Buďte připraveni to zkusit znovu.
Podívejte se znovu na to, jak jste žádali a co jste dělali...
Něco můžete zkusit trochu jinak.
Nevzdávejte to!

Několik dalších doporučení:

- Zábavné je vyzvat účastníky, aby svá práva vyjádřili pomocí mimiky. Přitom každý účastník ukáže, jak umí svá práva vyjádřit.
- Vztah mezi právy a sebeobhajobou je jednoduchý: pokud upozorňujete na svá práva a pokud se ozvete a požadujete, aby vás druzí respektovali, pak jste sebeobhájce!

2. Sebeobhajoba

2.1. Co nechceme

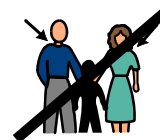
Kdo umí nejlépe říci, co chcete nebo co potřebujete?

Vy sám!

Rodiče a personál pracující s lidmi s mentálním postižením si občas myslí, že oni to vědí lépe.

Ale to není pravda.

Uveďme si tento příklad:

Vždycky jste rád jezdil na dovolenou se skupinou svých starých přátel.

Jednoho dne byste však rád jel na dovolenou s nějakými novými přáteli.

Vaši rodiče nebo personál denního centra vás mohou chtít poslat na dovolenou se starými přáteli.

Ale neměli by se rozhodovat za vás.

Vy sám totiž nejlépe víte, jak chcete strávit dovolenou.

Lidé s mentálním postižením často shledávají, že je velmi obtížné vyjádřit svá přání.

Nebo lidé s mentálním postižením vidí, že jejich přání jsou opomíjena.

Ti, kdo jejich přání přehlížejí, si mohou myslet, že k tomu mají velmi dobré důvody.

Například mohou říkat:

„Je mentálně postižený, neví úplně přesně, co vlastně říká...“ nebo

„Jsem její matka, žiji s ní už 20 let, tak vím, co potřebuje...“ nebo

„Žijeme společně v tomto zařízení. Musíš dělat to, co všichni ostatní...“

Mnoho lidí s mentálním postižením takové řeči slýchá často.

Rodiče nebo personál nevěnují dostatečnou pozornost jejich přáním a pocitům.

Ale někteří teď říkají:

„Dost! To už stačí! Víím, co chci od života!“

To se nazývá sebeobhajoba.

2.2. Co je to sebeobhajoba?³⁰

Sebeobhajoba není pouhý sen nebo neskutečná věc. Začíná skutečně malými rozhodnutími, které může každý sám za sebe udělat. Dokonce i lidé s vážným postižením mohou o sobě rozhodovat, pokud je jim dána příležitost.

Sebeobhajoba znamená být v první řadě osobou!
Sebeobhajoba znamená, že mluvíte sám za sebe.
Říkáte druhým lidem, co si myslíte.

Znamená mluvit s druhými lidmi o svých potřebách a pocitech.

Sebeobhajoba znamená kladení otázek.
Znamená promluvit, ... i když se vás třeba nikdo neptá na to, co si myslíte.
Sebeobhajoba znamená být sám sebou

Sebeobhajoba znamená naslouchání a vyslyšení

Sebeobhajoba znamená dělat něco pro sebe.
Sebeobhajoba znamená dělat vlastních rozhodnutí.
„Vyberu si, co si chci obléknout. Vyberu si, co chci jíst.
Vyberu si lidi, kteří mě budou zastupovat.“

Znamená mít vládu nad svým životem.

Znamená stát se nezávislým.

Znamená požádat o pomoc, pokud ji chcete, a odmítnout, pokud ji nechcete!!!

Sebeobhajoba znamená znát svá práva.

Znamená hájit svá práva.

Znamená také znát své povinnosti.

Znamená vzájemné sdílení informací.

Sebeobhajoba znamená stát se silnějším.

Znamená sebedůvěru.

Znamená, že vás lidé berou jako osobu.

Znamená, že vám lidé více důvěřují.

Sebeobhajoba znamená účast na životě rodiny, společnosti i politiky.

Znamená zapojit se.

Sebeobhajoba znamená uvědomění si vlastních schopností.

Znamená zvyšování sebedůvěry.

Znamená, že se k vám bude přistupovat s úctou.

Lidé, kteří se ozvou a hájí své zájmy, se nazývají sebeobhájci!

³⁰ Tato definice vychází z brožury Evropské platformy pro sebeobhajobu (EPSA), kterou můžete naučt a objednat si na <http://www.inclusion-europe.org>

*„To, že jsem se stal sebeobhájcem, mi pomohlo mluvit za sebe.
A rozhodovat se ...“*

Jean Menzies, Skotsko

*“To, že jsem se stala sebeobhájkyní, mi pomohlo k nezávislosti
a odpovědnosti.“*

Sonia Carvalho, Portugalsko

*„Sebeobhajoba znamená samostatný život a dělání vlastních rozhodnutí.
Rozbívá ticho kolem mě a působí, že mě je slyšet.“*

Andrew Forbes, Skotsko

Klíčový slovník sebeobhájců je:

- „Nic o nás bez nás“;
- „Náš život – naše rozhodnutí“;
- „Kdo je ovládán?“

Tipy pro školitele:

Jak pomoci účastníkům naučit se, jak se stát sebeobhájci:

- Vyzvat je k tomu, aby promluvili před skupinou a prezentovali své názory na mnohé věci, a to tak často, jak je to jen možné.
- Nicméně mějte na mysli to, že mnozí z účastníků mohou být v situaci, kdy se jich někdo ptá na jejich názor poprvé, takže je důležité poskytnout jim čas a podporu, aby své mínění vyjádřili.

2.3. Skupiny sebeobhájců

Je důležité nezůstat sám, protože s druhými můžete:

- mluvit o svých právech a potřebách;
- vyjádřit se a být vyslyšen;
- zvyšovat povědomí lidí.

Je potřeba vytvářet skupiny sebeobhájců

Spolu s dalšími členy vaší skupiny

- můžete hovořit o dobrých a špatných věcech ve vašem životě;
- hovořit o tom, zda je naše společnost dobrá v přijímání lidí s mentálním postižením.
- co se dá udělat, aby se to změnilo k lepšímu.

Spolu jsme silnější!

2.4. Jak založit skupinu sebeobhájců

Pokud se zakládá nová skupina, je důležité, aby ji členové měli ve svých rukou. Skupina by měla náležet pouze jejím členům.

Zde jsou uvedeny některé kroky potřebné k založení skupiny sebeobhájců.³¹

1. Ujistěte se, zda každý ví, co je to sebeobhajoba. Ujistěte se, zda každý ví, proč se lidé chtějí setkávat ve skupině.
2. Uvažte, co je potřeba zařídit, aby skupina mohla fungovat (místo setkávání, doprava, reklama, program atd.).
3. Zjistěte si, jak fungují jiné skupiny a poučte se od nich.
4. Rozhodněte se, na základě jakých pravidel bude skupina společně pracovat (vedoucí, volby, příspěvky atd.).
5. Vytvořte „týmového ducha“ a dobré pracovní vztahy mezi účastníky.
6. Stanovte si cíle skupiny.
7. Stanovte si způsob, jak těchto cílů dosáhnout.
8. Vybudujte vztahy s okolní společností.
9. Hodnoťte, jak skupina pracuje a provádějte změny.

2.5. Důležitá je dobrá podpora

Tak jako všichni ostatní, i sebeobhájci potřebují podporu. Sebeobhájci mohou poznat, že bez pomoci je velmi těžké

- účastnit se schůzí;
- plánovat cestování;
- číst písemnosti;
- vzpomenout si na to, co se stalo.

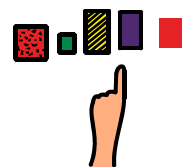
Z těchto důvodů jsou pro sebeobhájce velmi důležití ti, kdo jim poskytují podporu.

Pro sebeobhajování je důležité najít vhodné osoby, které by poskytly pomoc, a zajistit, aby vzájemná spolupráce mezi sebeobhájci a těmito osobami byla dobrá.

³¹ Tento seznam je převzat z brožury, která se jmenuje „Jak založit skupinu sebeobhájců“, kterou můžete najít a objednat na <http://www.inclusionireland.ie>

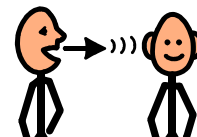

Sebeobhájci a poskytovatelé podpory si musí navzájem věřit.
Poskytovatelé podpory musí znát zájmy, schopnosti a problémy sebeobhájců,
aby jim mohli pomáhat nejlepším možným způsobem.

Sebeobhájci musí mít právo si vybrat, kdo je bude podporovat.
Tato osoba má samozřejmě právo odmítnout,
jestliže to nechce dělat.

Dobrá podpora vyžaduje dobrou komunikaci.
Sebeobhájci a poskytovatelé podpory by měli vždycky říci,
co považují
za potřebné k zachování dobrých vzájemných vztahů.

Obecně by se poskytovatelé podpory měli snažit o to,
aby sebeobhájci byli co nejvíce nezávislí.
Měli by sebeobhájcům pomáhat k větší sebedůvěře.

Sebeobhájci by si měli být vědomi,
že jejich poskytovatel podpory má své meze
a že potřebuje čas na odpočinek.
Neměli by si myslet, že poskytovatelé podpory
jsou za všechno odpovědní.

Nápady pro školitele:

Ke zlepšení vztahů mezi sebeobhájci a poskytovateli podpory:

- Připravte nějaké hry zaměřené na komunikaci mezi sebeobhájci a poskytovateli podpory.
Tyto hry by měly ukázat, že je velký rozdíl mezi tím, co člověk říká, co říci chce a co druhý člověk slyší.
- Poskytněte poskytovatelům péče určitý čas na společnou diskusi o jejich úloze.
Být poskytovatelem podpory je velmi zvláštní funkce.
Pokud tuto funkci zastává člověk poprvé, může potřebovat spolupráci s těmi, kdo s tím mají již více zkušeností.
- Současně budou mít sebeobhájci svá vlastní setkání.
Tam se třeba ukáže, že mohou pracovat i bez svého poskytovatele podpory.
Takové setkání je pro ně často velmi zajímavé.
- Dejte sebeobhájcům možnost sdělit svým poskytovatelům podpory, jaká pomoc je pro ně užitečná a jaká méně.

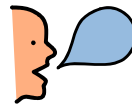
3. Setkání a schůze

3.1. Jak setkání co nejlépe využít?

Pokud chcete vy nebo vaše skupina sebeobhájců něco změnit, potřebujete chodit na určité schůze, abyste

- získali informace;
- nebo vyjádřili svůj názor.

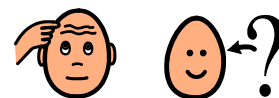
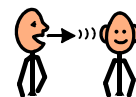
Tady jsou některá doporučení vhodná k tomu, aby vám toho dala účast na schůzi co nejvíce.³²

Vyberte si správnou schůzi

- která odpovídá vašim zájmům a potřebám.

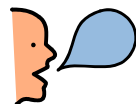
Připravte se.

- Přečtěte si podklady, pokud nějaké obdržíte.
- Promluvte si o nich se svým poskytovatelem podpory.
- Popřemýšlejte o tématu a o případných otázkách.

V průběhu schůze

- Pokud nerozumíte tomu, o čem některý z řečníků mluví, měl byste ho požádat, aby vám vysvětlil, co tím míní.
- Během vystoupení jednotlivých řečníků nemluvte.
- Nepřerušujte jiné lidi, když mluví.
- Mluvte jen o tématu, které je na programu.
- Snažte se mluvit pomalu a zřetelně.
- Můžete si stěžovat, pokud se jiní podle těchto rad neřídí.

3.2. Dostupnost schůzí

Schůze nejsou pro lidi s mentálním postižením bohužel často srozumitelné.

To už by se nemělo stávat.

Schůze zaměřená na problémy lidí s mentálním postižením by měla být pro tyto lidi srozumitelná.

Následující doporučení pomohou organizátorům k tomu, aby připravená schůze byla srozumitelná³³.

³² Tento odstavec vychází z brožury „Pravidla pro schůze“ („Rules for meetings“), kterou můžete nalézt a objednat si na adrese <http://www.inclusion-europe.org>

³³ Následující tipy jsou z brožury nazvané „Doporučení pro organizátory“, který můžete najít na <http://www.inclusion-europe.org>

Mohou zorganizovat přípravné setkání pro lidi s mentálním postižením. To jim pomůže pochopit, o čem schůze nebo setkání sebeobhájců jsou.

Existuje několik způsobů, jak mohou organizátoři setkání toto setkání zpřístupnit.

Často není možné zpřístupnit lidem s mentálním postižením všechna setkání.

Přesto by vždy některá setkání měla být přístupná.

Tato setkání by měla být jasně vyznačena v programu.

Věci jako pravidelné malé přestávky nebo pracovní skupiny ulehčují lidem s mentálním postižením sledování diskuse.

Programy, pozvánky a dopisy by měly být přeložené do snadno srozumitelného jazyka.

A samozřejmě, mluvčí by měli mluvit srozumitelně.

To znamená nemluvit příliš dlouho, používat vizuální podporu a mnoho příkladů, atd.

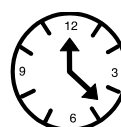
3.3. Organizování schůze nebo setkání

Když chcete vy nebo vaše skupina sebeobhájců změnit určité věci, měli byste si sami zorganizovat nějaké setkání. Tady je několik nápadů:

Jak přesvědčit lidi, aby na schůzi nebo setkání přišli?

- Vyberte vhodný čas a místo.
- Řekněte lidem:
 - * o čem tato schůze nebo setkání je;
 - * kde a kdy se uskuteční;
 - * proč chcete, aby tam byli;
 - * proč je pro ně důležité tam přijít.
- Ujistěte se, že bude k dispozici také občerstvení.

Místo, kde by se měla schůze nebo setkání uskutečnit by mělo být:

- Snadno dostupné – bez problémů se dostat tam i zpět.
- Pohodlné.
- Přiměřeně velké.
- Má potřebné vybavení.
- Je cenově přístupné.

O průběhu schůze nebo setkání

- Rozhodněte, kdo bude „zapisovatel“ (osoba, která sepíše zápis).
- Rozhodněte, kdo bude předsedou.
- Připravte program.
- Ujistěte se, že je předseda připravený (např. že viděl program a souhlasil s ním, ví, jakým otázkám byste se měli na schůzi nebo setkání věnovat).
- Mějte připravené informace, které potřebujete.

Předseda by měl

- Představit sám sebe a požádat druhé, aby udělali totéž.
- Vysvětlit pravidla, kterých se bude schůze nebo setkání držet.
- Ujistit se, že každý se může podílet na diskusi.
- Vyhlásit přestávky, když je to nezbytné.
- Mít kontrolu nad diskusemi (například kontrolovat, aby se diskuse týkala tématu, které bylo zvoleno pro danou schůzi nebo setkání).

Na konci schůze nebo setkání se ujistěte, že lidé vědí

- Jaká rozhodnutí se udělala.
- Co se od nich očekává.
- Jaké věci je třeba udělat.
- Co se bude dít příště.

Po schůzi nebo setkání se ujistěte, že

- Někdo sepíše zápis ze schůze nebo setkání.
- Tyto zápisy budou rozeslány všem účastníkům.
- Budou poslány tak brzo, jak je to jen možné.

4. Přístupnost informací: snadno srozumitelný jazyk

Každý má právo vědět, co se děje.

Každý má právo dostat informace.

Důležité informace by měly být vždy dostupné i pro lidi s mentálním postižením.

Když materiály nejsou ve snadno srozumitelné formě, někteří jim nemusí vůbec rozumět.

Potom se cítí vyloučení, zapomenuti, sami.

To je diskriminace!

Měli bychom bojovat za to,

abychom měli více informací přístupných ve snadno srozumitelném jazyce.

Inclusion Europe navrhlo logo snadno srozumitelného jazyka.

Je to užitečné, protože kdykoliv toto logo v textu uvidíte,

víte, že text bude ve snadno srozumitelném jazyce.

Toto logo si můžete zdarma stáhnout na <http://www.inclusion-europe.org/etr>.

4.1. Pět kroků, jak psát dokumenty ve snadno srozumitelném jazyce

a. Určete si cíl

Rozhodnout o vašich cílech vám umožní dvě otázky.

- Jaké poselství chcete předat?
- Proč je to důležité pro lidi s mentálním postižením?

Odpovědi na tyto otázky vám umožní vyjasnit vaši cílovou skupinu, její potřeby a možnosti.

b. Určete, jaké bude vaše poselství

Abyste si vyjasnili, jaké bude vaše poselství, odpovězte si na otázky:

- Které informace jsou základní?
- Které detaily jsou nezbytné?

Držte se jen základních informací potřebných pro pochopení vašeho textu.

c. Napište váš dokument

Napište snadno srozumitelné informace s pomocí následujících doporučení:

- Používejte snadno srozumitelný jazyk.
- Vyvarujte se složitých slov a abstraktních pojmů. Když používáte složitá slova, vysvětlete je.
- Vysvětlujte na konkrétních příkladech.
- Prezentujte jednu myšlenku v jedné větě.
- Oslovujte přímo své čtenáře.
- Oslovujte dospělé!
- Používejte krátké věty (okolo 10 slov v jedné větě).

d. Připravte návrh

Vyhnete se tomu, že dáte příliš mnoho informací na jednu stranu vašeho návrhu.

- Používejte velký a jasný druh písma (Arial 14).
- Vytiskněte nebo napište váš text na světlé pozadí.
- Pokuste se dát vždy jednu větu na jeden řádek.
- Používejte kresby a obrázky.
- Odlehčete svůj text (okolo 150 slov na jednu stranu A4).
- Vyhněte se proloženému písmu a velkým písmenům.
- Vyhněte se dělení slov na konci řádku.

e. Vyzkoušejte svůj dokument

Před publikováním informace ve snadno srozumitelném jazyce ji otestujte na nějaké menší skupině předpokládaných čtenářů.

Rádi navrhnou potřebné změny, aby udělali informace přístupnějšími.

Průvodce, jak psát ve snadno srozumitelném jazyce, si můžete stáhnout na: <http://www.inclusion-europe.org/documents/99.pdf>

Může se stát, že dostanete dopis od politika anebo nějakého vyššího představitele, kterému nebudete rozumět.

To by se nemělo stávat.

Měli by vám napsat způsobem, kterému porozumíte.

Níže najdete příklad dopisu, který můžete politikovi poslat zpět, když od něho dostanete dopis, kterému neporozumíte:

Pan Smith
Předseda vlády
Avenue de Tervuren, 13B
1040 Brusel
BELGIE

Brusel, 13. září 2005

O/ Ref: IE/05-188

Vážený pane předsedo vlády,

děkuji Vám za Váš dopis ze dne 28. srpna 2005.

Přečetl jsem si ho.

Bohužel jsem mu nedokázal porozumět.

Mohl byste ho prosím poslat znovu ve snadno srozumitelném formátu?

V příloze tohoto dopisu najdete několik pravidel, která vysvětlují, jak zpřístupnit texty pro lidi s mentálním postižením.

S pozdravem,

Ulla Topi

Předseda Evropské platformy sebeobhájců

5. Jak ovlivňovat politiku

5.1. Lobování

Co je to lobování?

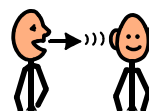
Když něco potřebujete, musíte na tom pracovat!

Někdy chcete změnit věci.

Někdy vás napadnou nové myšlenky, jak by měly věci fungovat.

Aby se tyto myšlenky mohly stát skutečností, musíte zkontaktovat lidi, kteří mají moc tyto věci změnit.

Musíte je přesvědčit, aby vaši myšlenku podpořili.

Tomu se říká lobování.

Lobování znamená, že budete muset napsat důležitým lidem.

Lobování znamená, že s nimi budete muset mluvit.

Lobování znamená, že je budete muset přesvědčit, že máte pravdu.

Lobování také znamená, že možná budete muset použít média!

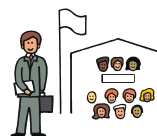
Politici mají mnohé vážné povinnosti.

Musí se starat o mnoho věcí a mnoho lidí.

Politici vědí mnoho o různých tématech.

Ale nevědí všechno.

To je důvod, proč se s nimi lidé chtějí setkávat a poskytovat jim informace o svých skupinách.

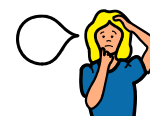
Když se neseťkáváte s důležitými osobami z politického života, může vláda snadno zapomenout,

že lidé s mentálním postižením existují...

Například,

málo politiků ví o životě lidí s mentálním postižením.

Musíme jim o tom poskytnout víc informací.

Každá vláda je rozdělená na různé úseky.
Obvykle se tyto úseky jmenují ministerstva.

Musíte zjistit, kdo je zodpovědný
za problematiku lidí s postižením.

Napište této osobě anebo si s ní promluvte, anebo se s ní pokuste setkat.
Vysvětlete této osobě, jak žijete a jaký pokrok byste rádi viděli.

O tom je lobování.

Pár tipů:

- Můžete požádat účastníky, aby napsali dopis „důležité osobě“.
- Můžete si zahrát hru, kde někdo z vás vystupuje jako „důležitá osoba“.
- Můžete navštívit parlament a setkat se s některými jeho členy.

5.2. Psaní tvůrcům politiky

Lobování může zahrnovat různé aktivity,
Například pořádání konference nebo psaní dopisů.

Když píšete dopis, ujistěte se, že je napsaný zřetelně a není příliš dlouhý.
Ujistěte se, že jde rovnou k věci.

Ve vašem dopise byste měli myslet na následující body.

- **Komu:** Ujistěte se, že máte správné jméno osoby a její titul (např. profesor, doktor, pan, paní,...), a plnou adresu této osoby.
- **Od koho:** Řekněte, kdo jste a jaké je jméno vaší organizace. Ujistěte se, že jste nevynechali žádné kontaktní údaje.
- **O čem to je:** Vysvětlete, jaký problém máte.
- **Proč vás to znepokojuje:** Vysvětlete, proč je to problém pro vás a co o tomto problému víte.
- **Co chcete, aby se s tím udělalo a proč:** Vysvětlete, jaká opatření by se měla přijmout a proč.
- **Napište, že byste se s touto osobou rádi setkali a že můžete poskytnout další informace, pokud to bude nezbytné.**

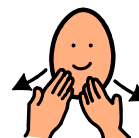
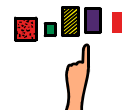
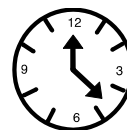
5.3. Setkání s tvůrci politiky

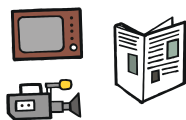
I setkání s tvůrci politiky mohou být dobrým způsobem, jak je přesvědčit a dosáhnout toho, co chcete.

Pokud máte šanci se s nimi setkat, neměli byste si ji nechat ujít.

Tady je seznam tipů, jak z takového setkání vytěžit co nejvíc:

- **Budte srozumitelní a ujistěte se, že víte:**
 - * proč se účastníte těchto setkání;
 - * čeho chcete dosáhnout.
- **Budte přesní, ale nebudte neslušní, pokud musíte čekat.**
- **Na toto setkání byste měli přijít s některými svými přáteli.** Potom se můžete rozhodnout, co budete říkat.
- **Měli byste začít poděkováním, že si tato osoba našla čas na setkání s vámi.** Potom byste měli vysvětlit příčinu tohoto setkání a představit každého z vás a vaši organizaci.
- **Mluvte jasně a ne příliš dlouho.**
- **Když máte problémy, navrhněte řešení.**
- **Když se vás ptají, nemusíte si být vždy jisti odpovědí.** V tom případě navrhněte, že odpovíte později písemně.
- **Na konci setkání poskytněte osobě, s níž jste se setkali, shrnutí otázek (ne na více než na 2 strany) s vašimi kontaktními údaji.**
- **Po setkání pošlete děkovný dopis a poskytněte další informace, na kterých jste se dohodli, že je pošlete.**

5.4. Média

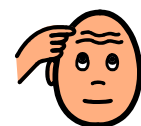
Setkání s politiky mohou být dobrým způsobem, jak je přesvědčit a dosáhnout toho, co chcete. Ale někdy je ještě lepším způsobem mluvit s médii. Média jsou TV, rádio, časopisy a noviny.

Dostat se do médií je důležité, protože to:

- pomáhá vyslechnout lidi s mentálním postižením;
- pomáhá druhým lidem vyslechnout příběhy ze života lidí s mentálním postižením;
- Pomáhá změnit postoje lidí a způsob, jakým jednají.

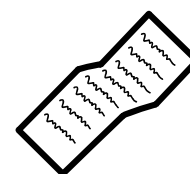
Jak dostat svůj příběh do médií³⁴

Předtím než kontaktujete média:

- rozmyslete se, zda by váš příběh měl zaznít v TV, v rádiu nebo v novinách;
- snažte se propojit svůj příběh s něčím, o čem média hodně mluví, anebo s nějakou záležitostí, které se budou brzo věnovat - média se nezajímají o staré zprávy;
- když vás novináři odmítnou, zeptejte se jich, proč je to nezajímá;
- zeptejte se jich, koho by mohl váš příběh podle jejich názoru zajímat.

Vytvořte si seznam lidí, se kterými se chcete zkontaktovat. Vyznačte si, kteří lidé jsou vám nakloněni a pomohou. Budujte dobré vztahy s vašimi místními médii. Snažte se poznat vaše místní média a zjistit, kdo především se zabývá mentálně postiženými.

Když se zkontaktujete poprvé, mohou vás požádat, abyste jim poslali svůj příběh s fotografií.

- Ujistěte se, že pošlete svůj příběh včas.
- Pošlete dobrou fotografii.

Když žurnalistu váš příběh zaujme, může vás požádat i o rozhovor.

³⁴ Tyto odstavce jsou shrnutím balíčku nápadů nazvaného „Média skutečného života“, který můžete najít na www.realivemedia.org

4. Část. Informace specifické pro jednotlivé země

Politický systém v České republice je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů. Hlavou státu je **prezident republiky**. Obstarávání věcí spojených s výkonem pravomocí prezidenta republiky a s protokolárními povinnostmi a veřejnou činností prezidenta republiky zajišťuje **Kancelář prezidenta republiky**. Kancelář se dále člení na samostatné organizační útvary na úrovni odboru (Sekretariát prezidenta, Protokol, Tiskový odbor, Politický odbor, Bezpečnostní odbor, Odbor legislativy a práva, Odbor památkové péče, Odbor ekonomický a personální, Odbor spisové a archivní služby) a na úrovni pracoviště Tiskového mluvčího. Problematika osob s duševním onemocněním a mentálním postižením spadá zejména do agendy Odboru legislativy a práva, který připravuje návrhy pro rozhodnutí prezidenta republiky, která souvisí s výkonem jeho ústavních práv a povinností v legislativním procesu a při výkonu jeho exekutivních pravomocí.

Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci. Vláda se skládá z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů. Předsedu vlády jmenuje prezident republiky a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů. Vláda je odpovědna Poslanecké sněmovně.

Ministerstva plní v okruhu své působnosti úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro Českou republiku závazné.

Pro osoby s duševním onemocněním a mentálním postižením jsou důležitými orgány vlády:

Vládní výbor pro zdravotně postižené občany

Vládní výbor pro zdravotně postižené občany je stálým koordinačním, iniciativním a poradním orgánem vlády České republiky pro problematiku podpory zdravotně postižených občanů. Výbor se zabývá problémy, které nemůže samostatně vyřešit jediný resort. Jeho cílem je pomáhat při vytváření rovnoprávných příležitostí pro zdravotně postižené občany ve všech oblastech života společnosti. Prostřednictvím svých zástupců ve Výboru se na jeho činnosti podílejí sami občané se zdravotním postižením.

Vládní výbor spolupracoval na přípravě Národního plánu pomoci zdravotně postiženým občanům (NPP), Národního plánu opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení (NPO), které vláda schválila v letech 1992 a 1993, a Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením (NPVP), přijatého v roce 1998. Tento plán je každoročně aktualizován. V roce 2004 připravil Střednědobou koncepci státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením, z jejichž cílů a úkolů vychází Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006 - 2009, přijatý v roce 2005.

Národní rada zdravotně postižených ČR (NRZP)

Důvodem vzniku NRZP byla snaha o nalezení co nejefektivnějšího způsobu spolupráce organizací zdravotně postižených v rámci ČR. NRZP ČR je dnes uznávaným iniciativním a koordinačním orgánem pro obhajobu, prosazování a naplňování práv a zájmů zdravotně postižených. Vzhledem k tomu, že spolupracuje s orgány státní správy a samosprávy v ČR a mezinárodními organizacemi a institucemi, je NRZP ČR nyní největším a nejreprezentativnějším zástupcem organizací osob se zdravotním postižením v ČR. Z tohoto důvodu je NRZP ČR hlavním poradním orgánem Vládního výboru pro zdravotně postižené občany a zastupuje občany se zdravotním postižením v dalších významných organizacích, jako je např. Svaz měst a obcí ČR. Je rovněž členem mezinárodních organizací Disabled Peoples' International, Rehabilitation International a European Disability Forum. NRZP ČR má

celostátní působnost s organizačními jednotkami s krajskou působností. K řešení specifických problémů jednotlivých skupin zdravotního postižení je v rámci organizační struktury ustaveno 6 komor - duševně nemocných, mentálně postižených, sluchově postižených, tělesně postižených, vnitřně nemocných a zrakově postižených. Pro řešení společných otázek života osob se zdravotním postižením jsou ustaveny odborné komise sociální, legislativní, pro zaměstnávání, pro životní prostředí, pro problematiku zdravotně postižených dětí.

Rada vlády České republiky pro lidská práva

Rada vlády České republiky pro lidská práva (dále jen Rada) je poradním orgánem vlády České republiky pro otázky ochrany lidských práv a základních svobod osob v jurisdikci České republiky. Sleduje dodržování a naplňování Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod a dalších právních norem upravujících ochranu a dodržování lidských práv a základních svobod. Rada dále sleduje vnitrostátní plnění mezinárodních závazků České republiky v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace je poradním orgánem vlády, který se zabývá problematikou neziskového sektoru.

Veřejný ochránce práv

Veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.

Působnost ochránce se vztahuje na ministerstva a jiné správní úřady s působností pro celé území státu, správní úřady jim podléhající, Českou národní banku, pokud působí jako správní úřad, Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, orgány územních samosprávných celků při výkonu státní správy, a není-li dále stanoveno jinak na Policii České republiky, Armádu České republiky, Hradní stráž, Vězeňskou službu České republiky, dále na zařízení, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení, jakož i na veřejné zdravotní pojišťovny (dále jen „úřad“).

Ochránce také provádí systematické návštěvy míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v důsledku závislosti na poskytované péči, s cílem posílit ochranu těchto osob před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením.

Pro osoby s duševním onemocněním a mentálním postižením je nejdůležitějším ministerstvem:

Ministerstvo zdravotnictví (www.mzcr.cz):

Ministerstvo zdravotnictví je ústředním orgánem státní správy pro zdravotní péči, ochranu veřejného zdraví, zdravotnickou vědeckovýzkumnou činnost, zdravotnická zařízení v přímé řídicí působnosti, zacházení s návykovými látkami, přípravky, prekursorů a pomocnými látkami, vyhledávání, ochranu a využívání přírodních léčivých zdrojů, přírodních léčebných lázní a zdrojů přírodních minerálních vod, léčiva a prostředky zdravotnické techniky pro prevenci, diagnostiku a léčení lidí, zdravotní pojištění a zdravotnický informační systém.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (www.mpsv.cz)

Ministerstvo práce a sociálních věcí je ústředním orgánem státní správy pro pracovněprávní vztahy, bezpečnost práce, zaměstnanost a rekvalifikaci, kolektivní vyjednávání, mzdy a jiné odměny za práci, důchodové zabezpečení, nemocenské pojištění, nemocenské zabezpečení, sociální péči, péči o pracovní podmínky žen a mladistvých, právní ochranu mateřství, péči o

rodinu a děti, péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc, a pro další otázky mzdové a sociální politiky.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (www.msmt.cz)

Ministerstvo je ústředním orgánem státní správy pro školy zřízené podle zákona o státní správě a samosprávě ve školství, školská zařízení zřízená podle zákona o školských zařízeních, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči zřízená podle zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, Českou školní inspekci zřízenou podle zákona o státní správě a samosprávě ve školství, ostatní přímo řízené organizace, vysoké školy podle zákona o vysokých školách, pro vědní politiku a státní politiku pro výzkum a vývoj, včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, pro státní politiku v oblasti vzdělávání, dětí a mládeže, pro tělovýchovu, sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu.

Součástí státní správy jsou i **Úřady práce**.

Úřad práce je správním úřadem, který v rámci své působnosti zpracovává koncepci vývoje zaměstnanosti, soustavně sleduje a vyhodnocuje situaci na trhu práce a přijímá opatření na ovlivnění poptávky a nabídky práce ve svém správním obvodu. Správní obvody úřadů práce jsou shodné s územními obvody okresů; správním obvodem Úřadu práce hlavního města Prahy je území obvodů hlavního města Prahy.

Osobám se zdravotním postižením zabezpečuje pracovní rehabilitaci zaměřenou na získání a udržení vhodného zaměstnání a může poskytnout příspěvek na vytvoření a provoz chráněného pracovního místa, pokud se tyto osoby rozhodnou vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

Zaměstnavatelům může kromě jiného poskytnout v rámci aktivní politiky zaměstnanosti příspěvek na společensky účelná pracovní místa, příspěvek na dopravu zaměstnanců, příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program, příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa a na provoz chráněného pracovního místa, příspěvek na vytvoření chráněné pracovní dílny a na provoz chráněné pracovní dílny, úhradu nákladů rekvalifikace prováděné v zájmu dalšího pracovního uplatnění jejich zaměstnanců, úhradu nákladů na přípravu k práci osob se zdravotním postižením v rámci jejich pracovní rehabilitace.

Zákonodárná moc v České republice náleží **Parlamentu**. Parlament je tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem.

Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let. Senát má 81 senátorů, kteří jsou voleni na dobu šesti let. Každé dva roky se volí třetina senátorů. Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let. Další podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon. Ve vztahu k tomuto právu je tímto zákonem o volbách do Parlamentu ČR který stanoví, že překážkou ve výkonu volebního práva je zbavení způsobilostí k právním úkonům.

Česká republika se člení na **obce**, které jsou základními územními samosprávnými celky, a **kraje**, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

Kraj je samostatně spravován zastupitelstvem kraje (dále jen „zastupitelstvo“); dalšími orgány kraje jsou rada kraje (dále jen „rada“), hejtman kraje (dále jen „hejtman“) a krajský úřad. Orgánem kraje je též zvláštní orgán kraje (dále jen „zvláštní orgán“) zřízený podle zákona. Kraj zastupuje navenek hejtman.

Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Kraj spravuje své záležitosti samostatně (dále jen „samostatná působnost“). Do samostatné působnosti kraje patří záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje. Státní orgány mohou do samostatné působnosti zasahovat, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem, který stanoví zákon. Rozsah samostatné působnosti může být též omezen zákonem.

Obec je samostatně spravována zastupitelstvem. Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem. Obec je samostatně spravována zastupitelstvem obce; dalšími orgány obce jsou rada obce, starosta, obecní úřad a zvláštní orgány obce.

Město je samostatně spravováno zastupitelstvem města; dalšími orgány města jsou rada města, starosta, městský úřad a zvláštní orgány města.

Statutární město je samostatně spravováno zastupitelstvem města; dalšími orgány statutárního města jsou rada města, primátor, magistrát a zvláštní orgány města.

Krajské a městské úřady jsou členěny na odbory a oddělení. Pro občany s duševním onemocněním a mentálním postižením jsou nejrelevantnějšími odbory odbor sociální, odbor zdravotní a odbor školství.

Krajské a městské úřady nejsou členěny jednotně, některé úřady mají odbory rozděleny na sociální a zdravotní, některé mají pro tuto oblast pouze jeden odbor. Problematikou zaměstnávání se zabývají Úřady práce.

Nejdůležitější organizace v České republice pro DUŠEVNĚ NEMOCNÉ, jejichž činností je mj. koncepční práce na poli politiky péče o duševní zdraví, prevence psychických poruch, podpora duševního zdraví, jsou:

- **Psychiatrická společnost České lékařské společnosti JEP-Sokolská 31, Praha 2, 12600**
www.cls.cz
- **Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví - Řehořova 10, Praha 3, 130 00**
www.cmhcd.cz
- **Asociace komunitních služeb - Řehořova 10, Praha 3, 130 00**
http://mujweb.cz/Instituce/asociace_komunitnich_sluzeb
- **Asociace denních sanatorií a krizových center - U Nesypky 28, Praha 5, 150 00**
- **Česká asociace pro psychické zdraví - Jelení 9, Praha 1, 118 00**
www.capz.cz
- **Psychiatrické centrum Praha - Ústavní 91, Praha 8, 181 03**
www.pcp.lf3.cz
- **Fokus - Sdružení pro péči o duševně nemocné, Dolákova 24, Praha 8, 180 00**
www.fokus-cr.cz
- **Sdružení ambulantních psychiatrů ČR; U Elektry 82, Praha 9, 190 00**
www.ambulantnipsychiatrie.cz
- **Asociace klinických psychologů**
www.akpcr.cz
- **SYMPATHEA o.p.s. (celostátní organizace příbuzných) - Švábky 8, Praha 8, 180 00**
www.sympathea.cz
- **o.s.Kolumbus (sdružení uživatelů), V Zeleni 4, Ústí nad Labem, 400 03**
www.os-kolumbus.org

- **VIDA o.s** - V Horkách 12, Praha 4, 140 00
www.vidacentrum.cz
- **Česká společnost pro duševní zdraví** – Zvonařova 1580/6, Praha 3, 130 00
<http://katalog.seznam.cz/22/27/05.html>
- **Centrum advokacie duševně nemocných (MDAC)** – Bratislavská 31, Brno 602 00,
www.mdac.info

Důležitou organizací pro MENTÁLNĚ POSTIŽENÉ je **Sdružení pro pomoc mentálně postiženým ČR/ Inclusion Czech Republic** (Karlínské nám. 12, Praha 8, 186 03, www.spmprc.cz), které zahrnuje přibližně 8500 členů.

Je zde mnoho dalších organizací – ne již s tak velkým množstvím členů, které se zabývají pomocí občanům s mentálním postižením.

Úkoly a aktivity představují poradenství ohledně dávek a služeb, trénink nezávislého bydlení, volnočasové aktivity, dovednosti běžného života, chráněné dílny, speciální školy, podporované zaměstnávání, organizování zdravotně-rehabilitačních pobytů a psycho-rehabilitačních aktivit. Sdružení pro pomoc mentálně postiženým ČR/ Inclusion Czech Republic má následující priority: zaměstnatelnost, podpora komunitních služeb, posilování kapacit a rozvoj opatření. Organizace mohou zejména podporovat nezávislost osob s mentálním postižením.

Mezi organizace podporující občany s mentálním postižením patří např.:

Rytmus (RYTMUS – podporované zaměstnávání na volném trhu práce) -

Hálkova 4, Praha 2, 120 00, www.rytmus.org,

Společnost Duha (Českolipská 621, Praha 10, 10000, www.spolecnostduha.cz),

Pohoda (osobní asistence, chráněné a podporované bydlení, poradny),

Hálkova 1, Praha 2, 120 00, www.pohoda-help.cz,

Formika (oblast zaměstnávání), Senovážné náměstí 24, Praha 1, 110 00, www.formika.org,

Portus (chráněná dílna, chráněné bydlení), Spálená 5, Praha 1, 111 21, www.portus.cz

a řada dalších.

V zavádění moderních trendů péče o duševní zdraví v České republice jsou vedle odborných organizací velmi důležité tyto instituce a projekty:

Ministerstvo zdravotnictví České republiky, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Světová zdravotnická organizace, Výbor pro lidská práva a biomedicínu Rady vlády ČR pro lidská práva, Nadace Academia Medica Pragensis, Městské centrum sociálních služeb a prevence hl. města Praha a odbory sociální, zdravotní a odbory školství krajských a městských úřadů.

Projekt Změna (www.stopstigma.cz) prosazující destigmatizaci a transformaci oboru psychiatrie v České republice. Oslovuje veřejnost, média, odborníky, politiky a uživatele a jejich rodiny.

Významnou pomocí v procesu integrace duševně nemocných do společnosti jsou:

Strategické dokumenty:

Dokumenty Světové zdravotnické organizace (WHO): Evropská deklarace psychického zdraví a Akční plán duševního zdraví pro Evropu (2005), které určují jasné směřování vývoje oboru psychiatrie v Evropě na dalších deset let. Více na www.who.cz.

Zdraví 21 (2003), dokument zdůrazňující stejné hodnoty: destigmatizaci, prevenci, nahrazení péče v psychiatrických léčebnách vyváženou péčí, vzdělávání zdravotnického personálu.

Tyto dokumenty píší o nezbytnosti zkušeností pacientů a jejich rodin při plánování psychiatrické péče, a s dalšími písemnostmi jsou k přečtení na www.stopstigma.cz.

Koncepce oboru psychiatrie (2001), ve které je popsán současný stav oboru psychiatrie, stručně jeho nedostatky a kroky k řešení. Tato koncepce je důležitá zejména proto, že je první, na které se odborníci shodli a pro její implementaci byla ustanovena při Ministerstvu zdravotnictví ČR komise, ve které jsou také zástupci pacientů a příbuzných. K dispozici na www.cls.cz, nebo www.cmhcd.cz.

Důležité dokumenty v rámci oblasti mentálního postižení a integrace osob s mentálním postižením do společnosti představují **Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením, Národní akční plán sociálního začleňování 2004-2006, Zdraví 21.** Jedním z nosných prvků opatření na poli osob s mentálním postižením je respektování jejich vlastní důstojnosti.

Užitečné webové stránky

www.stopstigma.cz - informace o duševních poruchách & diskuze pro veřejnost ; aktuální události oboru psychiatrie, seznam důležitých kontaktních míst v celé ČR

www.cmhcd.cz - informace o důležitých projektech v oblasti budování komunitní péče (projekty v oblasti práva duševně nemocných a pilotní, vzdělávací a výzkumné projekty).

www.sympatheia.cz - důležité informace pro rodinné příslušníky i samotné pacienty.

www.vidacentrum.cz - aktuální seznam kontaktů všech organizací uživatelů v republice a další užitečné informace

www.capz.cz - odkaz na časopis ESPRIT, určený především pro uživatele. Možnost objednat příručku „Právní rádce“. Dále jsou zde informace o lince psychopomoci a dalších projektech v oblasti psychického zdraví.

www.mdac.cz - nabídka pomoci v rámci ochrany a podpory lidských práv lidí s duševním onemocněním a duševním postižením

www.koaliceprozdravi.cz - stránky sdružení organizací a jednotlivců se společným cílem zlepšení zdravotní péče v ČR. Slouží také jako servisní služba organizacím

www.brailnet.cz/muzes/muze0002.htm - časopis MŮŽEŠ – důležité informace pro mentálně postižené i pro jejich rodinné příslušníky a široké okolí. Noviny o šanci a důstojnosti pro každého.

www.brno.cz/download/osp/socialni_pomoc_fss/zdravotne_postizeni/zd2.html - vyhodnocení systému služeb pro zdravotně postižené v Brně.

www.dobrovolnik.cz/nabidka.shtml - užitečné inzeráty pro rodiny s mentálně postiženými dětmi aj.

www.eastmiss.cz/index_cz.htm - zábava i pro mentálně postižené

www.brno.apla.cz - Asociace pomáhající lidem s autismem, působící na jižní Moravě. Autismus, Aspergerův syndrom - překlady odborných článků, příspěvky rodičů, diskuse.

www.apla.cz - Asociace pomáhající lidem s autismem. Informace o poruchách autistického spektra, poradenství, vzdělávací kurzy.

www.postizeni-prachatice.unas.cz - Sociální poradenství, časnou pomoc rodinám se zdravotně postiženým dítětem, psychorehabilitační kurzy pro rodiče a jejich děti, ozdravné a rehabilitační pobyty pro zdravotně postižené děti a mládež v Čechách i v zahraničí, sportovní činnost.

www.volweb.cz/dsakord - Denní stacionář pro děti a mládež s kombinovanými vadami.

www.camphill.cz - Komunitní domov pro mentálně postižené.

**Tato příručka je určena každému,
kdo se chce podílet na vytváření politiky, jež se ho týká.**

**Tato příručka informuje o důležitých věcech.
Podává návod, jak mluvit s politiky a lidmi,
kteří o politice rozhodují.**

**Tuto příručku mohou využívat školitelé,
kteří pracují s osobami s mentálním postižením nebo
s osobami s poruchami duševního zdraví.**

**Tato příručka může také sloužit osobám s mentálním postižením
nebo osobám s poruchami duševního zdraví.**

Tato příručka byla sepsána jako součást projektu „Mainstreaming politika v oblasti mentálního postižení“. Jejím cílem je předložit materiál, který je důležitý pro lidi s poruchami duševního zdraví, nebo s intelektovým postižením, a který může být použit při výcviku v politice mainstreamingu. Příručka je také určena k tomu, aby pomáhala sebeobhájčům, jedincům a skupinám, kteří chtějí mít podíl na rozvoji politiky, jež se jich týká, prostřednictvím informování o důležitých tématech, navrhování praktických doporučení, jak působit na politické činitele, poukazování na znepokojujivé otázky a upřesněním, kde získat další informace.

www.inclusion-europe.org/mainstreaming

Nic o nás bez nás!

Slova v akci!

Společně to dokážeme!

Na politice záleží!

My jsme také občané!

